

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
FACULTY OF POLITICAL SCIENCES

ИЗВЈЕШТАЈ О САМОЕВАЛУАЦИЈИ СТУДИЈСКОГ ПРОГРАМА НОВИНАРСТВА И КОМУНИКОЛОГИЈЕ

Бања Лука, новембар 2021. године

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКХ НАУКА

ИЗВЈЕШТАЈ О САМОЕВАЛУАЦИЈИ СТУДИЈСКОГ
ПРОГРАМА НОВИНАРСТВА И КОМУНИКОЛОГИЈЕ

За израду Самоевалуационог извјештаја Студијског програма новинарства и комуникологије на сједници Научно-наставног вијећа 19.10.2021. године, именована је Комисија у сљедећем саставу (Број одлуке: 08/3.964-7/21 од 19.10.2021. године):

доц. др Анђела Купрешанин Вукелић – руководилац Студијског програма новинарства и комуникологије

Јована Бокан – асистенткиња и секретар Студијског програма новинарства и комуникологије

проф. др Невенко Врањеш – продекан за наставу

Сандра Гојковић-Арбутина – главна и одговорна уредница у „Независним новинама“

Јелена Дојчиновић – студенткиња четврте године Студијског програма новинарства и комуникологије

САДРЖАЈ

УВОД.....	6
1. УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ	6
2. ИСТОРИЈА И ОРГАНИЗАЦИЈА ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА У БАЊОЈ ЛУЦИ.....	9
2.1. Примјена Болоњског процеса на Факултету политичких наука у Бањој Луци	16
2.2. Историја и организација Студијског програма новинарства и комунологије	17
2.2.1. Истраживање и научноистраживачки рад на ФПН БЛ и Студијском програму новинарства и комунологије.....	28
2.2.2. Сарадња са окружењем и заинтересованим странама.....	39
3. ПОЛИТИКА ОСИГУРАЊА КВАЛИТЕТА.....	42
3.1. Систем за унапрјеђење и осигурање квалитета	42
3.1.1. Документи Универзитета у Бањој Луци за осигурање квалитета.....	43
3.1.2. Комитет за осигурање квалитета	45
3.1.3. Учешће студената у систему унутрашњег осигурања квалитета	45
3.2. Процедуре за осигурање квалитета Студијског програма новинарства и комунологије	47
3.2.1. Назив и циљеви студијског програма.....	47
3.2.2. Процедуре креирања и одобравања студијских програма – Новинарство и комунологија.....	49
3.2.2.2. Образовни циљеви и исходи учења	55
3.3. Упоредивост Студијског програма новинарства и комунологије	67
3.3.1. Наставни план и програм Студијског програма новинарства и комунологије	68
3.4. Учешће студената у научноистраживачком раду и концепт извођења практичне наставе	75
3.5. Унапрјеђење Студијског програма новинарства и комунологије и учешће заинтересованих страна у његовом побољшању	79
4. СТУДЕНТИ.....	101

4.1. Учење, подучавање и оцјењивање студената	101
4.1.1. Испитни рокови	106
4.1.2. Учесће студената у креирању наставног процеса	106
4.2. Упис и напредовање студената, признавање и сертификација	108
4.2.1. Анализа структуре студената за двије академске године.....	111
4.2.2. Праћење успјеха студената	119
4.2.3. Размјена студената.....	124
5. ЉУДСКИ РЕСУРСИ.....	125
5.1. Наставно особље	125
5.1.2. Структура запослених на Факултету политичких наука и Студијском програму новинарства и комунологије.....	126
5.2. Избор у звање и напредовање наставног особља	130
5.3. Усавршавање наставног особља и управљање људским потенцијалима	133
5.4. Административно-техничко особље Факултета политичких наука.....	135
5.5. Квалитет физичких ресурса.....	135
5.5.1. Ресурси за учење и подршка студентима	135
6. ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМИ.....	13139
6.1. Информисање јавности и комуникација са студентима	145
6.2. Међународна сарадња Универзитета, Факултета и Студијског програма	150
7. SWOT анализа Студијског програма новинарства и комунологије.....	156
8. ЗАКЉУЧЦИ.....	157
9. ПРИЛОЗИ.....	164

УВОД

1. УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ

Табела 1.1. Подаци о Универзитету у Бањој Луци

Преглед	
Подаци о високошколској установи	
Назив, адреса и e-mail адреса институције	Универзитет у Бањој Луци Булевар војводе Петра Бојовића 1А 78000 Бања Лука info@unibl.org
Интернет адреса	www.unibl.org
Назив, број и датум акта о оснивању	РЕПУБЛИКА СРПСКА – НАРОДНА СКУПШТИНА Закон о измјенама и допунама Закона о високом образовању (Службени гласник Републике Српске, Број 30/07)
Пореско-идентификациони број (ПИБ)	401017720006
Матични број додијељен од Републичког завода за статистику	01040251
Име, презиме и адреса (назив и сједиште) оснивача	РЕПУБЛИКА СРПСКА
Број и датум одлуке о именовању лица овлашћеног за заступање	Број: 02/04-3.1161-7/16 04.05.2016. године
Број и датум дозволе за рад високошколске установе	07.23/602-3900/09, од 22.06.2009. год.
Број и датум дозволе за рад ван сједишта	07.23/612-625-2/10, од 12.11.2010. год.
Организационе јединице које се посјеђују и одговорна лица	1. Академија умјетности, Драгана Пурковић-Маџан, ма, 2. Архитектонско-грађевинско-геодетски факултет, Др Сапа Чворо, ванредни професор, 3. Економски факултет, Др Миленко Крајишник, редовни професор, 4. Електротехнички факултет, Др

	Зоран Ђурић, редовни професор, 5. Машински факултет, Др Александар Милашиновић, редовни професор, 6. Медицински факултет, Др Ранко Шкрбић, редовни професор, 7. Пољопривредни факултет, Др Златан Ковачевић, редовни професор, 8. Правни факултет, Др Жељко Мирјанић, редовни професор, 9. Природно-математички факултет, Др Горан Трбић, редовни професор, 10. Рударски факултет, Др Владимир Малбашић, редовни професор, 11. Технолошки факултет, Др Борислав Малиновић, доцент, 12. Факултет политичких наука, др Ранка Перић-Ромић, ванредни професор, 13. Факултет физичког васпитања и спорта, Др Борко Петровић, редовни професор 14. Филозофски факултет, Др Срђан Душанић, редовни професор, 15. Филолошки факултет, Др Биљана Бабић, редовни професор, 16. Шумарски факултет, Др Маријана Каповић Соломун, ванредни професор 17. Факултет безбједносних наука, Др Предраг Ћеранић, доцент 18. Институт за генетичке ресурсе, Др Марина Антић, доцент, директор
Ректор	Проф. др Радослав Гајанин
Контакт особа (за посјету)	Проф. др Страин Посављак, проректор
Број телефона	+387 51 321 181

Универзитет у Бањој Луци је водећа високошколска образовна институција у Републици Српској и други по величини универзитет у Босни и Херцеговини. Универзитет је основан 7. новембра 1975. године. Приликом

оснивања у саставу Универзитета било је пет факултета: Електротехнички, Технолошки, Машински, Правни и Економски и три више школе. Медицински факултет основан је 1978. године. Остали факултети основани су касније: Пољопривредни и Шумарски 1992, Филозофски 1994, Архитектонско-грађевински 1995. године, Природно-математички 1996, Академија умјетности 1999, Факултет физичког васпитања и спорта 2001, Филолошки, Факултет политичких наука и Рударски факултет 2009. године, те Факултет безбједносних наука 2017. године. Универзитет у Бањој Луци данас има 17 факултета са 58 студијских програма I циклуса студија, 65 програма II циклуса и девет студијских програма III циклуса студија.

Наставу изводи 805 наставника и сарадника у пуном радном односу. Поред њих, у настави је ангажовано и 462 спољних наставника и сарадника, од чега 166 у допунском радном односу, 169 гостујућих професора из иностранства и 127 стручних сарадника за потребе реализације клиничке праксе. Тренутни број учесника у наставном процесу је 1.267, док административно-техничку подршку пружа 43 стручних сарадника и 51 лаборанат, те 487 административних радника. Од укупно 805 стално запосленог наставног особља, 536 су наставници а 269 сарадници. Према избору у звања, од укупног броја наставника 176 су редовни професори, 205 је ванредних професора, а 155 доцената. Од 269 сарадника, 197 су виши асистенти, 57 је асистената, 5 је виших умјетничких сарадника, 8 су наставника страног језика и вјештина и 2 је лектора.

Већина факултета Универзитета у Бањој Луци налази се у два кампуса, смјештена недалеко од обала ријеке Врбас, у непосредној близини центра града. У кампусима се налазе студентски домови са ресторанима, спортским теренима, студентским клубовима и Универзитетским рачунарским центром. Универзитет у Бањој Луци располаже са свим неопходним просторним капацитетима почевши од учионица и амфитеатара, преко читаоница и библиотека, до лабораторија и рачунарских сала. Укупна површина учионица износи око 16.000 m², а лабораторијског простора око 10.000 m². Већина учионица опремљена је видео-пројекторима и рачунарима за приказивање

дигиталних наставних садржаја. Универзитет располаже са 20 рачунарских сала са 24-часовним приступом интернету. Библиотеке располажу са око 185.000 књига, а претплаћене су на 75 научних часописа.

Универзитет у Бањој Луци члан је Европске асоцијације универзитета (European University Association - EUA) и потписник Велике повеље универзитета (Magna Charta Universitatum). Члан је и Међународне универзитетске мреже академске и истраживачке сарадње, у окриљу Научног парка Универзитета La Sapienza из Рима (Италија), Генералне скупштине Интеруниверзитетског центра за научни рад и сарадњу са Источном и Југоисточном Европом (CIRCEOS), са сједиштем на Универзитету у Барију (Италија), Мреже универзитета UniAdriatic, са сједиштем у Анкони (Италија), Евро-медитеранске фондације (EMUNI), са сједиштем у Словенији и Универзитетске агенције за франкофонију (AUF).

2. ИСТОРИЈА И ОРГАНИЗАЦИЈА ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА У БАЊОЈ ЛУЦИ

Табела 2.1: Подаци о организационој јединици

Подаци о организационој јединици	
Назив организационе јединице	Универзитет у Бањој Луци Факултет политичких наука
Адреса	Булевар војводе Петра Бојовића 1А, 78000 Бања Лука
Контакт телефони и факс	Тел: +387 51 304 001; Факс: +387 51 304 032
Е-mail	info@fpn.unibl.org
Веб-адреса	http://www.fpn.unibl.org/
Одговорна особа за самоевалуацију	Проф. др Ранка Перић-Ромић, декан
Одговорна особа за самоевалуацију на Студијском програму новинарства и комуникаологије	Доц. др Анђела Купрешанин Вукелић, руководилац Студијског програма

Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци основан је 2009. године издвајањем четири студијска програма Филозофског факултета, и то: политичких наука, социологије, социјалног рада и журналистике који су били лиценцирани као трогодишњи курсеви од 180 ЕЦТС (број Дозволе за извођење студијских програма 07.29616/07 од 28.12.2007. године). Први изабрани декан [проф. др Ненад Кецмановић](#) убрзо је покренуо процес релиценцирања студијских програма из чега су настале четворогодишње студије од 240 ЕЦТС: политикологија, новинарство и комуникологија, социологија и социјални рад (број Дозволе за извођење студијских програма, 07.023/612-454-14/10 од 15.10.2010. године - табела 2.2).

У академској 2011/2012. години [покренуте су мастер студије](#) и то у четири усмјерења: политиколошке студије, међународне студије, новинарске и комуниколошке студије и студије социјалног рада (број Дозволе за извођење студијских програма, 07.023/612-669-10/11 од 19.09.2010. године - табела 2.2).

Током 2017. године лиценциран је и програм докторских студија под називом Докторски студиј друштвених наука за истраживачке области Социологија, Политикологија, Социјални рад и социјална политика и Студије медија који је академске 2017/2018. године почео са извођењем наставе на три истраживачке области: Социологија, Политикологија и Студије медија са укупно 14 докторанада (Рјешење о испуњености услова за извођење студијског програма трећег циклуса, број 07.05/612-176-8/14 од 05.10.2016. године).

Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, средином 2018. године, добио је дозволу за извођење два нова усмјерења на студијском програму II циклуса (мастер студије) Политикологија, и то: усмјерење **Јавна управа и јавне политике** и усмјерење **Локална самоуправа** (број Одлуке 07.050/612-145-40/17 од 20.06.2018. године). Завршетком ових усмјерења, стичу се академска звања: мастер политикологије - 300 ECTS - јавне службе и

администрација и мастер политикологије - 300 ECTS - локална самоуправа.
Настава из ових усмјерења почела се изводити од академске 2018/2019. године.

Табела 2.2. Организациона јединица у академској 2019/2020. години

Студијски програми	Циклуси студија, усмјерења и звања		
Новинарство и комуникологија	Први циклус студија: Основне академске студије новинарства и комуникологије; звање: дипломирани новинар - 240 ЕЦТС)	Други циклус студија: Дипломске академске студије новинарства и комуникологије; усмјерења: комуниколошке студије и новинарске студије (звање: мастер комуникологије-300 ЕЦТС и мастер новинарства - 300 ЕЦТС)	Трећи циклус студија: истраживачка област Студије медија, усмјерења: новинарство и комуникологија (звање: доктор наука из области студија медија - 480 ЕЦТС - Новинарство и доктор наука из области студија медија - 480 ЕЦТС - Комуникологија
Политикологија	Први циклус студија: Основне академске студије политикологије; звање: дипломирани политиколог - 240 ЕЦТС)	Други циклус студија: Дипломске академске студије политикологије и међународних односа; усмјерења: политиколошке студије и међународне студије; звања: мастер политикологије	Трећи циклус студија: истраживачка област Политикологија, усмјерења: политикологија и међународни односи (звање: доктор политичких наука - 480 ЕЦТС - Политикологија и доктор

		– 300 ЕЦТС и мастер међународних односа – 300 ЕЦТС јавна управа и јавне политике, звање: мастер политикологије, јавне службе и администрација – 300 ЕЦТС и локална самоуправа, звања: мастер политикологије, локална самоуправа – 300 ЕЦТС	политичких наука – 480 ЕЦТС – Међународни односи
Социологија	Први циклус студија: Основне академске студије социологије; усмјерења (на четвртој години студија): општи смјер и наставнички смјер; звање: дипломирани социолог – 240 ЕЦТС – након завршеног општег смјера и дипломирани професор социологије – 240 ЕЦТС –	Други циклус студија: Дипломске академске студије социологије; звање: мастер социологије – 300 ЕЦТС	Трећи циклус студија: истраживачка област Социологија; звање: доктор социолошких наука – 480 ЕЦТС

	након завршеног наставничког смјера		
Социјални рад	Први циклус студија: Основне академске студије социјалног рада; звање: дипломирани социјални радник - 240 ЕЦТС	Други циклус студија: Дипломске академске студије социјалног рада; звање: мастер социјалног рада - 300 ЕЦТС	Трећи циклус студија: истраживачка област Социјални рад и социјална политика; звање: доктор наука социјалног рада и социјалне политике - 480 ЕЦТС

Факултет политичких наука покренуо је 2011. године и научни часопис за друштвена питања "[Политеиа](#)" као први такве врсте у Републици Српској, а [електронска верзија](#) доступна је на веб порталу Факултета. Политеиа је мултидисциплинарни научни часопис који објављује научне радове из области политикологије, међународних односа, балканских студија, социологије, комуникологије, медијских студија, политичког система, новинарства, односа с јавношћу, геополитике, међународне безбједности, студија културе, социјалне политике, социјалног рада, као и текстове из других области из поља друштвених наука. Као једини часопис друштвених наука који је регистрован и у Србији и у Републици Српској, Политеиа има за циљ успостављање веза између домаћег регионалног и иностраног научно-истраживачког рада као и између припадника српских и страних академских заједница.

Политеиа, у погледу свог садржаја, пружа могућност ОТВОРЕНОГ ПРИСТУПА (OPEN ACCESS). Директоријум часописа отвореног приступа - DOJA индексирао је часопис Политеи и на тај начин часопис је постао један од 11.224 часописа отвореног приступа из 123 државе свијета, што значи да је сав садржај бесплатно доступан корисницима и њиховим установама. Корисници

могу да читају, преузимају, копирају, дистрибуирају, штампају, претражују или да улазе у цјелокупне текстове чланака, као и да их користе у било које друге законски дозвољене сврхе без тражења претходног одобрења од издавача или аутора, што је у складу с дефиницијом отвореног приступа.

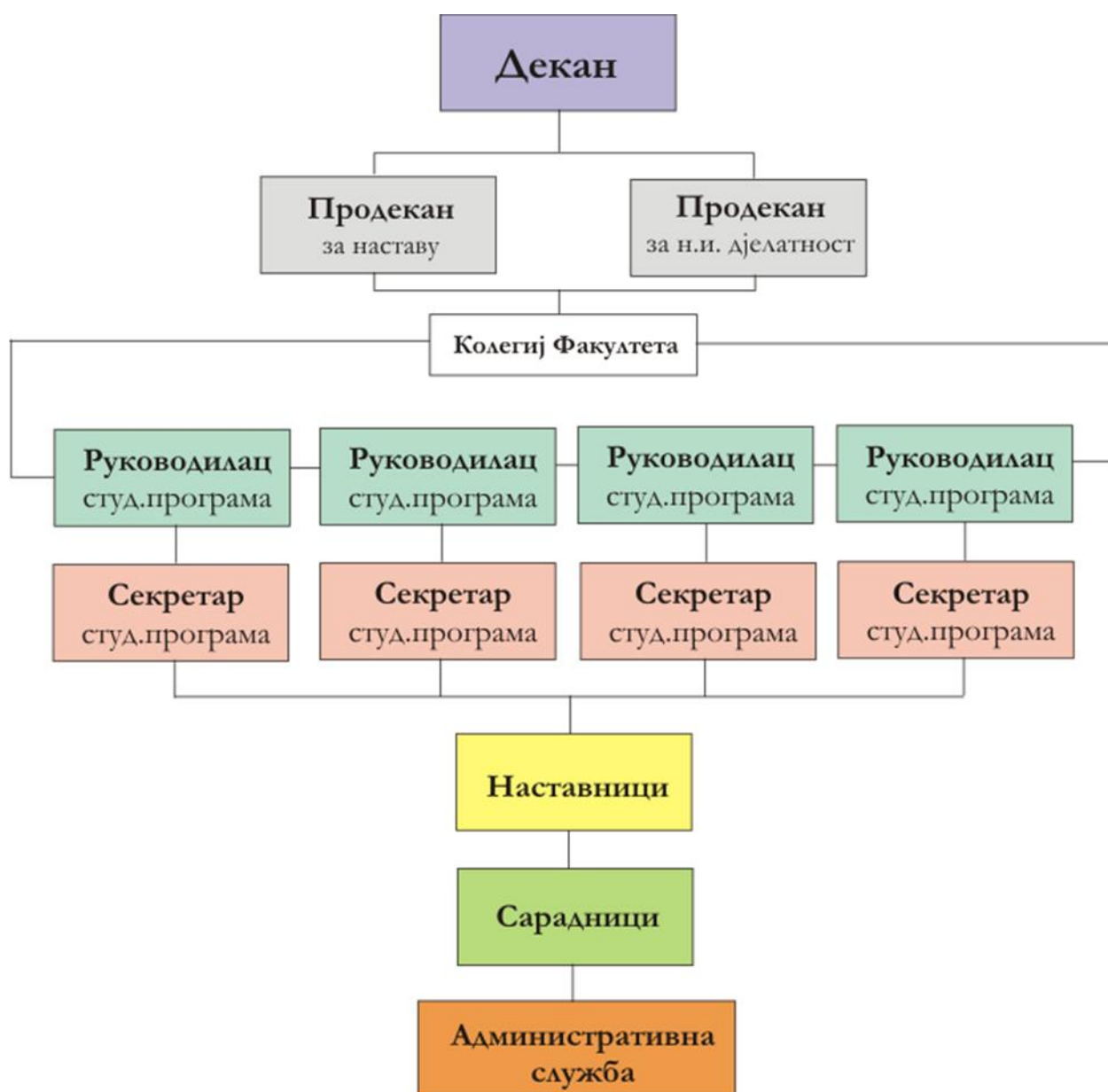
Наставу на Факултету политичких наука на основном студију изводи искључиво кадар запослен на Универзитету у Бањој Луци, док се гостујући професори, према потреби, ангажују на студијама другог и трећег циклуса.

У циљу подстицања научно-истраживачког рада, на Факултету политичких наука у 2013. години основан је [Институт за друштвена истраживања](#), који тренутно није активан. Међутим, на једној од сједница Нучно-наставног вијећа руководство Факултета указало је на неопходност његовог активирања. Циљ је да кроз рад Института и научну компетентност и утемељеност Факултет да сопствени допринос разумијевању и истраживању бројних друштвених феномена у Републици Српској и Босни и Херцеговини, а и шире. Факултет континуирано улаже напоре на проширењу библиотечког фонда, укључујући и дигитални фонд, јачање издавачке дјелатности, покретање додатних стручних курсева по моделу цјеложивотног образовања.

Факултет политичких наука је организациона јединица Универзитета у Бањој Луци у чијем саставу постоје четири студијска програма (политикологија, социологија, социјални рад и новинарство и комунологија) као подорганизационе јединице. Све подорганизационе јединице имају своја вијећа која у оквиру законских и статутарних надлежности установљавају приједлоге и доносе одлуке. Правне, кадровске, рачуноводствене, библиотечке, административне, техничке и друге послове који су од заједничког интереса за обављање дјелатности Факултета, обављају стручне службе чији рад организује и координира секретар ФПН БЛ. Органи управљања на ФПН БЛ су декан, продекани (за наставу и за научно истраживачки рад), колегиј (са савјетодавном функцијом), вијећа подорганизационих јединица и Наставно-научно вијеће.

Студенти ФПН БЛ организовани су кроз двије студентске организације: Студентска организација Факултета политичких наука и Клуб студената Факултета политичких наука. Такође, на Факултету је 2017. године основан и

дебатни клуб „Расковник“ у оквиру којег студенти развијају и усавршавају своје реторичке вјештине. Зграда Факултета и њени садржаји прилагођени су особама са инвалидитетом.

Илустрација 2.1: Административна организација Факултета политичких наука

2.1. Примјена Болоњског процеса на Факултету политичких наука у Бањој Луци

Примјењујући Болоњску декларацију и усклађујући високо образовање које се одвија на ФПН БЛ са Болоњским процесом, Факултет је организовао три циклуса образовања на свим студијским програмима. Студије првог циклуса трају четири године (осам семестара) и вреднују се са 240 ЕЦТС кредит бодова. Студије другог циклуса трају једну годину (два семестра) и вреднују се са 60 ЕЦТС кредит бода, тако да у збиру са првим циклусом укупно акумулирани кредит бодови након завршених студија другог циклуса износе 300 ЕЦТС. Докторске студије друштвених наука Факултета политичких наука су конципиране као јединствен факултетски програм са четири области истраживања – социологија, политикологија, социјални рад и социјална политика, студије медија – што се препознаје према распореду предмета и обавеза на првој, другој и трећој години студија, односно при изради дисертације. Студије трећег циклуса трају 3 (три) године.

По завршетку свих циклуса образовања студенти добијају диплому о завршеним студијама са додатком који садржи вјештине, компетенције и знање носиоца дипломе. Додјела кредит бодова, којим се вреднују поједини циклуси образовања, проистиче из вредновања појединих предмета или их условљава. За сваки предмет додјелени су ЕЦТС бодови на основу тежине предмета у смислу оптерећења којег студент треба уложити да постигне планиране исходе учења. Укупан број кредит бодова на циклусу студија распоређени су на поједине предмете тако да су пропорционални учешћу у укупном оптерећењу потребним да се постигну планирани исходи учења.

Исходи учења и провођење квалификационог оквира – ФПН БЛ описао је квалификације које остваре студенти преко исхода учења. Исходи учења су експлицитне изјаве о томе шта се од студента очекује да зна, разумије и буде способан да ради по завршетку датог циклуса студија. Факултет је

дефинисао исходе учења сваког студијског програма и исходе учења сваког предмета.

Студенти учествују у одлучивању преко својих представника који су чланови Научно-наставног вијећа, што је регулисано Статутом Факултета. Седам студената сваке године са сва четири студијска програма бира се у чланство ННВ и равноправно са осталим члановима доносе одлуке. Поред тога, студенти учествују у процесу развоја одлука у консултацијама са наставницима и сарадницима, запосленима у студентској служби и другим службама, својим захтјевима према управи ФПН БЛ, учешћем у планирању и организацији догађаја на Факултету итд.

Наставни планови и програми се на свим студијским програмима дизајнирају према утврђеној процедури која је дефинисана у Закону о високом образовању, Статуту Универзитета и Факултета. У дизајнирању наставног плана и програма учествују наставници и сарадници, студенти, заинтересоване стране (посебно струковна удружења и свршени студенти факултета) и експерти из појединих научних области.

2.2. Историја и организација Студијског програма новинарства и комунологије

Студијски програм новинарства и комунологије основан је под називом студијски програм Журналистика 1998. године, као један од студијских програма на Филозофском факултету. У то вријеме, био је једини студијски програм новинарства на јавним универзитетима у Републици Српској. Највећи изазов студијском програму био је недостатак наставног кадра, као и недостатак простора па се настава изводила на више различитих факултета Универзитета у Бањој Луци. Ангажовани наставници углавном су долазили са Факултета политичких наука Универзитета у Београду. Без обзира на бројне потешкоће и лоше услове, студијски програм се развијао, стасавао и школовао сопствени кадар. До прве промјене наставног плана и програма дошло је 2007. године када је промијењен назив у студијски програм

Новинарство, организован као модел студија 3+2. Према овом моделу, уписане су три генерације студената: 2007, 2008. и 2009. године. Оснивањем Факултета политичких наука, студијски програм Новинарство постаје један од четири студијска програма Факултета. Исте године, програмом релиценцирања, студијски програм прелази на модел студија 4+1 и добија назив Основне академске студије новинарства и комуникологије, а 2010. године лиценциран је наставни план и програм Студијског програма новинарства и комуникологије (број Дозволе за извођење студијског програма: 07.023/612-454-14/10 од 15.10.2010. године). На промјене у структури наставног плана и програма утицали су актуелни и убрзани процеси централизације и концентрације медија, те комерцијализација медијског програма и медија уопште. Модерно новинарство стога је у фази великих, суштинских промјена. Дигитализација и компјутеризација медија постаје дио новог културног контекста у којима се доминантне функције и процеси у друштву стандардизују примјеном нове технологије.

Актуелна историјска фаза развоја технологије медија и константан раст примјене технологије компјутера и интернета указује да ће се у будућности сви важни процеси глобалног комуникацијског процеса одвијати помоћу нове технологије медија. Врло је важно стога да се образовање за рад у медијима прилагоди овим актуелним процесима.

Промјене на глобалној медијској сцени захтијевају да се образовању студената новинарства приступи на фундаментално нов начин како би се избјегла колизија између стеченог образовања и потреба из праксе новинарске дјелатности. Неопходно је да се образовни процес на високошколским установама прилагоди овим промјенама које с једне стране подупиру и актуелне реформе у области високо школског система према моделу Болоњске реформе образовања. Образовање за савремени профил новинара захтијева примјену нових техника и метода у наставном процесу, промјену садржаја предмета и промјену предмета с једне стране, али и примјену нових начела у поступцима валоризовања студентског рада и постигнутог нивоа у образовању.

Нов студијски програм за оспособљавање новинара начињен је с наміјером да се студенти новинарства оспособе за дјелатност у медијима према новим стандардима који важе у глобалном информационо-комуникационом систему. Петогодишњи студиј у два циклуса ствара претпоставку за темељно образовање и стицање знања и вјештина неопходних у савременом новинарству. У духу је актуелних реформи у образовању високошколских установа у овом дијелу региона и стога може да представља озбиљну претпоставку за стандардизацијом у образовању на овом нивоу.

Циљ студијског програма јесте стицање професионалних компетенција новинара у новинарским пословима, оспособљење да се уочи друштвени проблем, препозна значај друштвеног догађаја, обради новинарски податак и разради информација примјеном журналистичких метода и техника. Оспособљење студента да прати и примијени нова знања и вјештине у обављању стручних послова у медијима. Обучавање студената за специфичне послове у дјелатности новинара као што су фотографисање, израда филма, снимање прилога, монтажа, послови водитеља и спикера, али и оспособљење студената да прилоге припрема мултимедијално и двомедијално (способност да раде у различитим медијима). Стицање услова за усавршавање у професији.

Управо због динамичности новинарске и комуниколошке професије, 2017. године дошло је до нове измјене наставног плана и програма Студијског програма новинарства и комуникологије. Измјена се односи на промјене до 20 ЕЦТС бодова (Број Одлуке о измјени наставног плана и програма Студијског програма новинарства и комуникологије у оквиру 20 ЕЦТС бодова: 02/04-3.2109-6/17 од 13.07.2017). У оквиру ових измјена, уведен је предмет *Увод у новинарство* у првом семестру, предмет *Медијски системи* прешао је из статуса изборног у обавезни, предмети *Управљање у медијима* и *Уређивачке политике у медијима*, на четвртој години студија спојени су у један предмет: *Управљање и уређивање у медијима*, што је отворило простор за увођење предмета *Медијска писменост* у седмом семестру. Ове промјене су врло значајне из више разлога: у оквиру актуелног Наставног плана и програма Студијског програма студенти нису изучавали ни историју новинарства, ни историју медија, ни историју

новинарске професије. Ова чињеница битно је утицала на укупан квалитет студирања, али представљала и озбиљан академски и педагошки проблем за разумијевање и праћење наставе на Студију. Друге измјене у оквиру наставног плана и програма Студијског програма новинарства и комуникологије биле су неопходне у складу са промјенама у оквиру информационо-комуникационих технологија, промјеном начина комуницирања, начина извјештавања и креирања медијског садржаја и потребе заштите од вишка информација, дезинформација и искривљених чињеница. У складу с тим, **уведен је предмет Медијска писменост**, јер недопустиво је да Студиј новинарства и комуникологије нема тај предмет у 21. вијеку. Медијско образовање је, с обзиром на промјене у начину функционисања медија и начин кориштења медија, постало саставни дио општег образовања. Земље чланице Европске уније су се обавезале 2009. године да ће увести предмет који се односи на медијско образовање у образовни систем од основног до нивоа високог образовања, а земље које претендују да постану чланице Европске уније, такође уводе медијско образовање у образовни систем. Све земље у нашем региону су, примјењујући неки од постојећих модела, увеле овај предмет у образовни систем, тако да је то, у складу са друштвеним и технолошким промјенама, постало неминовно.

Пратећи савремене друштвене трендове у сфери медија, комуникација, политике, социјалних питања и социолошких наука, Факултет политичких наука је у јулу академске 2019/20. године иницирао и покренуо процес потпуног ревидирања постојећих студијских програма.

Студијски програм новинарства и комуникологије, као и остали студијски програми, одржали су неколико састанака и сједница Вијећа на којима су расправљали о приједлозима који су се односили на побољшање постојећег [Наставног плана и програма \(2010\) са измјеном која је се односи на промјене до 20 ЕЦТС бодова \(2017\)](#). На овим састанцима и сједницама, донесено је неколико општих закључака, кључних за усмјеравање процеса модификовања актуелног Наставног плана и програма. Наиме, констатовано је да актуелна историјска фаза развоја технологије медија и константан раст

примјене технологије компјутера и интернета указују на то да ће се у будућности сви важни глобални комуникацијски процеси одвијати помоћу нове технологије медија. Врло је важно стога да се образовање новинара и комуниколога прилагоди овим актуелним процесима. Промјене на глобалној медијској сцени захтијевају да се образовању студената новинарства и комуникологије приступи на фундаментално нов начин како би се избјегла колизија између стеченог образовања и потреба из праксе. Неопходно је да се образовни процес на високошколским установама прилагоди овим промјенама, које с једне стране подупиру и актуелне реформе у области високошколског система према моделу Болоњске реформе образовања. Образовање за савремени профил новинара и комуниколога захтијева примјену нових техника и метода у наставном процесу, промјену предмета и њиховог садржаја, али и примјену нових начела у поступцима валоризовања студентског рада и постигнутог нивоа у образовању.

Поред актуелних глобалних трендова у сфери медија и комуникација, с једне стране, и у области академског образовања новинара и комуниколога, с друге стране, потреба и спремност за реструктурисањем постојећег Студијског програма новинарства и комуникологије детерминисане су и другим чиниоцима који јасно упућују на неопходност иновирања и побољшања Наставног плана и програма и његовог прилагођавања тржишту рада, интересима младих и њихових будућих послодаваца. Покретање новог студијског програма под називом [Студијски програм новинарства и комуникологије са два усмјерења: Мултимедијално новинарство и Односи с јавношћу](#) доминантно је детерминисано сљедећим чиниоцима: 1) успостављањем компатибилности између назива студијског програма, садржаја наставног плана и програма и излазних профила, односно звања која се стичу завршетком овог студијског програма (дипломирани новинар и дипломирани комуниколог за односе с јавношћу, у зависности од усмјерења); 2) оспособљавањем студената за дјелатности у области новинарства, односа с јавношћу и уопште у пољу комуникација, према актуелним стандардима у глобалном и локалном информационо-комуникационом систему; 3)

результатима истраживања које је претходило иновирању наставног плана и програма, а које је било усмјерено на идентификовање недостатка актуелног Студијског програма новинарства и комуникологије из перспективе студената и релевантних заинтересованих страна; и 4) потребом за увођењем новог и тржишно атрактивног излазног профила у пољу комуникација (дипломирани комуниколог за односе с јавношћу) на Универзитету у Бањој Луци и уопште на јавним универзитетима у Републици Српској.

Активности које су претходиле модификовању Наставног плана и програма Студијског програма новинарства и комуникологије знатно су допринијеле проналаску одговора на кључна питања, а то су: који сегмент знања недостаје студентима новинарства и комуникологије, које промјене су неопходне у оквиру актуелног наставног плана и програма, и на који начин побољшати исходе учења и компетенције студената. Одговорима на ова питања значајно су допринијела претходна истраживања која су реализована 2018. године и представљена у [Извјештају о самоевалуацији Студијског програма новинарства и комуникологије \(2018\)](#). Поред ових истраживања усмјерених на испитивање ставова активних студента, свршених студента и уредника запослених у различитим медијима на простору Републике Српске, уважени су и резултати истраживања које је проведено током 2019. године на нивоу Факултета политичких наука о запослењу дипломираних студената овог факултета, а којим је обухваћен и Студијски програм новинарства и комуникологије.

С циљем што квалитетнијег и прецизнијег утврђивања исхода учења и оспособљености студената за професионални рад, те ради ефикасног развијања знања и компетенција студената, избор уредника медија у којима су запослени дипломирани студенти као заинтересоване стране је сасвим оправдан због тога што су уредници у готово свакодневном непосредном контакту са новинарима, што им омогућује да континуирано прате њихов професионални ангажман. [Анкетни упитници](#), који су се састојали од 11 питања, од којих је 10 затвореног а једно отвореног типа, послати су електронским путем на 25 адреса медијских организација. Највећи дио узорка су онлајн медији (54,5%), слиједе телевизија

(36,4%) и радио (9,1%). Највећи број уредника запослен је од годину до десет година (72,8%).

Нарочито индикативан за израду новог наставног плана и програма јесте податак да готово три четвртине испитаних уредника (72,7%) сматра да су свршени студенти новинарства дјелимично спремни за обављање радних задатака, док остатак узорка, тј. 27,3%, сматра да студенти новинарства јесу у потпуности спремни за обављање свих новинарских задатака.

Одговори добијени на основу питања отвореног типа показали су да највише пажње у раду са студентима из перспективе уредника треба посветити новим технологијама, развијању критичког мишљења и учењу техничких основа.

Када је у питању техничка оспособљеност, 54,5% узорка сматра да су студенти новинарства дјелимично оспособљени; 18,2% сматра да су они у потпуности технички оспособљени за рад, док исти број испитаника сматра да они нису оспособљени у задовољавајућој мјери. Остали испитаници нису одговорили на ово питање.

У погледу оспособљености дипломираних студената за тимски рад, 81,8% уредника сматра да су студенти дјелимично оспособљени, док само 9,1% подразумева њихову потпуну спремност за тимски рад. Затим, 54,5% уредника изјаснило се да студенти дјелимично имају добре комуникацијске способности, док 45,5% сматра да имају довољно развијене комуникацијске вјештине.

Највећи проблем у ангажману студената је, према 18,2% анкетираних, недостатак новинарске и истраживачке иницијативе, док је на другом мјесту недовољна техничка оспособљеност и недовољно теоријско знање (18,2%). Остатак узорка није уочио посебне недостатке.

На основу посебних одговора испитаника уочено је да су уредници, поред многих предности, као најизраженије недостатке актуелног студијског програма идентификовали следеће: недовољна заступљеност практичне наставе, недовољан акценат на оспособљавању студената за рад на новим

медијским платформама, недовољна усмјереност на развијање вјештина креативног писања, размишљања и опсервације догађаја.

Резултати овог истраживања дали су корисне приједлоге, сугестије и препоруке за концепт новог Студијског програма новинарства и комуникологије: повећати ниво практичне наставе; оспособити студенте за коришћење техничке опреме; повећати комуникацијске вјештине студената; побољшати реторичке способности и културу говора, приближити редакцијски начин рада студентима. Све ове сугестије послужиле су као основа за измјене у начину организовања практичне наставе и структурисања предмета вјештина на Студијском програму новинарства и комуникологије, тј. у модификовању Наставног плана и програма у складу са потребама тржишта, као и знањем које је заиста потребно данашњем новинару/-ки или комуникологу/-гињи.

Студијски програм новинарства и комуникологије континуирано сарађује са окружењем и заинтересованим странама, а медијске организације, установе и удружења са којима Факултет политичких наука има потписане споразуме о сарадњи или са којима Факултет периодично сарађује, а које су релевантне за студенте Студијског програма новинарства и комуникологије, јесу: Новинска агенција „СРНА“, Радио-телевизија Републике Српске, дневне новине „Глас Српске“ и „Независне новине“, Удружење/удруга БХ новинари, Медиацентар Сарајево, Интерњуз (Internews) у Босни и Херцеговини и Центар за истраживачко новинарство Сарајево. Дугогодишња и веома успјешна сарадња са наведеним медијима и организацијама знатно ће допринијети успјешној реализацији практичне наставе предвиђене новим наставним планом и програмом, али ће исто тако подразумијевати и успостављање динамичније сарадње са онлајн медијима и службама за односе с јавношћу.

Модификовању Наставног плана и програма нарочито је допринијело и претходно наведено истраживање усмјерено на испитивање ставова студената о Студијском програму новинарства и комуникологије путем [анкетног упитника](#). Студенти су као највеће недостатке актуелног наставног плана и програма нотирали недовољну заступљеност уско дисциплинарних предмета

и недостатак практичне наставе. Новим наставним планом и програмом у великој мјери су уважене сугестије студената, много је већа заступљеност уско дисциплинарних предмета (Мултимедијално новинарство, Фотоновинарство, Спортско новинарство, Литерарна нарација у новим медијима, Дигитални медији и дјеца, Извјештавање у кризним ситуацијама, Визуелно комуницирање, Интерперсонално комуницирање, Комуницирање у малим групама, Односи с јавношћу у новим медијима, Писање за веб ...) и увођење практичне наставе током четири семестра на оба усмјерења.

Као индикатори за неопходност иновирања Наставног плана и програма, послужили су и резултати претходно наведеног истраживања о запослењу дипломираних студената Студијског програма новинарства и комуникологије које је реализовано на нивоу факултета 2019. године. Резултати истраживања су, између осталог, показали да се дипломирани студенти суочавају са различитим проблемима приликом запошљавања, те да је један од најчешћих недовољан акценат на стицању практичних знања током студирања, с образложењем да им теоријска знања нису довољна да се запосле. С друге стране, резултати су показали да су дипломирани студенти Студијског програма новинарства и комуникологије препознати на тржишту рада, али и да је у циљу подизања њихове конкурентности и смањењу процента незапослених, једна од примарних обавеза академске заједнице измјена концепта постојећег наставног плана и програма и његовог прилагођавања новим трендовима и стандардима у савременим информационо-комуникационом системима. Резултати истраживања знатно су утицали на процес и правац модификовања постојећег наставног плана и програма и његовог прилагођавања потребама тржишта рада.

Уважавајући сугестије и стручно мишљење заинтересованих страна, уредника, активних и дипломираних студента, приступило се слједећој фази у процесу израде новог наставног плана и програма, тј. анализи студијских програма новинарства и комуникологије на другим универзитетима који су наставне планове и програме прилагодили савременим стандардима на медијском тржишту. Потом су услиједиле консултације са наставним кадром и

стручњацима у одређеним научним областима важним за излазне профиле предвиђене новим наставним планом и програмом.

Поред постојећег излазног профила дипломирани новинар, предвиђено је и увођење новог излазног профила дипломирани комуниколог за односе с јавношћу. Наиме, на основу резултата спроведених истраживања, уочено је да су дипломирани новинари често запослени у службама за односе с јавношћу и у сектору маркетинга. Увођењем два усмјерења задовољавају се преференције, склоности и афинитети студената према једном од усмјерења, као и потребе тржишта рада и отвара се простор за увођење и изучавање уско дисциплинарних предмета усмјерених на специјализацију, тј. дубље проучавање ужих научних дисциплина (новинарство и комуникологија), које истовремено подразумева стицање и усавршавање стручних компетенција неопходних за дјелатност новинара, с једне стране, и стручњака за односе с јавношћу, с друге стране.

Поред основних података о Универзитету у Бањој Луци, Факултету политичких наука и Студијском програму новинарства и комуникологије, оправданост за покретање новог Студијског програма новинарства и комуникологије, усклађеност студијског програма са потребама тржишта рада, циљеви новог студијског програма, профил квалификација, исходи учења, критеријуми и начин осигурања квалитета, консултације са заинтересованим странама, усаглашеност са мисијом и стратегијом Универзитета, нови Наставни план и програм, као и подударност новог Студијског програма новинарства и комуникологије са програмима у окружењу, детаљно су појашњени у *Елаборату о оправданости покретања новог Студијског програма под називом: Студијски програм новинарства и комуникологије са усмјерењима: Мултимедијално новинарство и Односи с јавношћу* (2019).

Чланове комисије за израду Елабората о изради и покретању новог студијског програма под називом: „Студијски програм новинарства и комуникологије са усмјерењима – Мултимедијално новинарство и Односи с јавношћу“ именовало је Наставно-научно вијеће Факултета политичких наука одлуком бр. 08/3.972-3-2/19 на сједници одржаној 18.09.2019. године.

Једногласно је усвојена и именована Комисија у сљедећем саставу: проф. др Здравко Злокапа, декан Факултета политичких наука, предсједник; доц. др Анђела Купрешанин Вукелић, руководиоца Студијског програма новинарства и комуникологије, чланица; мр Борислав Вукојевић, секретар Студијског програма новинарства и комуникологије, члан; доц. др Драгана Трнинић, ужа научна област *Комуникологија*, чланица; Драган Пајић, представник спољне заинтересоване стране (Радио Републике Српске) и Вања Гогоћ, студенткиња четврте године Студијског програма новинарства и комуникологије.

Структура студијског програма јесте 4+1+3, што значи да основни студиј траје четири године, мастер студиј годину и докторски студиј три године. Студијски програм новинарства и комуникологије припада научној области друштвених наука и научном пољу **новинарства и комуникологије**. Уже научне области које су заступљене у програму су: *новинарство, комуникологија, информационе науке (социјални аспекти) и масовни медији*.

Исход процеса учења на првом циклусу студија подразумијевају стицање општих и посебних знања из новинарско-комуниколошких, правних, политиколошких, културолошких, историјских и других научних области које ће омогућити студентима да адекватно и компетентно обављају послове новинара и комуниколога или друге послове у оквиру новинарске дјелатности. Обученост за послове у струци према захтјевима савременог новинарства, прије свега, компјутерско, информатичко, информационо и медијско описмењавање новинара, али и способност прилагођавања потребама специфичности сваког појединачног медија. Способност да се повезују стечена знања и вјештине и да се она адекватно примјењују у новинарској дјелатности. Стицање интелектуалне способности и зрелости студената за самостално анализирање рада у медијима и новинарству уопште, те развијање самосталних програма за унапрјеђење рада у медијима и новинарству, као и способност примјене тих програма. Посебни исходи наставног процеса одређују се у оквиру сваког обавезног и изборног наставног процеса. Након завршетка првог циклуса студија према Наставном плану и програму из 2010. године стиче се звање дипломирани новинар – 240 ЕЦТС, а према новом

Наставном плану и програму (2020) у зависности од усмјерења стичу се сљедећа звања: дипломирани новинар – 240 ЕЦТС или дипломирани комуниколог за односе с јавношћу – 240 ЕЦТС.

Други циклус Студијског програма новинарства и комуникологије лиценциран је 2011. године под називом *Дипломске академске студије новинарства и комуникологије* са два усмјерења: комуниколошке студије и новинарске студије (број Дозволе за извођење студијског програма: 07.023/612-669-10/11 од 19.09.2010. године).

Докторски студиј Студијског програма новинарства и комуникологије дио је јединственог докторског студија Факултета политичких наука као истраживачка област Студије медија (Рјешење о испуњености услова за извођење студијског програма трећег циклуса број: 07.05/612-176-8/14 од 05.10.2016. године).

2.2.1. Истраживање и научноистраживачки рад на ФПН БЛ и Студијском програму новинарства и комуникологије

Универзитет у Бањој Луци има усвојен сет индикатора успјешности (који се, између осталог, односе и на истраживања и научноистраживачки рад) као резултат SHEQA пројекта 2011. године и односи се на све јавне универзитете у БиХ. УНИБЛ је такође развио свој сет проширених образаца за праћење квалитета. До сада се прикупљало и анализирао ревидирани сет образаца квалитета на годишњем нивоу, јер информациони систем није стављен у пуну функцију. Од академске године 2018/2019. године прикупљају се и обрађују сви показатељи квалитета. Резултати анализе се користе за активности унапређења. Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци континуирано подстиче развој научнистраживачког рада и на тај начин доприноси развоју научноистраживачких ресурса академског особља и студената и пружа допринос у разумијевању и истраживању бројних друштвених феномена у РС, БиХ и шире.

На Факултету политичких наука, у сарадњи са различитим друштвено и научно релевантним институцијама, организовани су и успјешно реализовани бројни догађаји, попут научних конференција, научних скупова, округлих столова, догађаји који промовишу научно-истраживачки рад, догађаји поводом обиљежавања важних датума из различитих друштвених области и сл.

На Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци у периоду од 15. до 17. новембра 2019. године одржане су двије радионице: [Радионица јавно заговарање према Подиум методологији и Радионица о медијској и информационој писмености према Пондер методологији](#). Реализација радионица подразумијевала је непосредно и активно учешће студената и студенткиња Факултета политичких наука. Они су учествовали у развоју кампање јавног заговарања и осмишљавању тема које су важне за контекст младих у дигиталном окружењу. Поред ове двије радионице намијењене студентима, 16. новембра је одржана радионица за новинаре и новинарке, гдје се разговарало о улози медија у развоју медијске и информационе писмености. Факултет политичких наука је потписао меморандум о сарадњи као партнер и представник Универзитета у Бањој Луци и на тај начин је осигурао учешће, поред још три јавна универзитета у Босни и Херцеговини, у програму „Дијалог за будућност“ и у реализацији пројекта „Медијска и информациона писменост у функцији развоја критичког мишљења и заговарања младих“. Програм проводе UNDP, UNICEF и UNESCO у партнерству са Предсједништвом Босне и Херцеговине. Активно учешће у реализацији радионица у оквиру овог пројекта имали су наставници и сарадници на Студијском програму новинарства и комунологије Факултета политичких наука, доц. др Анђела Купрешанин Вукелић и мр Борислав Вукојевић, и наставници и сарадници на Студијском програму социјалног рада Факултета политичких наука, проф. др Љубо Лепир и мр Андреа Радоњић Ракановић.

У новембру 2019. године Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци организовао је догађај под називом [„Грађани Републике Српске не желе у НАТО, али преферирају придруживање Европској унији“](#). У оквиру овог догађаја представљени су резултати истраживања јавног мњења о теми

евроатлантских интеграција у Босни и Херцеговини. Као главне кандидоване су следеће теме: „Колика је подршка уласку БиХ у НАТО, а колика уласку БиХ у Европску унију?“, „Да ли улазак у НАТО више подржавају млади или старији?“, „Да ли млади виде европску будућност БиХ?“, „Какав је однос грађана и грађанки Републике Српске према евроатлантским интеграцијама Србије?“ и „Могу ли евроатлантске интеграције допринијети бољем животу грађана?“.

Такође, у новембру 2019. године на Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци, представљени су резултати првог од три [истраживања о ставовима грађана Републике Српске о НАТО и евроатлантским интеграцијама](#). Резултате истраживања је представио руководилац Анкетног центра Факултета политичких наука и сарадник на Студијском програму новинарства и комуникологије мр Борислав Вукојевић, уз присуство тадашњег декана Факултета политичких наука проф. др Здравка Злокапе и Александра Драганића, координатора за истраживање и развој политика из Еде, те представника академске заједнице и медија. Резултати овог истраживања доступни су на [линку](#) на веб страници Факултета политичких наука.

Факултет политичких наука организовао је у децембру 2019. године предавање Европска унија [„Уједињени у различитости: историја и темељна начела европских интеграција“](#) професора Jensa Woelka.

Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци је 18. и 19. септембра 2020. године организовао [научни скуп са међународним учешћем под називом „Друштво и политика“](#). Тема научног скупа била је „Моћ, политика и друштвене науке“ 100 година након Макса Вебера. Учесници скупа су кроз четири секције – политикологија, новинарство и комуникологија, социологија и социјални рад – актуелизовали важне теме из друштвеног и јавног живота. Пленарна излагања одржали су предавачи са престижних универзитета на свјетском нивоу: [Zhou Xiujie](#) (Кина), [Zhao Yiran](#) (Кина), предавач на Одсјеку за хуманистичке науке, Венцоу универзитета, каријеру на постдокторским студијама започео на Факултету за комуникологију и

новинарство, Сјамен универзитет 2016. године; [Yan Lifeng](#) (Кина), ради на Факултету за комуникологију и новинарство на Сјамен универзитету од 2005.године, а предаје предмете којима су обухваћени истраживање у новинарству, филму, естетици, медији и медијска култура; (Кина), [Владимир Викторович Зирјанов](#) (Русија), ванредни професор и виши предавач на Самара државном техничком универзитету, а од априла 1999. године руководиоца првог организованог одсека за економију; [Кривец Алла Павловна](#) (Русија), ванредни професор социолошких наука Универзитета у Бјелгороду Одељење за међународне односе, иностране регионалне студије и политичке науке, а бави се политичком социологијом, политичким системом Руске Федерације итд и [Горан Башић](#) (Шведска), ванредни професор социологије и виши предавач на Одсеку за педагогију и учење Linnaeus Универзитета. Са Студијског програма новинарства и комуникологије Факултета политичких наука, на конференцији су учествовали: проф. др Татјана Дуроњић, доц. др Анђела Купрешанин Вукелић и мр Борислав Вукојевић. На научном скупу представљено је 49 радова. Радови са овог научног скупа и са позитивним реценцијама објављени су научном часопису Факултета политичких наука „Политеиа“. Упркос неповољној епидемиолошкој ситуацији научни скуп је успјешно реализован путем онлајн платформе Google Meet.

Такође, Факлутет политичких наука посебну пажњу посвећује обиљежавању важних датума из различитих друштвених области.

Када је у питању Студијски програм новинарства и комуникологије, већ три године заредом обиљежава се Међународни дан слободе медија. Прва трибина поводом Међународног дана слободе медија, одржана 03. маја 2017. године под називом [„Медији и новинарство у информационом добу“](#), организована је у сарадњи са студентима и Студентском организацијом Факултета. Учесници трибине били су представници медија, студенти новинарства и комуникологије, наставници и сарадници Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци, а гости предавачи истакнути дугогодишњи новинари и уредници: Горан Милић, Миломир Марић, Бранислав Божић, Мира Лолић Мочевећ и Сениша Михаиловић. Друга панел

дискусија поводом обиљежавања Међународног дана слободе медија, одржана је 03. маја 2018. године под називом [„Слобода медија и истраживачко новинарство“](#) а панелисти су били познати новинари истраживачи: Азхар Каламујић, Синиша Вукелић и Милкица Милојевић. Трећи догађај поводом обиљежавања Међународног дана слободе медија, организован је 24. априла 2019. године под називом [„У сусрет Међународном дану слободе медија“](#). У агенду догађаја уврштене су сљедеће актуелне теме: „Да ли актуелне предложене измјене Закона о јавном реду и миру Републике Српске нарушавају слободу медија и новинарства?“, „Какав је однос политичара и политичарки према новинарима и новинаркама на друштвеним мрежама?“, „Како се хапшење Џулијана Асанжа може одразити на слободу медија?“ „Како „лажни медији“ нарушавају углед новинарства у Републици Српској?“. У дискусији су активно учествовали бројни новинари и уредници, студенти, наставници и сарадници. Наредне 2020. године због рестриктивних епидемиолошких мјера (ванредно стање) није била могућа организација догађаја поводом обиљежавања [Међународног дана слободе медија](#). Ипак, како би дали наш допринос, учествовали смо у глобалној кампањи организације УНЕСКО, са циљем подизања свијести о значају слободе медија у ситуацији глобалне пандемије вируса корона. Према тадашњем извјештају о свјетском Индексу слободе медија који су објавили Репортери без граница (РСФ), Босна и Херцеговина налазила се на 58. мјесту међу 180 земаља свијета, што је за пет мјеста боље у односу на претходну годину.

Такође, 20. маја 2019. године Студијски програм новинарства и комунологије је организовано предавање ["Вјеродостојност информација на друштвеним мрежама из области медицине и здравља"](#), професионалне новинарке Тамар Вилнер, која је у том периоду била ангажована на истраживачком пројекту фокусираном на извјештавање о темама из области медицине и здравља на друштвеним мрежама. Тамар Вилнер је и једна од креаторки игре Post Facto (<http://www.postfactgame.com/>), која објашњава корисницима друштвених медија како да провјеравају информације. Ангажована је као новинарка и као консултант у многим медијима и

организацијама (American Press Institute, Stony Brook University's Center for News Literacy, IREX, Columbia Journalism Review, Poynter.org, Newsweek).

У циљу подизања свијести о друштвеном и научном значају медијске и информационе писмености на Студијском програму новинарства и комуникологије Факултета политичких наука од 2019. године се организује догађај поводом обиљежавања Недјеља медијске и информационе писмености. У том контексту прва дебата је одржана 24. октобра 2019. године под називом [„Медијско-информациона писменост и интеркултурални дијалог“](#). Организовањем овог догађаја Факултет политичких наука укључен је у глобални догађај обиљежавања Недјеље медијске и информационе писмености који организује Унеско осму годину за редом, искључиво захваљујући ангажману доц. др Драгане Трнинић, као одговорног наставника на предмету Медијска писменост на Студијском програму новинарства и комуникологије. У дебати са студентима учествовале су уредница Редакције образовног програма Радио-телевизије Републике Српске Валентина Леканић, стручна савјетница за програмски садржај и регулативу у емитовању у Регулаторној агенцији за комуникације Босне и Херцеговине Сања Докић Мрша и доценткиња на Факултету политичких наука Драгана Трнинић. У фокусу дебате био је интеркултурални дијалог, чије промовисање кроз слободне, независне и плуралистичке медије може да повећа свијест о различитостима и обогати нашу представу о свијету око нас и на тај начин побољша наше разумијевање других, као и нас самих. Током дебате, учеснице су указале и на значај институционализације медијског образовања. Циљ дебате бије је да се студентима и широј јавности скрене пажња на дезинформације, говор мржње и искључивање, те да се упознају са кључним компетенцијама за цјеложивотно учење, вјештинама медијске и информационе писмености и да се укаже на значај интеркултуралног дијалога. Поводом обиљежавања Недјеља медијске и информационе писмености Студијски програм новинарства и комуникологије је и у наредној календарској 2020. години, тј. у октобру академске 2020/21. године организовао је догађај/дебату у складу са актуелним глобалним проблемом и актуелним изазовима [„Медијска и информациона писменост:](#)

[улога и значај у вријеме инфодемије и пандемије вируса корона](#)". У оквиру дебате указано је на важност медијске и информационе писмености (МИП), поготово у вријеме инфодемије, непровјерених вијести и суочавања са различитим ризицима и изазовима у данашњем комуникационом окружењу. Панелисткиње су, између осталог, говориле о начину кориштења и вредновања информација о вирусу корона (КОВИД 19), повјерењу у изворе информација, „лажним вијестима“; извјештавању о темама које се тичу здравља током пандемије вируса корона и филму „Нема хероја без маске“; улози Регулаторне агенције за комуникације (РАК) Босне и Херцеговине (БиХ) у борби против дезинформација и инфодемије те резултатима Министарства саобраћаја и веза у Влади Републике Српске (РС) у промовисању медијске писмености. У дебати су учествовали студенти Факултета политичких наука и панелисткиње: Драгана Трнинић, доценткиња на Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци и одговорна наставница на предмету Медијска писменост, Биљана Марић, уредница емисије „Здравосфера“ Радио-телевизије Републике Српске и ауторка филма „Нема хероја без маске“, Сања Докић Мрша, стручна савјетница за програмски садржај и регулативу у емитовању у Регулаторној агенцији за комуникације Босне и Херцеговине и Сандра Ковачевић Ђурђевић, стручна савјетница за телекомуникације у Министарству саобраћаја и веза Владе Републике Српске.

У новембру 2019. године, као дио програма обиљежавања Дана Универзитета, на Факултету политичких наука, а у организацији Студијског програма новинарства и комуникологије, представљена је изложба [„На пут возом кроз књижевност“](#). Студенти Студијског програма новинарства и комуникологије под менторством проф. др Биљане Панић Бабић припремили су најинимљивије цитате и одломке из књижевних дјела домаћих и страних писаца, који су преточени у изложбу. Публика је имала прилику да се упозна са „књижевним возовима“ како код Меше Селимовића, Милоша Црњанског, Иве Андрића и других домаћих писаца, тако и код М. Твена, Л. Н. Толстоја, Ђ. Кардучија или Г. Хауптмана и осталих значајних књижевника свјетског ранга. Изложба је додатно обогаћена пратећим илустрацијама књижевника и старих

локомотива, возова и жељезничких станица захваљујући Горану Бараћу, и музичком пратњом на тему возова мр Дарка Ратковића са Филозофског факултета.

У јулу 2020. године на Факултету политичких наука објављено је истраживање „Дигиталне компетенције студента у процесу учења на даљину“ које спроведено у периоду од 4. маја до 22. маја 2020. године на нивоу свих организационих јединица Универзитета у Бањој Луци. Истраживање су реализовали сарадник на Студијском програму новинарства и комунологије мр Борислав Вукојевић и студенткиња на другом циклусу студија усмјерење Новинарске студије Јована Бокан. Циљ истраживања био је испитивање дигиталних компетенција студентске популације у смислу приступања, креирања, анализирања, вредновања садржаја, етике и потенцијалних основа за наставк извиђења наставе на даљину у будућности. Истраживање је проведено за вријеме ванредног стања, а истраживачи су процијенили да је то вријеме најрелевантније јер су искуства студента тренутна, а рад у новонасталом окружењу свакодневан са свим својим предностима и недостацима. Резултати овог истраживања доступни су на службеној интернет страници Факултета политичких наука у документу/извјештају под називом [Истраживање: Дигиталне компетенције студената у процесу учења на даљину.](#)

На Факултету политичких наука одржане су бројне научне и стручне конференције од националног значаја, промоције књига, округли столови, дискусије и расправе, панели о важним друштвеним и политичким темама.

Наставници и сарадници на Студијском програму новинарства и комунологије Факултета политичких наука објавили су неколико научних монографија, бројне научне и стручне радове, учествовали у многим научноистраживачким пројектима, научним конференцијама и развили веома квалитетан научни и стручни рад.

Табела 2.3: Број објављених научних монографија наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

1996 - 2020.	Објављене научне монографије
Наставници	15
Сарадници	1
Укупно	16

Табела 2.4: Број објављених научних монографских студија наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

2010 - 2020.	Научне монографске студије
Наставници	8
Сарадници	0
Укупно	4

Табела 2.5: Број написаних рецензија наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

2005 - 2020.	Рецензије
Наставници	18
Сарадници	2
Укупно	20

Табела 2.6: Број објављених приказа наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

2005 - 2020.

Прикази

Наставници	3
Сарадници	1
Укупно	4

Табела 2.7: Број објављених научних радова наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

Од 1994-2020

Објављени научни радови

Наставници	77
Сарадници	12
Укупно	89

Табела 2.8: Број објављених стручних радова наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

Од 1990-2020

Објављени стручни радови

Наставници	18
Сарадници	3
Укупно	21

Табела 2.9: Број учешћа на научним конференцијама од националног значаја наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

2000 – 2020.

Учешће на научним конференцијама од националног значаја

Наставници	30
Сарадници	5
Укупно	35

Табела 2.10: Број учешћа на научним конференцијама од међународног значаја наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

2000 – 2020.

Учешће на научним конференцијама од међународног значаја

Наставници	20
Сарадници	5
Укупно	25

Табела 2.11: Број учешћа на стручним конференцијама и скуповима наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

2000 – 2020.

Учешће на стручним конференцијама и скуповим

<i>Наставници</i>	55
<i>Сарадници</i>	8
Укупно	63

Табела 2.12: Број предавања и истраживања на националним универзитетима наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

2010 – 2020.

Предавања и истраживања на националним универзитетима

<i>Наставници</i>	9
<i>Сарадници</i>	0
Укупно	9

Табела 2.13: Број предавања и истраживања на међународним универзитетима наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

1992 – 2020.

Предавања и истраживања на међународним универзитетима

<i>Наставници</i>	4
<i>Сарадници</i>	0
Укупно	4

Табела 2.14: Број учешћа у научноистраживачким пројектима наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

2000 - 2020.

Учешће у научноистраживачким пројектима

<i>Наставници</i>	15
<i>Сарадници</i>	10
Укупно	25

Табела 2.15: Број учешћа у стручним пројектима наставника и сарадника Студијског програма новинарства и комунологије ФПН

2000 – 2020.

Учешће у стручним пројектима

Наставници	20
Сарадници	10
Укупно	30

2.2.2. Сарадња са окружењем и заинтересованим странама

Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци развија сарадњу са различитим организацијама у различитим секторима и областима.

- На нивоу академске заједнице остварио је сарадњу са следећим универзитетима и факултетима: Факултет политичких наука Универзитета у Београду, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, Институт за међународну политику и привреду Београд, Институт за политичке студије Београд, Институт за политичке студије Тулуз у Француској, Белгородски државни национални истраживачки универзитет у Русији и Универзитет Редбаунд, Нијемеган, Холандија (Radboud University, Nijmegen, Netherlands).

- Да би побољшао проходност својих активности и остварио подршку за реализацију наставних, научних и истраживачких активности, остварио је сарадњу и потписао споразуме са: Факултет политичких наука Београд, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, Институт за међународну политику и привреду Београд, Институт за политичке студије Београд, Институт за политичке студије Тулуз, Француска, Белгородски државни национални истраживачки универзитет, Русија и Универзитет Редбаунд, Нијемеган, Холандија (Radboud University, Nijmegen, Netherlands).

- Да би омогућио обављање студенстске праксе остварио је сарадњу са јавном управом, Народном скупштином Републике Српске, медијима, установама социјалне заштите, невладиним организацијама и другим институцијама: новинска агенција „СРНА“, Радио-телевизија Републике

Српске, дневне новине „Независне новине“, Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске, Центар за социјални рад Бања Лука.

Када је у питању сарадња Студијског програма новинарства и комуникологије Факултета политичких наука са заинтересованим странама, а све у сврху додатне ваннаставне едукације студената и стицања практичних вјештина из области новинарства и комуникологије, она се перманентно развија на више нивоа са референтним организацијама и удружењима. У периоду до 2018. године реализоване су бројне активности, које су детаљно појашњене у претходном [Извјештају о самоевалуацији Студијског програма новинарства и комуникологије](#) (2018).

У марту 2020. године Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци потписао је нове са **Радио телевизијом Републике Српске (РТРС), Независним новинама и Новинском агенцијом Републике Српске (СРНА)**. Потписивањем споразума омогућена је реализација практичне наставе за студенте Студијског програма новинарства и комуникологије. Студијски програм новинарства и комуникологије континуирано сарађује с наведеним медијским организацијама, док се потписивањем нових споразума унапређују услови пословне, научне и стручне сарадње, усмјерене ка задовољавању интереса студената и њиховог професионалног усавршавања усвајањем практичних знања, вјештина и компетенција. На успјешну сарадњу између Факултета политичких наука и наведених медијских организација упућују и бројни примјери радног ангажмана студената након похађања практичне наставе. Наиме, заступљеност различитих медија према техникама комуницирања које користе (радио, телевизија, штампа и мултимедијалне редакције) студентима омогућава да, уважавајући препоруке професионалних комуникатора (новионара и уредника) са дугогодишњим искуством, препознају своје преференције и афинитете према одређој врсти медија, тј. новинарства.

Савјет за штампу Босне и Херцеговине - Сарадња између Студијског програма новинарства и комуникологије Факултета политичких наука и Савјета за штампу БиХ заснива се на премиси да је за потпуно образовање новионара веома важно факултетско образовање, а поред тога и практична

едукација кроз програме попут оних које организује Савјет за штампу и да та синергија теоријског образовања, које подразумијева и опште образовање, и практичног знања које се добија на радионицама и посебним школама практичног новинарства, може много допринијети побољшању медијске слике у БиХ. У радионицама које је организовао Савјет за штампу учествовали су и студенти и наставници и сарадници Студијског програма новинарства и комуникологије Факултета политичких наука. Сарадња Студијског програма новинарства и савјета за штампу континуирано се развија од 2006. године. Све активности као резултат успешне сарадње детаљно су објашњење у претходном Извјештају о самоојевалуацији овог Студијског програма. Сарадња је настављена и током академске 2019/20. године. У том смислу организована је [радионица](#) за студенте Новинарства и комуникологије, којој су поред студента и представника Савјета за штампу присуствовали и наставници и сарадници. Радионица је одржана у децембру и била је усмјерена на питања о заштити професионалних комуникатора на медијском простору Босне и Херцеговине из перспективе механизма саморегулације, на функције и улогу Савјета за штампу, на анализу примјера који показују ефективност овог саморегулаторног тијела упркос чињеници да оно не располаже механизмима санкционисања медијских организација и професионалних комуникатора који се у свом извјештавању не придржавају професионалних стандарда и етичких принципа садржаних у Кодексу за штампу и онлајн медије. Уважавајући савремене трендове у новинарству и све већи значај нових онлајн медија, на овој радионици било је ријечи и о изазовима са којима се суочавају конзументи садржаја дисемниваних посредством ових медија (вјеродостојност, релевантност, контекстуализација и сл).

У претходном периоду Студијски програм новинарства и комуникологије развио је сарадњу и са Балканском истраживачком мрежом у БиХ (БИРН). Резултат сарадње је тренинг намијењен студентима Новинарства и комуникологије под називом „Професионално извјештавање о тероризму, насилном екстремизму и радикализацији“. Учествовање у тренингу било је засновано на добровољном пријављивању студената заинтересованих за ову

тому, тј. за ову врсту новинарског извјештавања, које захтијева посебан приступ. За учешће у тренингу пријвило се десет студента који су успјешно завршили ову обуку. Полазећи од самог поимања тероризма, као комплексне и осјетљиве теме, само извјештавање о њему подразумијева посебну дозу професионализма, посвећености и континуираног праћења нових трендова и продубљивања знања о овом феномену и његовим појавама.

3. ПОЛИТИКА ОСИГУРАЊА КВАЛИТЕТА

Систем квалитета успостављен је јединствено на Универзитету у Бањој Луци у којем су развијени интерни механизми за преиспитивање, доказивање и унапређивање квалитета свих студијских програма, наставе и услова рада, развоја људских ресурса и свих других елемената који осигуравају остваривање циљева високог образовања и циљева образовања на студијским програмима. Систем квалитета је успостављен на основу Европских стандарда квалитета у високом образовању (ESG), Стандарда и смјерница за осигурање квалитета у високом образовању у Босни и Херцеговини, Критеријума за акредитацију високошколских установа, Закона о високом образовању и Уредбе о лиценцирању.

3.1. Систем за унапрјеђење и осигурање квалитета

Систем квалитета на Универзитету институционално је уређен. Кључно тијело у систему квалитета је Комитет за осигурање квалитета (КОК). Њега успоставља Сенат Универзитета и задатак му је да припрема стратегије и политике квалитета и доставља их надлежним органима на усвајање. Састав КОК-а чине укупно 11 чланова од којих су 2 (два) представника студената (20%) Универзитета у Бањој Луци као и 2 (два) представника из реда привреде, 6 (шест) из реда академског особља и 1 (један) из реда администарције, што је регулисано Статутом.

Административно и техничко тијело које обавља послове координације активности на осигурању квалитета са факултетима, прикупља, обрађује и анализира податке о осигурању квалитета и пружа техничку помоћ Комитету за квалитет је Канцеларија за осигурање квалитета (КоК). У Канцеларији је запослен и координатор за осигурање квалитета. Факултети као организационе јединице Универзитета имају своје координаторе за квалитет који су и чланови Комитета за осигурање квалитета Универзитета. За успостављање система квалитета проведено је низ активности које су резултирале успостављањем система и доношењем кључног документа „Систем квалитета“.

„Систем квалитета“ је припремљен од стране Комитета за осигурање квалитета Универзитета у Бањој Луци. Приједлог радне верзије документа „Систем квалитета“ прошао је јавну расправу по факултетским вијећима у чијим саставима осим академског особља учествују и студентски представници. Такође, у саставу Сената гдје је усвојен „Систем квалитета“ учествује 20% чланова из реда студената или 6 (шест) представника од укупно 29 чланова Сената.

3.1.1. Документи Универзитета у Бањој Луци за осигурање квалитета

Кључни стратешки документ који дефинише политику квалитета на Универзитету је „Систем квалитета“ који садржи:

- Стратегију за осигурање квалитета
- Процедуру за праћење и унапрјеђење квалитета
- Обрасци за праћење показатеља квалитета.

„Систем квалитета“ израдио је Комитет за осигурање квалитета Универзитета у Бањој Луци (КОК УНИБЛ). Документ је усвојен на сједници Сената УНИБЛ дана 11.07.2012. године под бројем: 02/04-3.1867-116/12. и примјењује се на свим организационим јединицама. Статутом Универзитета у члановима 152 до 159 дефинисан је начин обезбјеђења квалитета у овој високошколској установи, као и начин доношења аката. Такође, начин

доношења и усвајања овог и сличних докумената дефинисан је одредбама Статута Универзитета које прописују рад Сената и других органа (Стратегија осигурања квалитета Универзитета у Бањој Луци и Процедуре за праћење квалитета). Универзитет у Бањој Луци донио је и процедуру којом је утврдио морална начела и начела професионалне етике у наставном, умјетничком и научноистраживачком раду, у циљу заштите достојанства професије, унапређења моралних вриједности и подизања свијести о одговорности свих чланова академске заједнице. То је Кодекс професионалне етике Универзитета у Бањој Луци. Постојећи систем осигурања квалитета на Универзитету је на почетку свога развоја. Донесени документи у систему квалитета представљају добру основу за развој система. Међутим, и поред успостављених процедура за праћење квалитета, процес праћења је на почетку и сви актери у систему не остварују своје улоге и задатке. Више активности посвећено је учешћу студената у оцјени, односно годишњим евалуацијама наставног процеса од стране студената, али и то није системска и континуирана активност. Други облици евалуације су неразвијени. Практично интерна провјера система не функционише. Има добрих примјера учешћа заинтересованих страна у евалуацији, али то није системска пракса.

Рад Комитета за осигурање квалитета у организационим јединицама је невидљив. Тако на примјер на нашем Факултету, осим студентских оцјена, није забиљежена ни једна активност координатора за осигурање квалитета на иницирању реализације задатака из Стратегија за осигурање квалитета. Такође, није било никаквих мјера у отклањању било каквих неправилности које су уочене у раду, а везане су за систем квалитета, учења на примјерима добре праксе и искуствима других и слично.

Сложен систем Универзитета захтјева и друге системе управљања квалитетом. Стандардизација организационих и радних процеса била би врло значајна у отклањању проблема у координацији, јединственом дјеловању у свим организационим јединицама, процесу управљања, побољшању планирања, функцији контроле итд. Зато се препоручује увођење система квалитета ИСО 9001.

3.1.2. Комитет за осигурање квалитета

Статут Универзитета у члану 153 и 154 дефинише формирање Комитета за обезбјеђење квалитета Универзитета и његов састав и надлежности (КОК). КОК спроводи поступак самовредновања, континуираног праћења, обезбјеђења и унапређења. КОК-ом предсједава проректор за наставу и студентска питања, а чине га представници академског особља који имају искуства у области обезбјеђења квалитета и долазе из различитих организационих јединица Универзитета. КОК у свом саставу има најмање 20% представника студената и најмање 20% представника из реда спољних партнера. КОК је задужен за припремање стратегије и политике Универзитета из области обезбјеђења квалитета и формирање приједлога ректору и Сенату за коначно усвајање. Задатак КОК-а је прављење краткорочних и дугорочних планова за побољшавање квалитета и надгледање и координацију процедуре везане за ово питање. КОК-у у његовом раду помаже и универзитетска канцеларија за обезбјеђење квалитета, која ће пружати адекватну административну и техничку подршку у раду на обезбјеђењу квалитета, те координатори за обезбјеђење квалитета на организационим јединицама Универзитета.

3.1.3. Учешће студената у систему унутрашњег осигурања квалитета

Једно од основних права студената дефинисано Законом о високом образовању, (члан 103) је право на учествовање у осигурању квалитета високошколске установе. Учешће студената у систему обезбјеђења квалитета обезбјеђено је на сва три нивоа (Универзитет, ФПН БЛ и студијски програм) кроз:

а) Чланство у КОК-у које је дефинисано чланом 154 Статута Универзитета и чланство у Сенату (члан 34 Статута Универзитета).

б) Чланством у Научно-наставним вијећима Факултета (члан 21 Статута). Правилником о начину избора и броју чланова студентског парламента у

наставно-научном вијећу факултета дефинише се избор представника студената у ННВ факултета и цјелокупни поступак избора који у потпуности испуњава демократске изборне стандарде.

в) Годишњом евалуацијом наставног процеса која се од 2008. године редовно изводи у свим организационим јединицама Универзитета. (Правилник о анкетирању студената о квалитету наставног процеса).

г) Активном интеракцијом са наставницима и сарадницима у вријеме расправа о значајним питањима студијских програма и остваривања права студената за вријеме предавања и вјежби, као и организовањем планираних расправа (групни рад, проблемске радионице, студије случаја, стручна пракса, студентски радови, истраживања, организовање догађаја, студентска размјена итд.).

д) Евалуацијом рада коју проводе студијски програми у циљу прикупљања мишљења студената о наставном плану и програму, политици факултета према студентима, учешћу студената, оцјењивању рада студената итд. Студијски програм новинарства и комунологије провео је више истраживања усмјерених на утврђивање нивоа (не)задовољства студента Студијским програмом који похађају и Факултетом политичких наука. У том контексту проведена су следећа истраживања: истраживање ставова активних и дипломираних студената у јулу 2018. године; истраживање ставова дипломираних студената са фокусом на утврђивање нивоа њиховог запослења и ефективности знања, компетенција и вјештина које су стекли током академског образовања у професионалном ангажману, које је проведено током 2019. године; током 2021. године проведена су два истраживања, прво је реализовано у мају и било је усмјерено на квалитативно испитивање ставова студената првог и другог циклуса о Студијском програму новинарства и комунологије кроз фокус групе и друго истраживање које је проведено у новембру 2021. године у оквиру којег су анкетним упутником били обухваћени студенти првог циклуса (39) и које је такође било усмјерено на испитивање ставова студента о наставном плану и програму, политици факултета према студентима, учешћу студената, оцјењивању рада студената итд.

б) Путем студентских организација, њиховим организовањем и дјеловањем. Чланом 59 тачка 8 Статута ФПН БЛ установљено је право на организовање студената. На овом Факултету организоване су и дјелују три организације студената: Студентска организација Факултета политичких наука, Клуб студената Факултета политичких наука и Унија студената социјалног рада.

3.2. Процедуре за осигурање квалитета Студијског програма новинарства и комунологије

Закон о високом образовању Републике Српске дефинисао је образовну и научну улогу Универзитета у Бањој Луци, у складу са циљевима високог образовања. Мисија Универзитета у Бањој Луци је да постигне извршност у својим напорима и да припреми своје дипломце не само да обављају своје професије у одговарајућим областима, већ и да учествују као вриједан и корисни члан друштва са друштвеном савјешћу и одговорношћу у националним и међународним питањима. ФПН БЛ и сви његови програми једнако су посвећени унапређењу знања кроз одличну наставу, истраживање и постдипломско образовање и преузели су на себе дио одговорности за реализацију мисије Универзитета у области друштвених наука.

3.2.1. Назив и циљеви студијског програма

Студијски програм новинарства и комунологије један је од четири студијска програма на Факултету политичких наука у Бањој Луци. Назив студијског програма је *Основне академске студије новинарства и комунологије*. Општи циљеви студијског програма дефинисани су у Елаборату о студијском програму са наставним планом и програмом.

Студијски програм новинарства и комунологије прилагођава се актуелним и убрзаним процесима ремедијализације глобалног медијског поретка у више праваца. Модерно новинарство у фази је великих, суштинских

промјена. Дигитализација и компјутеризација медија постаје дио новог културног контекста у којем се доминантне функције и процеси у друштву стандардишу примјеном нове технологије.

Стога, актуелна фаза развоја технологије медија и константан раст примјене технологије компјутера и интернета указује да ће се у будућности сви важни процеси глобалног комуникацијског процеса одвијати помоћу нове технологије медија. Управо због те чињенице, врло је важно да се образовање за рад у медијима прилагоди овим актуелним процесима.

Промјене на глобалној медијској сцени захтијевају да се образовању студената новинарства и комуникологије приступи на нов начин како би се избјегла разлика између стеченог образовања и потреба из праксе новинарске дјелатности. Неопходно је да се образовни процес на високошколским установама прилагоди овим промјенама које с једне стране подупиру и актуелне реформе у области високог школског система према моделу Болоњске реформе образовања. Образовање за савремени профил новинара и комуниколога захтијева примјену нових техника и метода у наставном процесу, промјену садржаја предмета и промјену предмета с једне стране, али и примјену нових начела у поступцима валоризовања студентског рада и постигнутог нивоа у образовању.

Студијски програм за оспособљавање новинара начињен је с намјером да се студенти новинарства оспособе за дјелатност у медијима према новим стандардима који важе у глобалном инфромационо-комуникационом систему. Петогодишњи студиј у два циклуса ствара претпоставку за темељно образовање и стицање знања и вјештина неопходних у савременом новинарству. У духу је актуелних реформи у образовању високошколских установа у овом дијелу региона и стога може да представља озбиљну претпоставку за стандардизацијом у образовању на овом нивоу.

3.2.2. Процедуре креирања и одобравања студијских програма – Новинарство и комунологија

Документи којима се регулише процедура доношења и измјена студијских програма као и којима се дефинише учешће студената и заинтересованих страна у изради наставног плана и програма су:

1. Закон о високом образовању;
2. Статут Универзитета;
3. Статут Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци;
4. Упутство за израду и побољшање студијских програма, стр. 16.

Овим упутством дефинише се:

- начин усвајања, развоја и ревидирања студијских програма,
- садржај студијског програма, излазне квалификације и исходи учења као и њихова веза,
- веза са Квалификацијским оквиром Европског простора високог образовања,
- учешће интерних и екстерних заинтересованих страна у изради и побољшању студијских програма,
- оптерећење студената помоћу ЕЦТС бодова итд.

5. Правила студирања на првом и другом циклусу студија;
6. Правилник о ванредном студију Универзитета у Бањој Луци;
7. Магна карта: Magna Charta Universitatum;
8. Болоњска декларација: The European Higher Education Area Joint Declaration of the European Ministers of Education convened in Bologna on the 19th of June 1999;

9. Прашки комунике: Towards the European Higher Education Area – Communique of the meeting of European ministers in charge of higher Education i Prague on 19th of May 2001;
10. Сорбонска декларација: Joint declaration on harmonisation of the architecture of the European higher education system (Sorbone, Paris, 25th of May, 1998);
11. Изјава из Саламанке: Message from the Salamanca Convention of European Higher Education Institutions;
12. Оквир за високоакадемске квалификације у Босни и Херцеговини: Bosnia and Herzegovina (BiH) higher education qualification framework;
13. Оквир квалификација у европском простору високог образовања (QF ENEA);
14. Европски оквир квалификација за цјеложивотно учење (EQF);
15. Конвенција о признавању квалификација у области високог образовања у европском региону (Лисабонска конвенција);
16. Стандарди и смјернице за осигурање квалитета у европском простору високог образовања (ESG);
17. Правилник о начину избора и броју чланова студентског парламента;
18. Пословник о раду Наставно-научног вијећа на ФПН БЛ.

Поред наведених докумената за Студијски програм новинарства и комуникологије изузетно је важан и документ

19. Model Curricula for Journalism Education који је развијен 2007. године и служи као модел за образовање новинара у више од 60 држава и 70 институција за образовање новинара.

3.2.2.1. Процес развоја Студијског програм новинарства и комуникологије

Примјена процедура које регулишу начин усвајања студијских програма обавеза је свих актера на Факултету и студијском програму који учествују у њиховом развоју. Студијски програм новинарства и комуникологије развија се у оквиру наведених процедура у динамичној, интерактивној и интердисциплинарној активности наставника и сарадника студијског програма, наставника и сарадника из других научних области који учествују у реализацији програма, студената, свршених студената новинарства и комуникологије и представника организација у којима се запошљавају дипломирани новинари, и њиховог струковног удружења. Све заинтересоване стране, у оквиру својих надлежности и одговорности, дају допринос у развоју студијског програма руковођени циљем да се оствари што бољи квалитет у образовању дипломираних студената Студијског програм новинарства и комуникологије.

Процес развоја студијског програма одвија се на сљедећи начин:

Вијеће студијског програма одговорност за израду приједлога наставног плана и програма делегира тиму којег чине наставници и сарадници из научног поља новинарства и комуникологије. Подршка раду тима јесу приједлози добијени од других заинтересованих страна (студената, практичара, наставника и сарадника), глобалне и локалне промјене у начину функционисања и организовања медија, динамика развоја информационо-комуникационих система и начина протока информација, промјене у техничкој опремљености новинарских редакција, промјене у начину извјештавања у складу са развојем различитих интернетских платформи, упутства декана, ректора и других тијела Универзитета, развојна предвиђања, наставни планови и програми студијских програма новинарства и комуникологије са других универзитета, захтјеви професионалних удружења итд. Тим усаглашава различите приједлоге и установљава нацрт наставног плана и програма који разматра и усваја Вијеће студијског програма. Усвојени

нацрт доставља се Научно-наставном вијећу ФПН БЛ, које, на основу разматрања, утврђује коначан приједлог и доставља га Сенату Универзитета у Бањој Луци на усвајање. Усвојени студијски програм Универзитет просљеђује Министарству просвјете и културе на лиценцирање. У случају потребе за корекцијама, понавља се претходно извршени корак. По истом поступку се врше и измјене студијског програма у оквиру дозвољених 20 ЕЦТС бодова, само што се усвојене измјене на сједници Сената не достављају Министарству просвјете и културе већ се процес ту завршава.

Наставни програм за појединачни предмет утврђује предметни наставник у складу са утврђеним оквиром садржаја програма на нивоу Факултета (постоји јединствен образац наставног плана и програма за појединачне предмете на нивоу Факултета политичких наука) на основу расправа са експертима из тог подручја, програма предмета на развијенијим универзитетима, савремене литературе, знања и искустава из реалних процеса рада. Нацрт наставног програма за све предмете разматра се заједно са разматрањем студијског програма са становишта преклапања садржаја са другим предметима, међузависности и међуусловљености материје и квалитета приједлога. Пракса која се тек у неколико посљедњих година његује (а није био случај ранијих година), односи се на консултације одговорних наставника и сарадника на предметима у оквиру ужих научних области, као и са наставницима из других научних поља који предају студентима новинарства и комунологије, током процеса израде силабуса, а с циљем дефинисања и постизања најбољих исхода учења у оквиру сваког од предмета предвиђеног наставним планом и програмом. Вијеће студијског програма утврђује нацрт програма свих предмета и доставља га Наставно-научном вијећу Факултета које утврђује приједлог, разматра га и усваја и доставља Сенату Универзитета на одлучивање.

Поштујући наведену процедуру у изради наставних планова и програма, први Наставни план и програм Студијског програма новинарства и комунологије настао је под називом студијски програм Журналистика 1998. године, као један од студијских програма на Филозофском факултету у Бањој

Луци. У то вријеме, био је једини студијски програм новинарства на јавним универзитетима у Републици Српској. Највећи изазов студијском програму био је недостатак наставног кадра, као и недостатак простора па се настава изводила на више различитих факултета Универзитета у Бањој Луци. Ангажовани наставници углавном су долазили са Факултета политичких наука Универзитета у Београду. До прве промјене наставног плана и програма дошло је 2007. године када је промијењен назив у студијски програм Новинарство, организован као модел студија 3+2. Према овом моделу, уписане су три генерације студената: 2007, 2008. и 2009. године. Оснивањем Факултета политичких наука, студијски програм Новинарство постаје један од четири студијска програма Факултета. Исте године, програмом релиценцирања, студијски програм прелази на модел студија 4+1 и добија назив Основне академске студије новинарства и комуникологије, а 2010. године лиценциран је наставни план и програм Студијског програма новинарства и комуникологије. На промјене у структури наставног плана и програма утицали су актуелни и убрзани процеси централизације и концентрације медија, те комерцијализација медијског програма и медија уопште, модерно новинарство које је у фази великих, суштинских промјена, дигитализација и компјутеризација медија и примјена новинх технологија у процесима комуникације.

Нови студијски програм за оспособљавање новинара начињен је с намјером да се студенти новинарства оспособе за дјелатност у медијима према новим стандардима који важе у глобалном информационо-комуникационом систему. Петогодишњи студиј у два циклуса ствара претпоставку за темељно образовање и стицање знања и вјештина неопходних у савременом новинарству. У духу је актуелних реформи у образовању високошколских установа у овом дијелу региона и стога може да представља озбиљну претпоставку за стандардизацијом у образовању на овом нивоу.

Управо због динамичности новинарске и комуниколошке професије, 2017. године дошло је до нове измјене наставног плана и програма Студијског програма новинарства и комуникологије. Измјена се односи на промјене до 20

ЕЦТС бодова. У оквиру ових измјена, уведен је предмет Увод у новинарство у првом семестру, предмет Медијски системи прешао је из статуса изборног у обавезни, предмети Управљање у медијима и Уређивачке политике у медијима, на четвртој години студија спојени су у један предмет: Управљање и уређивање у медијима, што је отворило простор за увођење предмета Медијска писменост у седмом семестру. Ове промјене су врло значајне из више разлога: у оквиру актуелног Наставног плана и програма Студијског програма студенти нису изучавали ни историју новинарства, ни историју медија, ни историју новинарске професије. Ова чињеница битно је утицала на укупан квалитет студирања, али представљала и озбиљан академски и педагошки проблем за разумијевање и праћење наставе на Студију. Друге измјене у оквиру наставног плана и програма Студијског програма новинарства и комуникологије биле су неопходне у складу са промјенама у оквиру информационо-комуникационих технологија, промјеном начина комуницирања, начина извјештавања и креирања медијског садржаја и потребе заштите од вишка информација, дезинформација и искривљених чињеница. У складу с тим, уведен је предмет Медијска писменост, јер недопустиво је да Студиј новинарства и комуникологије нема тај предмет у 21. вијеку. Медијско образовање је, с обзиром на промјене у начину функционисања медија и начин кориштења медија, постало саставни дио општег образовања.

Током академске 2019/20. године започет је процес модификовања комплетног Наставног плана и програма Студијског програма новинарства и комуникологије, упоредо са осталим Студијским програмима на Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци. Овај процес детерминисан је различитим унутрашњим и спољашњим чиниоцима релевантим за модернизацију Студијског програма новинарства и комуникологије и његовог прилагођавања новим свјетским трендовима у високом образовању, у сфери медија и комуникација, и медијског тржишта које представља једно од најизложенијих у контексту процеса трансформације усмјерених ка његовој дигитализацији, глобализацији, конгломеризацији, либерализацији, хиперпродукцији и сл. Инспирисани потребама савременог медијског

тржишта и савременим трендовима у сфери односа с јавношћу, резултатима истраживања која су била усмјерена на идентификовање недостатка и предности постојећег Наставног плана и програма (2010) из перспективе активних и дипломираних студената, заинтересованих страна (представника медијских организација и других институција релевантних за медије, новинарску професију и за професију стручњака за односе с јавношћу) и мишљењима представника академске заједнице релевантним за уже научно поље Новинарство и комуникологија, наставници и сарадници Студијског програма новинарства и комуникологије приступили су изради новог студијског програма под називом Студијски програм новинарства и комуникологије са усмјерењима: Мултимедијално новинарство и Односи с јавношћу.

Сходно потпуно новом концепту и садржају Наставног плана и програма, у Елаборату су јасно одређени и наведени образовни циљеви и исходи учења.

3.2.2.2. Образовни циљеви и исходи учења

Образовни циљеви студијског програма укључују и остварују четири препоруке Савјета Европе у вези са сврхом високог образовања (припрема студената за активно учешће у друштву, припрема за њихове будуће каријере - допринос њиховом запошљавању, подршку личном развоју и стварање широке, напредне базе знања и стимулисање истраживачког рада и иновација - укључивање студената у пројекте, такмичења итд).

Образовни циљеви Студијског програма новинарства и комуникологије веома су амбициозни и представљају изазов, како за наставнике, тако и за студенте:

- Стицање професионалних компетенција новинара у новинарским пословима;

- Оспособљавање да се уочи друштвени проблем, препозна значај друштвеног процеса и промјена, обради новинарски податак и разради информација примјеном журналистичких метода и техника;
- Оспособљавање студената да прате и примијене нова знања и вјештине у обављању стручних послова у медијима;
- Обучавање студената за специфичне послове у дјелатности новинара као што су фотографисање, израда филма, снимање прилога, монтажа, послови водитеља и спикера;
- Оспособљавање студената да прилоге припремају мултимедијално и двомедијално (способност да раде у различитим медијима).
- Стицање услова за усавршавање у професији.

Наведени образовни циљеви надограђени су сљедећим:

- Допринос развоју медијског плурализма, као једног од значајних чинилаца у демократизацији медијског система, као и друштвеног система уопште, кроз процес академски и стручно основане професионализације комуникатора;
- Подизање нивоа транспарентности у раду медија, као и других институција, организација и предузећа у јавном или приватном власништву, који подразумева и виши ниво њихове друштвене одговорности;
- Промовисање и развијање концепта друштвене одговорности у раду медија, институција, организација и предузећа и апострофирање друштвене улоге и значаја професионалних комуникатора у савременом информационом друштву;
- Промовисање слободе приступа информацијама и слободе протока информација и њиховог значаја у савременом друштву;
- Оправдано подизање нивоа конкурентности академски образованих новинара и комуниколога на тржишту рада и њихово веће запошљавање сходно излазним профилима;
- Превазилажење колизије између стеченог образовања и потреба из праксе, усклађивањем и прилагођавањем компетенција које се стичу током студирања са потребама привредних субјеката и других заинтересованих страна;

- Стицање услова за даље усавршавање у професији кроз више нивое студија (други и трећи циклус студија);
- Интердисциплинарним концептом студија кроз заступљеност различитих група предмета обогатити фонд знања и развијати интелектуалне способности студената за разумијевање различитих друштвених појава, процеса и односа;
- Развијати креативност, као и проходност и мобилност студената са другим комплементарним студијским програмима универзитета који су потписници Болоњске декларације;
- Развијање савремених техника и вјештина (информатичких, информационих, истраживачких) неопходних за ефективно и на професионалним стандардима и етичким принципима засновано коришћење потенцијала савремених информационо-комуникационих технологија у сфери новинарства и односа с јавношћу;
- Промовисање и развијање потенцијала традиционалних и дигиталних медија и њиховог коришћења у интересу јавности.

Документи који се односе на планирање и циљеве на Студијском програму су Наставни план и програм: планирање и циљеви на Студијском програму новинарства и комунологије, као и Елаборати наставних планова и програма у којима су детаљно и прецизно дефинисани циљеви за сваки ниво студија, као и за сваки појединачни предмет у оквиру одређеног циклуса студија. Оба документа јавно су оглашена на веб страници Факултета, тако да су и наставници и сарадници, а и студенти упознати са образовним циљевима студијског програма. Осим тога, сваки наставник је у обавези, према Правилима студирања на првом и другом циклусу, да на првом, уводном часу студентима представи план и програм предмета који садржи и образовне циљеве за тај предмет.

Остваривост циљева студијског програма доказује се бројем заинтересованих за упис на Студијски програм, бројем студената који студирају Студијски програм, бројем дипломираних студената, бројем студената другог циклуса студирања и бројем свршених студената другог циклуса студија, као и бројем доктораната на Студијском програму

новинарства и комуникологије (Табеле 6 и 7). Остваривање циљева провјерава се и кроз ставове заинтересованих страна.

3.2.2.3. Исходи учења

Да би се остварили дефинисани циљеви, неопходно је да током студија студенти добију основна знања из области новинарства и комуникологије, масовних медија, информационих наука, као и из других друштвених и хуманистичких наука (социологије, политикологије, психологије, педагогије, права, филозофије); специјализована и уско специјализована знања из специфичне групе новинарских предмета (Новинарство у штампи, Агенцијско новинарство, Радио новинарство, Телевизијско новинарство, Интернет новинарство, Редакцијско новинарство, Истраживачко новинарство, Литерарно новинарство), као и комуниколошких (Увод у комуникологију и информисање, Медијска писменост, Теорије медија, Односи с јавношћу). Листе специфичних група новинарских и комуниколошких предмета значајно су обогачене увођењем нових предмета усклађених са профилем квалификација (Савремено новинарство, Мултимедијално новинарство, Фотоновинарство, Спортско новинарство, Кампање у односима с јавношћу, Односи с јавношћу у новим медијима, Писање за веб, Вербално комуницирање, Интеркултурално комуницирање, Медији и информација, Истраживачки методи у новинарству и комуникологији, Дигитални медији и дјеца, Медијски системи у информационом добу и др).

Исходи учења Студијског програма новинарства и комуникологије дефинисани су у [Наставном плану и програму за студијски програм \(2010\)](#) и у новом [Наставном плану и програму за студијски програм \(2020/21\)](#), а за сваки предмет појединачно у силабусима предмета. Исходи учења садрже очекивања шта студент по завршетку студијског програма, односно, програма сваког појединачног предмета треба да покаже као знање након завршетка процеса учења. Постизање исхода учења врификује се кроз процес полагања испита на сваком предмету. Исходи учења усклађени су са циљевима високошколског

образовања и новинарским компетенцијама према Унесковом документу Model Curricula for Journalism Education који је развијен 2007. године и служи као модел за образовање новинара у више од 60 држава и 70 институција за образовање новинара, према којима би дипломирани новинари требало да посједују сљедеће компетенције:

- Компетенције општег знања и интелектуалне способности;
- Професионалне технике истраживања, писања (и других облика креирања новинарског садржаја), уређивање, дизајн и дисеминација;
- Кориштење новинарских техника и прилагођавање новим технологијама и иновативној пракси;
- Професионално разумијевање, укључујући и етику;
- Познавање улоге новинара у друштву, укључујући историју новинарства, организовање медија и закона на којима се заснива новинарска пракса и
- Познавање најбољих пракси у новинарству (Model Curricula for Journalism Education, 2007).

Такође, исходи учења укључују и професионалне стандарде, као што су:

1. Вјештине истраживања:

- Способност брзог разумијевања, анализе, синтетизације и евалуације непознатог материјала;
- Процјена новости и пажљиво разумијевање онога што чини добру причу и - онога што чини причу новопоузданом;
- Способност постављања питања и разумијевања одговора на националном и локалном нивоу;
- Вјештине посматрања;
- Способност брзог и ефикасног прикупљања, разумијевања и одабира информација кроз интервјуисање, из објављених и интернетских извора, и кориштење истраживачких техника;
- Способност узимања тачних записа;
- Кориштење техника за провјеру и поткрјепљивање информација и

- Аритметичке вјештине и основно знање о статистици и методама истраживања.

2. Вјештине писања:

- Способност прецизног, јасног, креативног писања новинарских текстова у различитим формама и жанровима (писање вијести, извјештаја, аналитичких и интерпретативних прича, документарних прича, есеја, колумни, уводника);
- Вјештине препознавања и писања водећег параграфа или увода;
- Структурисање приче на начин који служи сврси, јасно, прецизно и чињенично;
- Правилно кориштење директних и индиретних цитата;
- Вјештине писања за електронске медије и презентовање аудио или видео снимка.

3. Употреба новинарских техника за уређивање, креирање и производњу новинарских материјала за штампане, електронске и дигиталне медије:

- Интернетске компетенције, укључујући процјену тачности, актуелности и поузданости информација доступних на вебу;
- Познавање новинарских вјештина у различитим медијима због конвергенције и мултимедијалне производње,
- Информатичка писменост, кориштење програма за обраду текста, слике и звука, уређивање фотографија и креирање базе података, кориштење радијске и телевизијске опреме (видео камере, микрофоне), уређивање веб странице, познавање програма за управљање садржајима на вебу.

4. Познавање тренутних и прошлих најбољих примјера новинарске праксе у сопственој земљи и свијету.

5. Разумијевање новинарске етике, укључујући права и одговорности новинара.

6. Компетенције на радном мјесту (поштовање рокова, самосталан рад, рад у тимовима, рад унутар медијске организације или као фриленсери).

Такође, два веома важна сегмента исхода учења у оквиру новинарства и комунологије су.

1. Новинарство и друштво:

- Познавање и разумијевање улоге новинара у друштву, укључујући улогу новинара у обезбјеђивању и развоју демократије;
- Способност препознавања различитих друштвених појава;
- Разумијевање како информације прикупљају и како њима управљају политичке, комерцијалне и друге организације;
- Свијест о међународном протоку информација и његовом утицају на сопствену земљу;
- Познавање историје новинарства и медија у сопственој земљи и свијету;
- Познавање структуре власништва медија, медијске организације и конкуренције;
- Познавање медијских закона у сопственој држави и свијету.

2. Општо знање:

- Разумијевање политичког система сопствене државе, њеног устава, правосућа, политичких процеса, економије, друштвених и културних организација и међународних односа;
- Познавање географије и историје сопствене државе и основно познавање географије и историје;
- Основно знање о науци;
- Специјализовано знање о најмање једној предметној области важној за новинарство (Model Curricula for Journalism Education, 2007).

Постојећи исходи учења увођењем новог Наставног плана и програма формулисани су сходно профилу квалификација, тј. звању које стиче завршетком једног од два понуђена усмјерења.

Студент који стекне звање дипломирани новинар требало би да:

- Посједује компетенције општег знања и интелектуалне способности за правовремено уочавање и разумијевање друштвено значајних појава, процеса и проблема;
- Усвоји напредне нивое информатичке, медијске, информационе и дигиталне писмености;

- Посједује знање и разумијевање о: начину функционисања медија и медијских система на микро, мезо и макро нивоу, глобалним медиолошким процесима који се рефлектују на национална медијска тржишта, функцијама медија и потенцијалним утицајима посредством медија дисеминованих садржаја;
- Посједује вјештине неопходне за комплексан процес производње медијских садржаја – вјештине писања, истраживања, посматрања, прикупљања, обраде и селекције података, уређивања, дисеминације, мултимедијалне презентације и транспоновања медијских садржаја;
- Посједује новинарске вјештине неопходне за професионални ангажман у различитим медијима због њихове конвергенције и мултимедијалне производње (штампа, новинске агенције, радио, телевизија и дигитални медији);
- Усвоји информатичка знања битна за разумијевање и основну примјену у савременом информационо-комуникационом систему, као што су: информација, компјутерски системи, информацијски системи, базе података, складишта података;
- Посједује знање о етичким принципима и професионалним стандардима у новинарству и уопште у јавном комуницирању;
- Усвоји и разумије принципе који су у основи различитих новинарских жанрова и медијских формата;
- Разумије улогу новинара и медија у друштву, нарочито у контексту њиховог значаја у процесу демократизације друштва, у сфери међународног комуницирања и у формирању јавног мњења о друштвено релевантним питањима и проблемима;
- Посједује знања о медијској политици и медијској регулацији на међународном и националном нивоу;
- Посједује и развија вјештину тимског рада као и вјештину активног слушања и разумијевања;
- Посједује и развија предиспозиције неопходне за проактивно дјеловање, кретивно стваралаштво и иновације у медијској индустрији.

Студент који стекне звање дипломирани комуниколог за односе с јавношћу требало би да:

- Посједује знање и разумијевање о: начину функционисања медија, организацијској култури у компанијама и организацијама, активностима односа с јавношћу и маркетинга, основним комуниколошким и медијским појмовима попут јавности, врсте медија, медијских жанрова, нових медија и сл.
- Посједује знање и разумијевање о самом процесу односа с јавношћу: анализа, планирање, спровођење и евалуација кампања; истраживање ставова јавности и других заинтересованих страна; како се дефинише план кризне комуникације; на који начин се етично комуницира без обзира на интересе клијента и сл.;
- Посједује знања и разумијевања из области друштвеног живота која омогућавају функционална знања из области међународних односа, политичког система Босне и Херцеговине, интеркултуралног комуницирања – са циљем бољег схватања циљаних односа с јавношћу;
- Умије класификовати усвојену терминологију и комуниколошке процесе, теоријске традиције, пренос и ритуал (теорија информације, теорије комуникације), структуру и феноменологију комуникације, корисност и границе комуникацијских модела, те моделе одабира вијести;
- Усвоји темељна информатичка знања битна за разумијевање и основну примјену у савременом свијету, као што су: информација, компјутерски системи, информацијски системи, базе података, складишта података;
- Умије планирати циљане објаве циљаној публици путем електронских медија те анализирати утицај објављених садржаја на јавност;
- Посједује знања о начину конципирања практичних и научних истраживања ставова јвности;
- Посједује знања и разумијевања из психологије медија, друштвене информатике, писања према правилима нових медија и сл.;

- Посједује знања и вјештине за одабир адекватних комуникацијских стратегија, тактика, циљева и средстава за јавно комуницирање;
- Посједује вјештину усклађивања интереса организације или предузећа са интересом јавности, посебно у кризним ситуацијама;
- Посједује интелектуалну вјештину размишљања „изван кутије“, јер доба нових медија захтијева константну пажњу на развоју иновација које могу бити конкурентна предност;
- Посједује вјештину изградње квалитетне интерне и екстерне комуникације;
- Посједује интелектуалну вјештину и способност компромисног, односно мирног рјешавања кризних ситуација у организацији или према екстерним јавностима;
- Посједује и развија вјештину тимског рада као и вјештину активног слушања и разумијевања, те преговарачких способности;
- Умије развити критичку перцепцију о мјесту и улози односа с јавношћу како у науци (информацијско-комуникацијско поље) тако и у пракси с посебним нагласком на однос према сродним дисциплинама;
- Усвоји знања о новим технологијама комуникације у функцији управљања и организације односа с јавношћу, као што су фејсбук, твитер, инстаграм, имејл маркетинг, оптимизација за претраживаче и сл.

Квалитетном и прецизном утврђивању исхода учења према новом Наставном плану и програму значајно су допринијела претходно наведена истраживања која су проведена током јула 2018. године са уредницима у медијима, гдје су, углавном, запослени дипломирани новинари. Анкетирани уредници имали су искуства сарадње са студентима новинарства и непосредно су пратили њихов професионални ангажман и процес њиховог усавршавања и напредовања. Из посебних одговора уочено је да се према мишљењу уредника највише пажње треба посветити новим технологијама, развијању критичког мишљења и учењу техничких основа. У изради новог Наставног плана и програма великим дијелом уважена су мишљења ове групе професионалних комуникатора. Уредници су као недостатак нотирали недовољну заступљеност практичне наставе, што је новим програмом уважено, тако што су уведена по

четири предмета праксе за оба усмјерења. Резултати овог истраживања били су нам веома корисни у изради новог Наставног плана и програма, јер су дали одговоре на кључна питања, а то је: који сегмент знања недостаје нашим студентима, шта треба да мијењамо у оквиру Студијског програма и наставног плана и на који начин да побољшамо исходе учења и компетенције наших студената.

Формулисању исхода учења значајно је допринијело и емпиријско истраживање чији су резултати представљени у извјештају под називом [„Студирање, запошљавање и каријерни обрасци дипломираних студената Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци“](#) (август, 2019. година) аутора доц. др Александра Јанковића. У истраживању је примијењена техника телефонског анкетирања, која се с обзиром на природу предмета истраживања показала адекватном. Питања су била прилагођена оваквом начину испитивања. Анкетирање дипломираних студента је реализовано у периоду од 15. јула до 18. јула 2019. године из рачунарске сале ФПН. Посебан значај резултата добијених овим истраживањем произлази из узорка који је обухватио 600 дипломираних студента Факултета политичких наука. Овај узорак је у том периоду чинио више од трећине укупног броја дипломираних студената ФПН. Нарочито значајан у контексту релевантности узорка за Студијски програм новинарства је податак да су дипломирани студенти овог Студијског програма чинили највећи дио узорка, тј. 222 дипломирана студената (37,0%).

Нарочито индикативан у контексту оправданости модификовања актуелног наставног плана и програма јесте податак да су дипломирани студенти Студијског програма новинарства и комунологије као најчешћи проблем приликом запошљавања уочили недовољан акценат на практичним знањима током студирања, с образложењем да им теоријска знања нису довољна да се запосле (25% испитаника).

У контексту модификовања и побољшања постојећег Наставног плана и програма и исхода учења уважени су и резултати истраживања о испитивању ставова студената које је проведено током јуна и јула 2018. године о Студијском

програму. Резултати су показали да студенти као главне недостатке истичу: неадекватан распоред предмета по годинама студија, застарјела литература, мало практичне наставе, немогућност пријаве и одјаве испита 24 часа прије одржавања испита и недостатак уско стручних предмета (попут спортског новинарства). Као предности Студијског програма студенти су, између осталог, навели следеће: опремљеност зграде и добри услови за рад, задовољавајућу комуникацију на друштвеним мрежама факултета, одговарајући распоред предавања, доступност материјала за учење, јавно доступан и на вријеме оглашен распоред испита, доступност професора и сарадника за консултације, ажурност професора у комуникацији (одговарање на имејл поруке), постојање Дебатног клуба и студентских организација на Факлутету и покретање студентског портала СтудентБЛ.

У овом контексту уважени и ставови свршених студената. Истраживање ставова свршених студената је, такође, проведено током јуна и јула 2018. године у циљу израде Извјештаја о самоевалуацији Студијског програма новинарства и комуникологије (2018), а нарочито у циљу прикупљања сугестија, приједлога и смјерница, које су нам у великој мјери помогле у комплексном процесу измјена, допуна и креирања новог наставног плана и програма. Дипломци, попут претходних испитаника, сматрају да недостаје више практичне обуке за студенте, замјерају и мањак професора и застарјелу литературу. Као позитивне стране наводе добру сарадњу у односу студен-професор, добру опремљеност зграде Факултета, библиотеку, рачнарску салу, учионице. Као своје приједлоге, уз увођење више праксе, изнијели су и увођење иновативних предмета, укидање појединих постојећих или њихово реструктурисање у оквиру година студија.

3.3. Упоредивост Студијског програма новинарства и комуникологије

Студијски програма новинарства и комуникологије (2010) упоредив је са сличним студијским програмима у региону и Европи, што је наведено и у елаборату студијског програма који је оглашен на веб страници Факултета:

1. Факултет политичких наука у Београду –

http://www.fpn.bg.ac.rs/pages/p_id3/np_n.html

http://www.fpn.bg.ac.rs/main/focus/master_ko.htm

http://www.fpn.bg.ac.rs/main/focus/master_n.htm

2. Факултет политичких знаности у Загребу –

<http://www.fakultet.fpzg.hr/studiji/2010/novinarstvo.html>

http://www.fakultet.fpzg.hr/studiji/diplomski/novinarstvo/novinarstvo_program.aspx

3. Факултет политичких наука у Подгорици –

<http://www.fpn.co.me/smjer.php?id=3&studije=1>

<http://www.fpn.co.me/smjer.php?id=8&studije=2>

<http://www.fpn.co.me/smjer.php?id=27&studije=3>

4. Факултет политичких наука у Сарајеву –

http://www.fpn.unsa.ba/fpn/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=19&Itemid=50

http://www.fpn.unsa.ba/fpn/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=28&Itemid=59

Нови Студијски програм новинарства и комуникологије са усмјерењима: Мултимедијално новинарство и Односи с јавношћу (2020/21) упоредив је са следећим програмима у окружењу:

1. Комуникологија/Журналистика - Факултет политичких наука Универзитета у Сарајеву
http://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2018/10/3-%C5%BDUR-KOM-NPP_BA-2015-161.pdf
2. Новинарство/Односи с јавношћу – Филозофски факултет Свеучилишта у Мостару
<https://ff.sum.ba/hr/stranice/o-studiju-17>
3. Одсјек за комуникације – Факултет за дружбене веде Универзитета у Љубљани
<https://www.fdv.uni-lj.si/en/study/departments-and-chairs/department-of-communication>

3.3.1. Наставни план и програм Студијског програма новинарства и комуникологије

Програм образовања студената на Студијском програму новинарства и комуникологије креиран је према идентификованим и установљеним циљевима. У овом извјештају представљена су два наставна плана. План из 2010. године са измјенама у оквиру 20 ЕЦТС бодова из 2017. године (табела 3.1) и план који је лиценциран 2020. године (табела 3.2).

Табела 3.1: Наставни план и програм Студијског програма новинарства и комуникологије, 2010. година, са измјенама у оквиру 20 ЕЦТС бодова из 2017. године

Сем.	Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
1	1 Увод у политичке науке	О	3	3	0	7
	2 Увод у филозофију	О	2	2	0	5
	3 Увод у социологију	О	3	3	0	7
	4 Увод у новинарство	О	3	1	0	6
	5 Страни језик	И	2	2	0	5
			13	11	0	30

Сем.	Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
2	1 Увод у комуникологију и информисање	О	3	2	0	6
	2 Основе економије	О	3	1	0	5

	3	Основе права	О	3	1	0	5
	4	Савремена историја	О	3	1	0	5
	5	Основе психологије	О	2	2	0	5
	6	Страни језик	И	2	1	0	4
				16	8	0	30

Сем.	Предмет		Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
3	1	Методе новинарства	О	2	2	0	5
	2	Новинарски жанрови	О	3	2	0	6
	3	Упоредни политички системи	О	3	1	0	5
	4	Теорије медија	О	3	1	0	5
	5	Српски језик 1	О	3	1	0	5
	6	Страни језик	И	2	1	0	4
		Језик у медијима	И	2	1	0	4
				16	8	0	30

Сем.	Предмет		Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
4	1	Системи информисања	О	3	3	0	7
	2	Методологија друштвених наука	О	3	2	0	7
	3	Медијеске регулативе	О	3	3	0	7
	4	Српски језик 2	О	3	1	0	5
	5	Јавна управа	И	2	1	0	4
		Страни језик	И	2	1	0	4
				14	10	0	30

Сем.	Предмет		Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
5	1	Медијски системи	О	2	2	0	4
	2	Агенцијско новинарство	О	3	3	0	7
	3	Међународни односи	О	3	1	0	6
	4	Новинарство у штампи	О	3	3	0	7
	5	Социологија културе	И	3	1	0	6
		Стилистика и култура говора	И	3	1	0	6
				14	10	0	30

Сем.	Предмет		Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
6	1	Јавно мњење	О	3	1	0	6
	2	Радио новинарство	О	3	3	0	7
	3	Историја српске културе	О	2	2	0	5
	4	Новинарство у аудио-визуелним медијима	О	3	3	0	7
	5	Литерарно новинарство	И	2	2	0	5
		Политички маркетинг	И	2	2	0	5
				13	11	0	30

Сем.	Предмет		Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
7	1	Медијска писменост	О	2	2	0	5
	2	Телевизијско новинарство	О	3	3	0	7
	3	Интернет новинарство	О	3	3	0	7
	4	Маркетинг у медијима	О	3	1	0	6
	5	Истраживачко новинарство 1	И	2	2	0	5
		Редакцијско новинарство	И	2	2	0	5
				13	11	0	30

Сем.	Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
8	1. Управљање и уређивање у медијима	О	3	3	0	7
	2. Избори и изборни системи	О	2	2	0	5
	3. Новинарска етика	О	3	1	0	6
	4. Односи с јавношћу	О	3	3	0	7
	5. Истраживачко новинарство 2	И	2	2	0	5
	Политички систем БиХ и РС	И	2	2	0	5
			13	11	0	30

Табела 3.2: Наставни план и програм Студијског програма новинарства и комуникологије (усмјерења Мултимедијално новинарство и Односи с јавношћу), 2020. година

Сем.	Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
1.	1. Основе комуникологије	О	3	2	0	7
	2. Увод у политичке науке	О	3	1	0	6
	3. Увод у социологију	О	3	1	0	6
	4. Српски језик 1	О	3	1	0	6
	5. Енглески језик 1	И	2	2	0	5
	Њемачки језик 1	И	2	2	0	5

Сем.	Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
2.	1. Увод у новинарство	О	3	1	0	6
	2. Теорије новинарских жанрова	О	2	3	0	7
	3. Медијски дискурс	О	2	2	0	6
	4. Српски језик 2	О	3	1	0	6
	5. Енглески језик 2	И	2	2	0	5
	Њемачки језик 2	И	2	2	0	5

Сем.	Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
3.	1. Радио новинарство	О	2	3	0	7
	2. Вербално комуницирање	О	2	2	0	6
	3. Медији и информација	О	2	2	0	6
	4. Методологија социјалних истраживања	О	3	1	0	6
	5. Религије свијета	И	2	1	0	5
	Филозофија рода и медији	И	2	1	0	5

Сем.	Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
4.	1. Медијска писменост	О	2	2	0	6
	2. Савремено новинарство	О	2	2	0	6
	3. Телевизијско новинарство	О	3	2	0	7
	4. Невербално комуницирање	О	2	2	0	6

5.	Социологија културе и умјетности	И	2	1	0	5
	Психологија медија	И	2	1	0	5

МУЛТИМЕДИЈАЛНО НОВИНАРСТВО (Излазни профил: дипломирани новинар)

Сем.		Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
5.	1.	Агенцијско новинарство	О	2	2	0	6
	2.	Истраживачки методи у новинарству и комунологији	О	2	2	0	6
	3.	Системи информисања	О	3	1	0	6
	4.	Односи с јавношћу	О	2	2	0	6
	5.	Стручна пракса 1	О				2
	6.	Друштвена информатика	И	2	1	0	4
		Интеркултурално комуницирање	И	2	1	0	4
		Дигитални медији и дјеца	И	2	1	0	4

Сем.		Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
6.	1.	Мултимедијално новинарство	О	2	3	0	7
	2.	Медијски системи у информационом добу	О	2	2	0	6
	3.	Основе права	О	2	1	0	5
	4.	Међународни односи	О	3	1	0	6
	5.	Стручна пракса 2	О				2
	6.	Историја српске културе	И	2	1	0	4
		Стилистика и култура говора	И	2	1	0	4
		Геополитика и медији	И	2	1	0	4

Сем.		Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
7.	1.	Маркетинг у медијима	О	2	1	0	5
	2.	Истраживачко новинарство	О	3	2	0	7
	3.	Спортско новинарство	О	2	2	0	6
	4.	Медијске регулативе	О	2	2	0	6
	5.	Стручна пракса 3	О				2
	6.	Литерарна наратива у новим медијима	И	2	1	0	4
		Фотонинарство	И	2	1	0	4
		Јавно мњење	И	2	1	0	4

Сем.		Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
8.	1.	Дигитални информациони системи	О	3	2	0	7
	2.	Извјештавање у кризним ситуацијама	О	2	2	0	6
	3.	Теорије медија	О	3	1	0	6
	4.	Политички систем БиХ и РС	О	3	1	0	5
	5.	Стручна пракса 4	О				2
	6.	Савремени приступи и технике у новинарству	И	2	1	0	4
		Дигитална култура	И	2	1	0	4
		Јавна управа	И	2	1	0	4

ОДНОСИ С ЈАВНОШЋУ (Излазни профил: дипломирани комуниколог за односе с јавношћу)

Сем.		Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
5.	1.	Односи с јавношћу	О	2	2	0	6
	2.	Визуелно комуницирање	О	2	2	0	6
	3.	Системи информисања	О	3	1	0	6
	4.	Истраживачки методи у новинарству и комунологији	О	2	2	0	6
	5.	Стручна пракса 1	О				2
	6.	Интерперсонално комуницирање	И	2	1	0	4
		Комуницирање у малим групама	И	2	1	0	4
		Дигитални медији и дјеца	И	2	1	0	4

Сем.		Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
6.	1.	Кампање у односима с јавношћу	О	2	2	0	6
	2.	Односи с јавношћу у новим медијима	О	2	2	0	6
	3.	Теорије комуницирања	О	3	1	0	6
	4.	Дигитална култура	О	3	1	0	6
	5.	Стручна пракса 2	О				2
	6.	Социологија друштвених промјена	И	2	1	0	4
		Геополитика и медији	И	2	1	0	4
		Стилистика и култура говора	И	2	1	0	4

Сем.		Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
7.	1.	Корпоративно комуницирање	О	3	1	0	6
	2.	Медијске регулативе	О	2	2	0	6
	3.	Јавно мњење	О	2	2	0	6
	4.	Интеркултурално комуницирање	О	2	2	0	6

	5.	Стручна пракса 3	О				2
	6.	Политичко комуницирање	И	2	1	0	4
		Истраживачко новинарство	И	2	1	0	4
		Друштвена информатика	И	2	1	0	4

Сем.		Предмет	Статус	П	В	ДОН	ЕЦТС
8.	1.	Теорије медија	О	3	1	0	6
	2.	Комуницирање у кризним ситуацијама	О	2	2	0	6
	3.	Писање за веб	О	2	3	0	7
	4.	Маркетинг у медијима	О	2	1	0	5
	5.	Стручна пракса 4	О				2
	6.	Савремени духовни изазови	И	2	1	0	4
		Здравствено комуницирање	И	2	1	0	4
		Јавна управа	И	2	1	0	4

Нови студијски програм са усмјерењима креиран је у складу са Упутством за израду и побољшање студијских програма које дефинише:

- начин усвајања, развоја и ревидирања студијских програма;
- дефинише садржај студијског програма, излазне квалификације и исходе учења као и њихову везу;
- везу са Квалификацијским оквиром Европског простора високог образовања;
- учешће интерних и екстерних заинтересованих страна у изради и побољшању студијских програма;
- оптерећење студената помоћу ЕЦТС бодова итд.

Наставни план и програм Студијског програма ревидира се периодично и врше се измјене у складу са актуелним трендовима у области медија, новинарства и комуникологије. Од како постоји Студијски програм новинарства и комуникологије (од 1998. године, само под различитим називом), наставни план и програм мијењао се шест пута. Први је настао 1998. године, други 2007, затим измјене 2010, потом нови програм 2010, измјене 2017.

године и нови програм 2020. године. Све промјене и образложења промјена наведени су у елаборатима који су доступни на веб страници Факултета.

Студије се организују као редовне, а **начин извођења наставе** (који је објашњен и јавно доступан у оквиру Елабората на веб страници Факултета) је образовање у сједишту. Студиј траје четири године, а сваку годину чине по два семестра (зимски и љетни). Заокружену цјелину по моделу 4+1+3 чини и трогодишњи докторски студиј, тј. трећи циклус студија.

Предвиђени облици наставе су: редовна предавања, вјежбе, са четири или пет обавезних и једним изборним предметом по семестру, индивидуални рад са студентима (консултације), семинари и студентска пракса. Након завршеног првог циклуса студија, студенти се опредјељују за два смјера у другом циклусу: Новинарске студије и Комуниколошке студије. У овом сегменту је потпуно компатибилан нови студијски програм који од треће године подразумијева два усмјерења Мултимедијално новинарство и Односи с јавношћу.

Студенти студијског програма новинарства и комуникологије обавезни су да активно учествују на предавањима и вјежбама уз писање есеја, семинарских радова, самосталних радова, истраживачких пројеката као и презентација и других видова активности, прикупљајући бодове предвиђене за те активности. На почетку семестра предметни наставник упознаје студенте са темама и питањима, начином и облицима рада, бројем бодова које доносе конкретне предиспитне активности. Успјех студената на испиту означава се и изражава оцјенама од 10 до 5, према следећим критеријумима: 10 = 91 до 100 бодова; 9 = 81 до 90 бодова; 8 = 71 до 80 бодова; 7 = 61 до 70 бодова; 6 = 51 до 60 бодова; 5 = испод 51 бода.

Потребно вријеме за први циклус студијског програма су четири академске године или осам семестара, након чега се стиче диплома студија првог циклуса и академски назив дипломирани новинар, док према новом Студијском програму у зависности од усмјерења стиче се академски назив дипломирани новинар или дипломирани комуниколог за односе с јавношћу. Оптерећење студената се изражава током наставног процеса у ECTS бодовима.

3.4. Учешће студената у научноистраживачком раду и концепт извођења практичне наставе

На Студијском програму новинарства и комуникологије студенти првог, другог и трећег циклуса студија учествују у научноистраживачком раду кроз израду различитих студентских радова који су дефинисани за сваки појединачни предмет у оквиру програма предмета, а у складу са Правилима студирања првог и другог циклуса и Правилима студирања на трећем циклусу студија.

На првом циклусу студија, студенти израђују семинарске радове, истраживачке огледе, приказе књига, стручне анализе и дипломски рад (само студенти који су уписали студиј прије измјене наставног плана и програма из 2010. године). Детаљи студентских обавеза у погледу научноистраживачког и стручног рада детаљно су објашњени у силабусима предмета који су оглашени и јавно доступни на веб страници Факултета.

На другом циклусу студија, студенти у оквиру различитих предмета израђују истраживачке и научне радове и на крају студија, обавезна је израда завршног мастер рада. Начин и обим израде научноистраживачких радова одређује наставник у оквиру силабуса предмета, у складу са Правилима студирања првог и другог циклуса и програми предмета другог циклуса јавно су оглашени и доступни на веб страници Факултета.

Као императив при конципирању докторских студија приступило се јединству теоретске наставе и истраживачког рада. Теоријска настава на докторском студију не прелази 40 (четрдесет) одсто укупног оптерећења предвиђеног програмима студија. Осталих 60 (шездесет) одсто оптерећења, подразумева активно бављење научно-истраживачким радом, кроз обавезне и изборне активности. На трећем циклусу студија, према наставном плану и програму, поред израде научноистраживачких радова у оквиру предмета, студенти су обавезни да објаве два ауторска рада из области истраживања у научном часопису са рецензијом и ураде истраживачки рад на пријави докторске тезе и, затим, одбране докторску тезу. Израдом и одбраном

докторске тезе закључује се научноистраживачки рад у оквиру трећег циклуса студија. У испуњавању изборних активности, кандидати/-киње су дужни, у току трајања докторског студија, прикупити најмања 10 (десет) ECTS бодова. Кандидати сами бирају начин на који ће стећи потребне бодове. Упис потребних бодова се остварује током VI (шестог) семестра, као услов за одбрану докторске тезе. Изабране активности оцјењује комисија коју чине три члана: ментор и два члана из истраживачке области, које је изабрало Вијеће докторског студија. Изборне активности су сљедеће: учешће на докторској конференцији са излагањем, учешће на домаћој научној конференцији из области истраживања са излагањем, учешће на међународној научној конференцији из области истраживања са излагањем, учешће у раду летње школе из области истраживања, учешће у радионици из области истраживања, проведена електронска дискусија из области истраживања (уз контролу ментора или сументора), објављен ауторски или коауторски рад из области истраживања у научном часопису са рецензијом, објављено ауторско или коауторско поглавље у књизи из области истраживања или објављена ауторска или коауторска књига из области истраживања.

Као што се може примијетити, научноистраживачки рад, логично и очекивано, највише је изражен на трећем циклусу студија, али се студенти за такав ниво рада квалитетно и континуирано припремају од првог циклуса кроз израду радова који су мањег обима и мање захтјевни у односу на оне на трећем циклусу, а који су прилагођени њиховом нивоу способности и знања.

Такође, када је у питању научноистраживачки рад, студенти могу да учествују и искажу свој научноистраживачки потенцијал у Научно-стручном скупу „Студенти у сусрет науци“ са међународним учешћем (Students encountering science - StES), једној од најзначајнијих активности коју реализује Студентски парламент Универзитета у Бањој Луци. StES се одржава сваке године у посљедњој седмици новембра. До сада је успјешно организован десет пута, уз учешће преко хиљаду младих истраживача из 14 земаља. Конференција пружа могућност младим научницима и истраживачима да искажу свој потенцијал у међународним оквирима и при томе сазнају нешто

ново из научне области за коју се школују. Научно-стручни скуп „Студенти у сусрет науци“ је мултидисциплинарног карактера, те студенти могу пријавити радове из шест научних области Природне науке, Инжењерство и технологија, Медицинске и здравствене науке, Пољопривредне и шумарске науке, Друштвене науке и Хуманистичке науке. Више информација о научно-стручном скупу „Студенти у сусрет науци“ налази се на званичној веб-страници: <http://www.stes.rs.ba/>.

У складу са природом студија новинарства и комуникологије, студентска пракса организује се дјелимично на Факултету и Универзитету, а дјелимично у различитим медијским организацијама и институцијама са којима Факултет има склопљене споразуме о пракси и сарадњи. На Факултету, пракса се организује на вјежбама стручних предмета који, по својој природи, захтијевају такав облик рада са студентима. Такви предмети су: Новинарски жанрови, Новинарство у штампи, Интернет новинарство, Истраживачко новинарство 1, Истраживачко новинарство 2, Односи с јавношћу. У сарадњи са Академијом умјетности Универзитета у Бањој Луци, студенти практичну наставу обављају на Академији уз менторство именованог наставног кадра са Академије за предмете: Новинарство у аудио-визуелним медијима и Телевизијско новинарство. За предмет Радио новинарство и Телевизијско новинарство студенти праксу обављају на Радио-телевизији Републике Српске, док за предмет Агенцијско новинарство, пракса се изводи у новинској агенцији СРНА. За предмет Новинарство у штампи, поред практичних вјежби на Факултету, студенти праксу обављају у „Независним новинама“. Све своје радове, а нарочито радове из предмета Интернет новинарство, студенти могу објављивати на студентском порталу Студијског програма новинарства и комуникологије Факултета политичких наука www.studentbl.com. Већ дуже вријеме на Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци, на Студијском програму новинарства и комуникологије, развија се идеја о покретању и одржавању једног студентског гласила. У том развоју идеје заједно су учествовали студенти и наставно особље: од идеје о студентским новинама, преко студентског радија до студентског портала. Будући да штампана издања

и радио станица ипак захтијевају веће финансијске ресурсе, једино логично рјешење у времену нових медија и технологија било је – оснивање студентског портала. Портал је званично основан 21. марта 2018. године на сједници Наставно-научног вијећа Факултета политичких наука.

Што се тиче **ваннаставне студентске праксе**, она је детаљно објашњена у поглављу 2.2.2. Сарадња са окружењем и заинтересованим странама, а овдје ћемо навести само медисјке организације, установе и удружења са којима Факултет има потписане споразуме о сарадњи или са којима Факултет сарађује периодично ради остваривања студентске праксе:

- **Новинска агенција „СРНА“**
- **Радио-телевизија Републике Српске**
- **Дневне новине „Независне новине“**
- **Мисија OSCE-а у Босни и Херцеговини**
- **Министарство сигурности у Босни и Херцеговини**
- **Удружење/удруга БХ новинари**
- **Медиацентар Сарајево**
- **Интерњуз (Internews) у Босни и Херцеговини**
- **Центар за истраживачко новинарство Сарајево**

Концепт новог Студијског програма новинарства и комуникологије подразумијеваће успостављање сарадње са већим бројем медијских организација, институција које у својој структури садрже одјељења за днесе с јавношћу и компанија које су примарно оријентисане на активности попут анализе, планирања, спровођења и евалуације кампања, истраживања ставова јавности и других заинтересованих страна, односа с јавношћу, маркетинга, развијања комуникацијских стратегија и сл.

Када је у питању утицај заинтересованих страна на структуру наставног плана и програма Студијског програма новинарства и комуникологије и сам начин извођења праксе, обављају се консултације и дискусије са компетентним стручњацима и професионалним комуникаторима из области медија, комуникација и новинарства. Сарадња подразумијева и гостовање професионалних комуникатора на Факултету политичких наука. У том смислу

на Студијском програму новинарства и комуникологије је развијена континуирана пракса позивања професионално одговорних комуникатора из различитих медија у улози излагача на различитим догађајима које је овај студијски програм организовао или као госта предавача у оквиру уско стручних предмета за које су релевантни комуникатори из одређених врста медија. Овај вид сарадње показао се веома пожељним за студенте Студијског програма новинарства и комуникологије, јер представља јединствену прилику за непосредну комуникацију студената са професионалним комуникаторима, који посједују дугогодишње искуство у сфери медија, комуникација и новинарства.

Такође, главна и одговорна уредница „Независних новина“ Сандра Гојковић Арбутина, као сарадница у изради овог извјештаја, дала је своје сугестије и приједлоге у вези са Наставним планом и програмом Студијског програма новинарства и комуникологије (2010) и Наставним планом и програмом Студијског програма новинарства и комуникологије са усмјерењима: Мултимедијално новинарство и Односи с јавношћу (2020).

3.5. Унапрјеђење Студијског програма новинарства и комуникологије и учешће заинтересованих страна у његовом побољшању

Студијски програм новинарства и комуникологије до 2018. године није имао вањских евалуација студијских програма, а дотадашње мјере које су спроведене, резултат су унутрашњих евалуација. У току израде претходног Самоевалуационог извјештаја у којем су учествовале различите заинтересоване стране, узели смо у обзир све њихове приједлоге и сугестије с циљем унапрјеђења Студијског програма. Сходно свим упутствима, приједлозима и сугестијама, идентификовани су сљедећи **циљеви за унапрјеђење Студијског програма:**

- Модификовати наставни план и програм у складу са потребама тржишта, као и знањем које је заиста потребно данашњем новинару/-ки или комуникологу/-гињи;

- Омогућити практичну обуку студентима/-кињама увођењем засебних предмета праксе, којима ће бити обухваћени различити медији који чине медијске комплексе саврмених медијских система кроз постојеће предмете;
- Понудити студентима/-кињама могућност посебне обуке за одређење техничке вјештине (монтажа, фотографија, видео продукцију, мултимедијално уређивање садржаја, промоција и визуализација, и сл).

Посебне препоруке за извођење праксе:

Пракса и стицање практичних вјештина од великог су значаја за младе новинаре/-ке. И у ранијим генерацијама то је био недостатак за новинаре/-ке, који/-е су са факултета долазили у редакције професионално неспремни, те нису имали добру основу за процес професионалног позиционирања и напредовања.

Данас су, у овом погледу, захтјеви много већи. Конкуренција је велика, редакције су преоптерећене послом, немају ни времена ни других ресурса за обуку младих колега, а послодавци очекују да млади новинари/-ке већ првог дана преузму радне задатке и обаве их самостално. Уз то, данас су брзина и интензитет рада знатно израженији него прије десет или двадесет година, а профил активних новинара/-ки је такав да су врло ријетки/-е они/-е са менторским капацитетима.

Поред обављања студентске праксе у редакцијама, а с циљем усавршавања практичних вјештина, студенти/-киње би требало да их стичу и на факултету, кроз одређене предмете (радијско, агенцијско, новинарство у штампи или савремено новинарство, интернет или мултимедијално новинарство, телевизијско, спортско, фотонинарство итд.), с тим да се у оквиру њих формирају модели редакција и кроз њих вјежба практичан рад. Студентима/-кињама би требало, на почетку, додјеливати задатке, а у каснијој фази наставе од њих очекивати да сами осмисле шта ће радити, као што је случај у „стварним“ редакцијама. Кроз то их треба учити и да радове предају у унапријед утврђеном року, у оквиру задатих граница дужине текста, односно,

трајања аудио или видео прилога, да самостално праве фотографије уз своје текстове, итд. Треба и да вјежбају да раде мултимедијално, али и на неколико „временских“ нивоа: да прву вијест о догађају шаљу одмах, додатне детаље касније, а сложеније текстове/прилоге накнадно итд. Своје радове би слали мејлом својим наставницима/-цама – менторима/-кама, а сваки студент/-киња би имао свој фајл у који би били одлагани ти радови. Након консултација, у којима би наставници/-це - ментори/-ке, на неки начин преузели и улогу уредника/-це и након евентуалних корекција, радови би били оцјењивани, а те оцјене би знатно утицале на коначну оцјену из датог предмета.

Наведени облик праксе прилично је захтјеван и подрзумијева техничку опремљеност и факултета, али и студената/-киња, јер би свако од њих требало да има „паметни“ телефон и одговарајући преносиви рачунар, помоћу којег би могли радити практичне задатке, било на факултету у модел редакцији, било на терену.

Такође, потребно је обезбиједити довољно наставника за овакав вид наставе и, по могућности, ангажовати додатне спољне сараднике за практичну наставу, из редова искусних новинара/-ки. Међутим, то треба да буде један од изазова и циљева за Студијски програм и Факултет у наредном периоду, без обзира на могуће потешкоће у самој реализацији.

Што се тиче учешћа студената у изради наставног плана и програма, оно се остварује, прије свега, кроз учешће студената у сједницама Научно-наставног вијећа Факултета, што је регулисано Статутом Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци и сједницама Сената Универзитета, што је регулисано Статутом Универзитета, на којима се доносе одлуке о свим промјенама наставног плана и програма. Такође, Упутство за израду и побољшање студијских програма, стр. 16, предвиђа учешће интерних и екстерних заинтересованих страна у процесу израде и побољшања студијског програма.

Све досадашње промјене наставног плана и програма настале су уз консултације са студентима. Конкретно, идеја о увођењу предмета Увод у новинарство на прву годину студија, дјелимично је дошла од студената, јер су

се студенти жалили да им је тешко пратити стручне предмете на другој години због недостатка знања о историји новинарства. Затим, идеја о увођењу четири предмета праксе за свако усмјерење, великим дијелом је мотивисана резултатима претходно спроведених истраживања, којима су били обухваћени активни и дипломирани студенти. Једна од процентуално најзаступљенијих примједби односила се управо на недостатк практичне наставе.

Поред истраживања која су проведена 2018. године и резултата који су представљени у Извјештају о самоевалуацији Студијског програма новинарства и комуникологије (2018), проведена су истраживања 2019. (дипломирани студенти) и током маја и новембра 2021. године (активни студенти). Међутим, евидентно је да резултати истраживања која су реализована током маја и новембра 2021. године нису релевантни у контексту евалуације новог студијског програма који је лиценциран 2020. године, а који похађа тек друга генерација. Наиме, прва генерација је по новом студијском програму уписана академске 2020/21. године. Из наведеног произилази да још увијек немамо активних студента на трећој години према новом Наставном плану и програму, а која подразумијева њихово уско профилисање кроз опредјељење за једно од два понуђена усмјерења. Резултати истраживања представљени у наставку релевантни су за евалуацију Студијског програма новинарства и комуникологије који је лиценциран 2010. године и који је промијењен у оквиру 20 ЕЦТС 2017. године и за академску 2019/20. годину.

Своје мишљење о свим аспектима студирања на Студијском програму новинарства и комуникологије дали су активни студенти. Анкетном испитавању активних студента претходило је истраживање које је реализовано у мају 2021. године. Специфичност и вриједност резултата овог истраживања произилази из методолошког приступа који је подразумијевао прикупљање емпиријске грађе посредством квалитативне истраживаче технике, тј. фокус група.

Квалитативно испитивање ставова студента о Студијском програму, начину и условима студирања спровео је Тим Студијског програма новинарства и комуникологије, с циљем да се утврди ниво задовољства

студената Студијским програмом, а у сврху израде самоевалуације Студијског програма новинарства и комуникологије. Факултет политичких наука у сврху истраживања није тражио личне податке студента/учесника, чиме је загарантована њихова анонимност. Чланови Тима за евалуацију Студијског програма новинарства и комуникологије прије реализације квалитативног испитивања припремили су [Протокол за фокус групу студената Факултета политичких наука Студијског програма новинарства и комуникологије о студијском програму, начину и условима студирања](#). Овим истраживачким инструментом обухваћено је пет категорија (Факултет, Студијски програм, Наставни план и програм, Предавања, Испити и начин оцјењивања). У оквиру сваке од наведених категорија припремљено је између шест и седам питања усмјерених на вредновање ових сегмената, значајних у контексту квалитативне евалуације Студијског програма новинарства и комуникологије.

Спроведене су двије фокус групе. Прва фокус група била је сачињена од пет учесника/-ца, тј. двије студентке и три студента другог циклуса студија оба усмјерња (Новинарство и Комуникологија). Фокус група је одржана на Факултету политичких наука 26.05.2021. године у 17.00 часова и трајала је од 17.00 до 18.40.

Друга фокус група била је сачињена од шест учесница/студенткиња треће и четврте године првог циклуса студија. Фокус група је одржана на Факултету политичких наука 27.05.2021. године у 11.30 часова и трајала је од 11.30 до 13.00 часова.

Током разговора са студентима, издвојили су се њихови ставови о Факултету, Студијском програму, Наставном плану и програму, наставном процесу (предавањима и вјежбама), испитима и начину оцјењивања. У наставку биће представљени ставови студената о првом циклусу студија, док ће ставови студента о другом циклусу студија бити представљени у Извјештају о самоевалуацији другог циклуса Студијског програма новинарства и комуникологије.

Фокус група са студентима првог циклуса Студијског програма новинарства и комуникологије

Ставови студента о Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци

Испитани студенти су истакли да је опремљеност зграде одлична, изузев клупа које су неудобне за вишесатно сједиње. Студенти наглашавају потребу да се оспособи једна учионица гдје ће за студенте и студенктиње Студијског програма новинарства и комуникологије бити доступна медијска опрема на којој би могли вјежбати и усавршавати техничке вјештине. Једногласно су задовољни са комуникацијом на интернет страници и друштвеним мрежама Факултета, као и чињеницом да су им све важне објаве увијек доступне. Читаоницу не користе јер је сада због епидемиолошких мјера претворена у учионицу, а скоро нико не користи библиотеку осим једне студенктиње. Истичу да им у смислу капацитета читаонице у нормалним околностима сметају студенти медицине који заузимају мјесто нашим студентима. Рачунарска центар им представља значајан технички ресурс за предмете чија реализација предавања и вјежби изискује рад на рачунарима.

Ставови студената о Студијском програму новинарства и комуникологије

Учесници су констатовали да је недостатак праксе проблем који је ријешен увођењем новог студијског програма, тј. наставног плана и програма којим су комплетни предмети посвећени пракси. У контексту стицања техничких вјештина испитани студенти би жељели би да им Факултет обезбједи предуслове за извођење практичних вјежби. Испитани студенти су сагласни да су предавања и вјежбе најчешће усклађени и да је наставним процесом обухваћено градиво које ће бити и на испиту, изузев појединих предмета у оквиру којих су у наведеном контексту констатовали дјелимична одступања. Замјерке су упутили појединим спољним наставницима, тј. једној професорки која не одржава предавања и професору који предмет није прилагодио

природи наставног плана и програма, тј. потребама будућих новинара и комуниколога. И у том смислу су истакли да би жељели да општи предмети које изводе наставници и сарадници са других студијских програма или факултета буду прилагођени нашем програму. Иако су констатовали да је процес извођења онлајн наставе био на задовољавајућем нивоу, издвојили су и два примјера лоше и недовољно ажурне комуникације. Студенти су замолили (то им је уједно био највећи захтјев упућен нама) да размотримо приједлог да се промјени звање на дипломама, да буду дипломирани новинари и комуниколози јер похађају обје групе предмета. Студенти кажу да их професори и асистенти не дискриминишу по било којем основу и да су увијек доступни у терминима консултација.

Ставови студената о Наставном плану и програму који је лиценциран 2010. године

Студенти сматрају да је веома широк дијапазон тема које покрива студиј и да би жељели уже усмјерење што је према њиховој процјени одлично кориговано новим наставним планом и програмом. За поједине предмете констатовали су да садржаји предмета и називи предмета нису у потпуности усклађени. Студенти су истакли да им градиво појединих предмета помаже у савладавању градива у оквиру других предмета, те су једногласно потврдили да су упознати са планом и програмом свих предмета на почетку семестра.

Ставови студената о наставном процесу (предавања и вјежбе)

Распоред предавања студентима оставља довољно времена за учење и одмор. Присуство на предавањима им већином олакшава учење. Прикупљање бодова кроз предиспите активности студентима олакшава полагање испита у одређеним предметима, у одређеним не. Предавања су занимљива и корисна зависно од предавача и предмета. Усклађеност између предавања и вјежби постоји. Студенти сматрају да могу допринијети квалитету наставе својим

интересовањем. Студенти би жељели што више предавања и радионица са предавачима из свијета новинарства који су у пракси годинама.

Ставови студената о начину реализације испита и начину оцјењивања

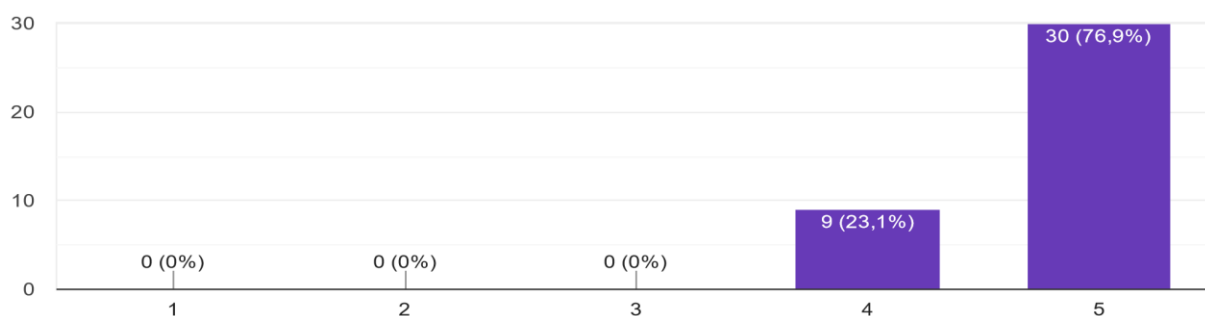
Студенти истичу да је неопходна већа ажурност у оглашавању испитних рокова и да за термине испита сазнају неколико дана прије самог испита, тј. двије седмице прије одржавања испита. Студенти сматрају да у појединим ситуацијама буду оцјењени зависно од расположења професора. Поједини професори су превише субјективни. Неки професори не кажу како формирају оцјене, не знају се предиспитни поени. Студенти кажу да постоји много случајева када нису задовољни са поступком оцјењивања али жалбе и приговоре могу изнијети само малом броју професора јер се одређених професора плаше с обзиром на то да ће на те професоре бити упућени до окончања школовања.

Након овог истраживања услиједило је истраживање које је реализовано током новембра 2021. године. Оно је такође било усмјерено на испитивање нивоа задовољства активних студената Студијским програмом новинарства и комунологије. Истраживањем су обухваћени студенти друге, треће и четврте годијне овог студијског програма, јер смо процијенили да ставови студента прве године студија нису релевантни, с обзиром на чињеницу да су на самом почетку процеса академског образовања. Подаци су добијени поступком онлајн анкетирања путем програма *Google forms*. Ова истраживачка техника у прикупљању података изабрана је због опсега, тј. досезања до што већег броја испитаника и релевантности узорка. Студентима наведених година послат је линк за приступ анкетном упитнику путем онлајн учионица и путем онлајн група. Линк који води до онлајн упитника био је доступан свим студентима друге, треће и четврте године студија (око 65 студената). Прикупљање података проведено је на пригодном узорку од 39 испитаника/студента.

Наиме, овим истраживањем настојали смо сазнати шта је то што је добро и позитивно, те које аспекте треба мијењати и прилагођавати. Упитници су

имали 18 односно, 24 питања, која су се односила на опште податке (пол, године), ставове анкетираних о опремљености зграде Факултета, о начину извођења наставе, предметима, професорима, испитима, могућностима примјене стечених знања у пракси и слично.

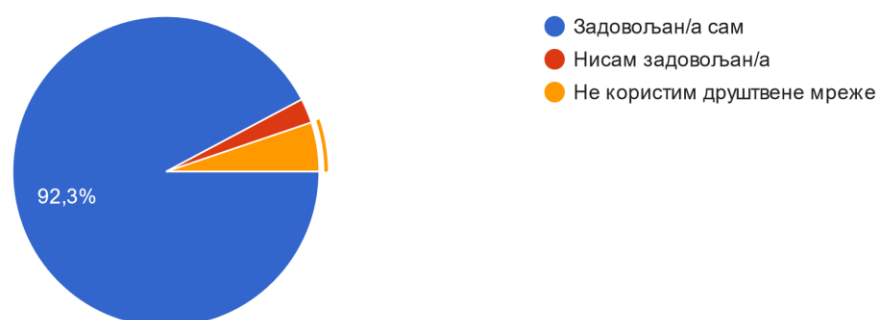
Како оцјењујете своје задовољство опремљеношћу зграде Факултета (од 1 до 5):
39 одговора

Графикон 3.10: *Задовољство студената опремљеношћу зграде факултета*

Представљени резултати на графикону (3.10) показују да су студенти првог циклуса Студијског програма новинарства и комуникологије у највећем проценту (76,9%) изразито задовољни опремљеношћу зграде Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци.

Колико сте задовољни комуникацијом на друштвеним мрежама Факултета (фејсбук, твитер, инстаграм)?
39 одговора

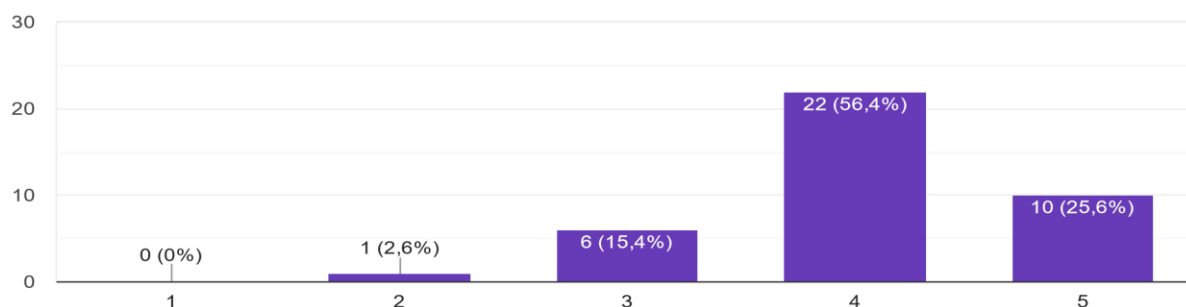

Графикон 3.11: *Задовољство студената комуникацијом на друштвеним мрежама факултета*

Изразито велики проценат испитаника (92,3%) је задовољан комуникацијом на друштвеним мрежама Факултета политичких наука

(фејсбук, твитер, инстаграм), док овом комуникацијом није задовољан само један испитаник (2,6%). Друштвене мреже не користе укупно два испитаника, што чини 5,1% од укупног броја учесника истраживања (39).

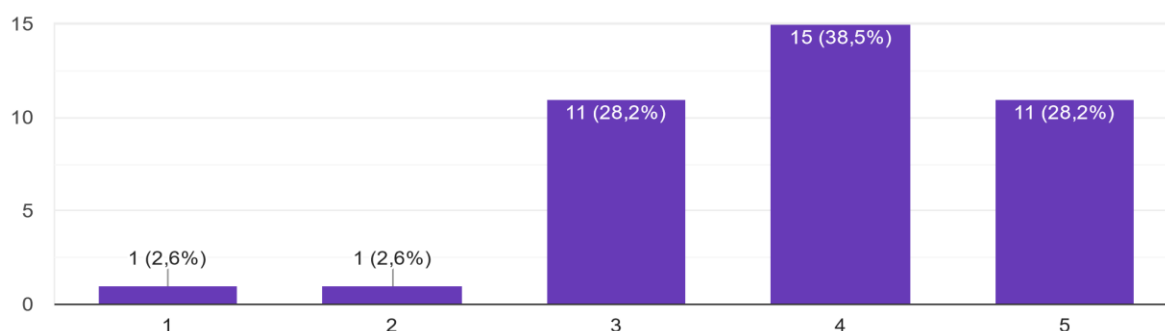
Назив и садржај предмета у потпуности одговарају један другом?
39 одговора

Графикон 3.13: Перцепција студената о нивоу компатибилности назива и садржаја предмета

Подаци представљени на графикону (3.13) показују да највећи проценат испитаника сматра да су назив и садржај предмета на Студијском програму новинарства међусобно усклађени (56,4), при чему није занемарив број студента који сматрају да је у овом сегменту присутна потупна усклађеност (25,6%). Само два испитаника ниже су вредновала усклађеност назива и садржаја предмета (2,6%), док ниједан студент није уочио потпуну неусклађеност назива и садржаја предмета.

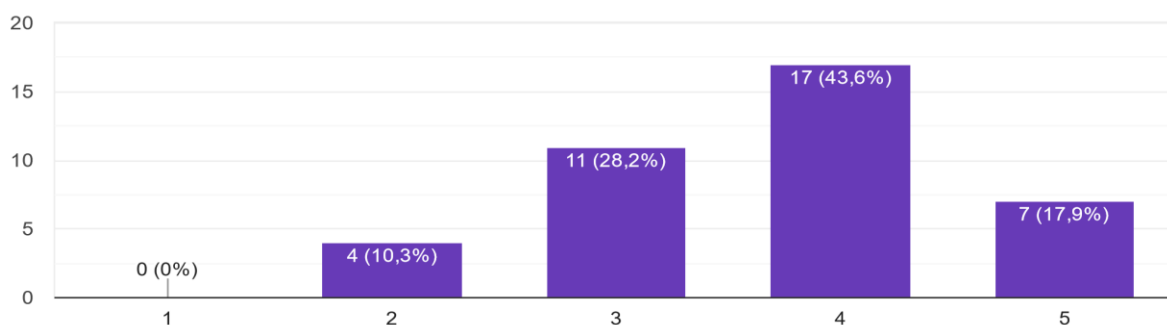
Садржај предмета усклађен је са знањима и вјештинама потребним за рад у медијима?
39 одговора

Графикон 3.14: Перцепција студената о усклађености садржаја предмета са знањима и вјештинама потребним за рад у медијима

С обзиром на чињеницу да већина активних студента није запослена у струци што ће бити поткријепљено у наставку интерпретације резултата истраживања, може се тврдити да њихова компетентност у овом сегменту није потпуно релевантна. Упркос овој чињеници њихова перцепција у погледу усклађености садржаја предмета са знањима и вјештинама потребним за рад у медијима је задовољавајућа. На то упућују подаци да је укупно 26 студента (66,7%) високо вредновало могућност стицања компетенција за будући професионални ангажман. Само један испитаник (2,6%) сматра да академско образовање новинара и комуниколога није усклађено са потребама за рад у струци.

Предмети су адекватно распоређени по годинама студија?
39 одговора

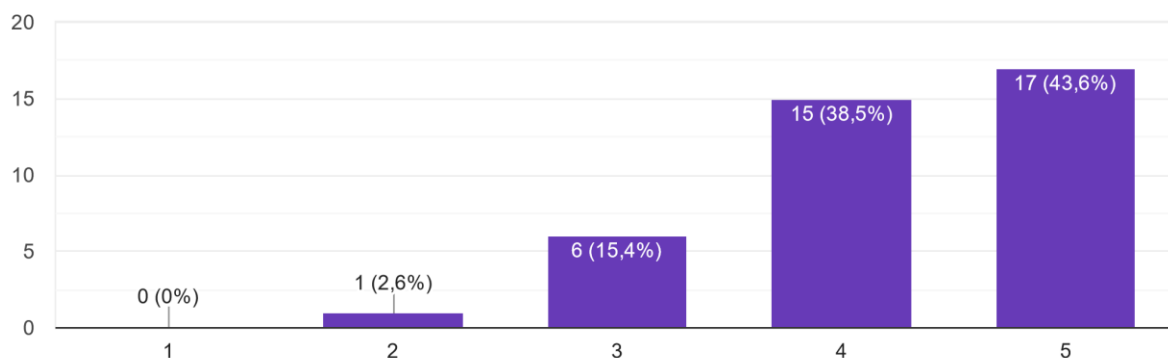

Графикон 3.15: Задовољство студента начином на који су предмети распоређени по годинама студија

У погледу начина на који су предмети распоређени по годинама студија из резултата представљених на графикону (3.15) може се уочити да су студенти у највећем проценту углавном задовољни њиховим распоредом (43,6%), у значајно мањем проценту су потпуно задовољни овим сегментом Наставног плана и програма (17,9%). Свакако да није незнатан број студената који ову категорију нису високо вредновали (11 студената; 28,2%).

Градиво једног предмета ми помаже при разумијевању других предмета?

39 одговора

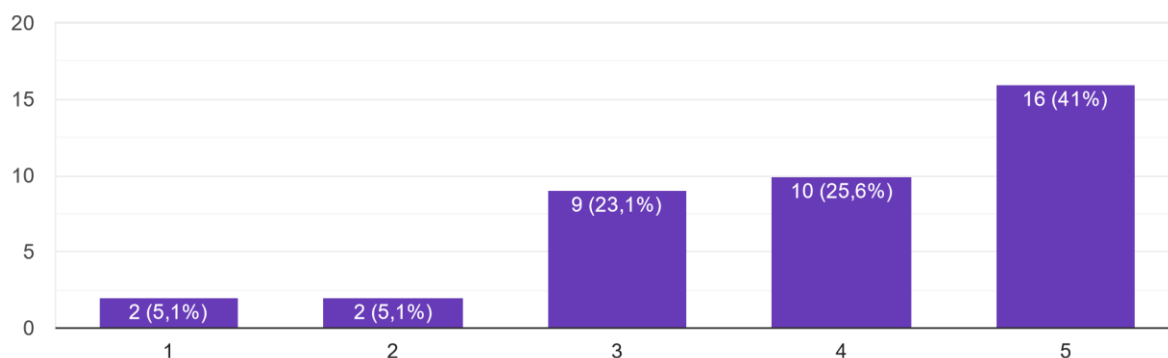

Графикон 3.16: *Задовољство студента нивоом на којем овладавање градивом из једног прдмета доприноси разумијевању других предмета*

У односу на претходно представљене (графикон 3.15) и интерпретиране резултате може се констатовати да су студенти у значајно већем проценту високо вредновали међусобну условљеност предмета, тј. да овладавање градивом једног предмета значајно доприноси разумијевању градива у оквиру других предмета (43,6%).

На вријеме сам упознат/а са оним што се од мене очекује на одређеном предмету?

39 одговора

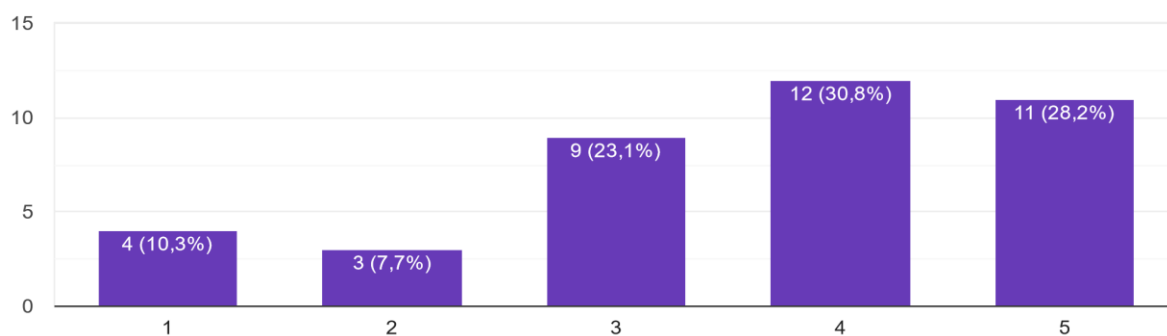
Графикон 3.17: *Задовољство студената правовременим упознавањем са очекивањима предметних професора*

Подаци представљени на Графикону 3.17 показују да су студенти Новинарства и комуникологије у највећем проценту (41%) правовремено упознати са оним што се од њих очекује на одрђеном предмету. У овом

сегменту није занемарив број испитаника (9; 23,1%) који у том смислу нису у потпуности задовољни нивоом информисања предметних професора о обавезама које их очекују током похађања наставе из одређеног предмета. У знатно мањем проценту су они студенти који су у потпуности незадовољни овим сегментом у реализацији наставног процеса (2 студента; 5,1%).

Сакупљање бодова путем предиспитних активности (колоквијуми, семинари) помаже у спремању завршног испита?

39 одговора

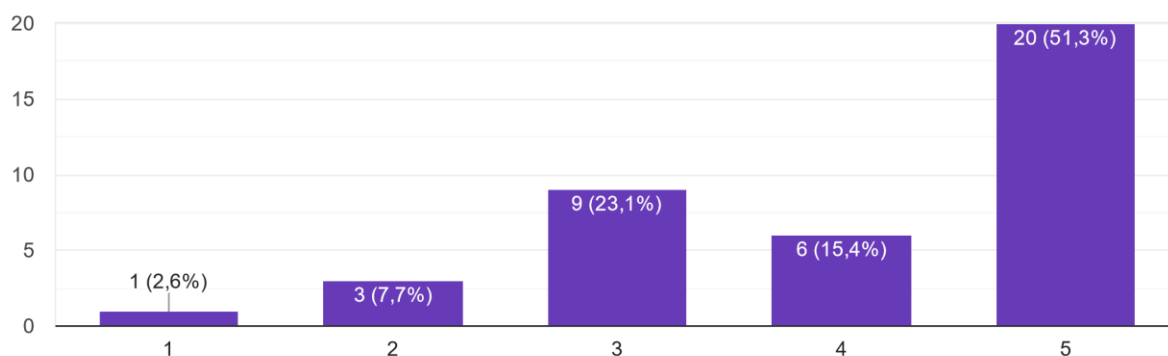

Графикон 3.18: Перцепција студената о ефективности остварених бодова путем предиспитних обавеза у контексту припреме завршног испита

Према мишљењу студената остваривање бодова путем предиспитних обавеза у највећем проценту углавном помаже у припреми завршног испита (30,8%), док је у незнатно мањем проценту заступљено мишљење студента да сакупљање бодова путем предиспитних обавеза у потпуности помаже у спремању завршног испита (28,2%). Бројчано представљено укупно 23 студента су високо вредновала ефективност бодова остварених путем предиспитних обавеза (колоквијуми, семинари, есеји и сл). Неопходно је свакако уважити број испитаника који су овај сегмент у наставном проценту ниско вредновали, тј. који се у потпуности не слажу са овим, тј. према чијем мишљењу остваривање бодова из предиспитних обавеза није ефективно у контексту припреме за завршни испит.

Распоред одржавања испита доступан је унапријед, те остаје довољно времена за планирање учења?

39 одговора

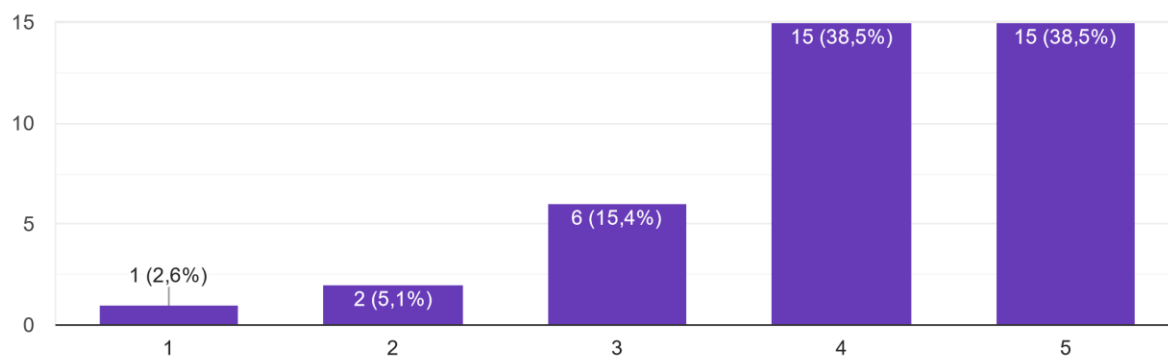

Графикон 3.19: *Задовољство студената правовременом доступношћу распореда одржавања испита*

Подаци представљени на на графикону 3.19 показују да су студенти у највећем проценту потпуно задовољни доступношћу распореда одржавања испита, тј. да је он правовремен и да им у том смислу остаје довољно времена за планирање учења и припрему испита (51,3%). У овом контексту у најмањем проценту су заступљени студенти према чијем мишљењу оглашавање термина одржавања испита није правовремено (један студент; 2,6%).

Испити и колоквијуми су ораганизовани тако да остаје довољно времена за адекватну припрему?

39 одговора

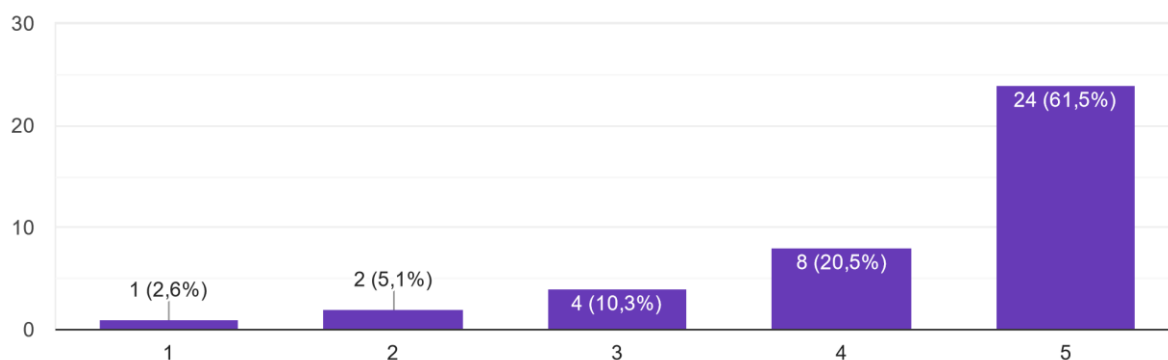

Графикон 3.20: *Задовољство студената начином организовања испита и колоквијума*

Посебно значајн сегмент из перспективе активних студента је начин организовања колоквијума и испита у смислу њихове усклађености са временом потребним за њихову припрему. Подаци представљени на графикону показују да су студенти у највећем проценту углавном (15 студената; 38,5%) или у потпуности задовољни начином организовања колоквијума и испита (15 студента; 38,5%). Такође, уочљиво је да су укупно три студента (7,7%) ниско вредновали овај сегмент у наставном процесу.

Није компликовано доћи до материјала потребних за учење?

39 одговора

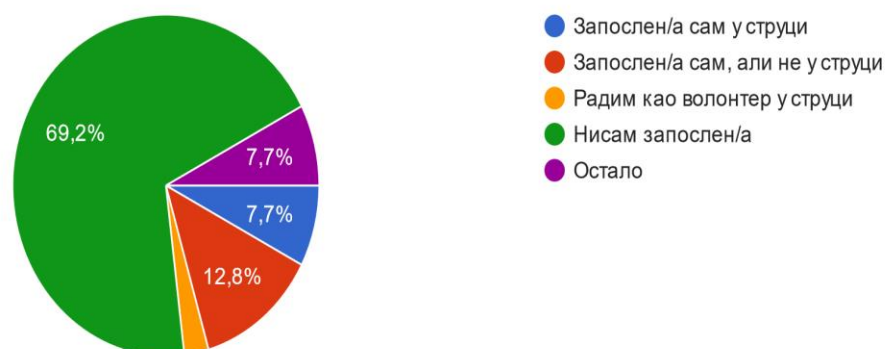

Графикон 3.21: *Задовољство студената доступношћу литературе потребне за учење*

Један од значајних аспеката у вредновању наставног процеса је доступност литературе неопходне за припрему испита. Према мишљењу већине студената материјали потребни за учење су у потпуности доступни (24 студента; 61,5%), притом у значајном проценту студенти сматрају да су ови материјали углавном доступни (8 студената; 20,5%).

Да ли сте запослени?

39 одговора

Графикон 3.22: *Запосленост активних студента*

Потпуно очекивани су резултати представљени на графикону 3.22, из којих је видљиво да активни студенти Студијског програма новинарства и комунологије у највећем проценту нису запослени (69,2%). Овај податак може се посматрати из перспективе правила студирања, која између осталог подразумевају обавезу присуства настави. С друге стране, уочава се да су поједини студенти запослени, али не у струци (пет студената; 12,8%), с тим да немамо увид да ли су ови студенти у статусу ванредног студента, јер је анонимност у овом истраживању осигурана.

Овим анкетним упитником била су обухваћена и питања отвореног типа у оквиру којих је студентима пружена могућност да изнесу највеће замјерке и највеће похвале Студијском програму и да наведу приједлоге усмјерене ка побољшању Студијског програма. Студенти су у највећем проценту изнијели мишљење да немају замјерке, а као најзаступљенија замјерка је недостатак праксе. Поједини студенти су као замјерке изнијели следеће: „Највећа замјерка би била неусклађеност агенде образовања и пословања. Свакодневно се студенти увјеравају у ово кроз студентску праксу, али и професори указују на практичне проблеме током предавања. Новинарска пракса доказује да стечено знање у реалним условима се не примјењује.“; обавезно присуство настави; „Било би пожељно увести вјежбе дикције“; „Неуважавање предиспитних обавеза на испиту.“ и сл. Као похвале студенти су у највећем проценту навели

сљедеће: ангажованост и труд професора и асистената да студентима пренесу знање и вјештине које су неопходне за будући професионални ангажман: „Сматрам да на нашем студијском програму има доста професора који су спремни пружити нам знање и ван оног што је у склопу предмета, али такође имамо и одличне асистенте, који су доступни студентима за сва могућа питања везана за предмете, али и за нашу струку.“; добро организована настава; одличан однос између професора и студенета у смислу доступности, комуникације и сусретљивости: „Највећа предност факултета је професорски кадар. Прије свега мислим на сусретљивост, флексибилност, без било каквог императивног тона што ствара подстицајну атмосферу.“, „Trud profesora, a posebno mladih asistenata koji čine sve da nam približe i gradivo i praktični dio, te stoje na raspolaganju za sve nedoumice.“, „Odlicni profesori, energicni i pozrtvovani predavaci“, „Posebne pohvale profesorica koje znaju da prenesu znanje i koje nas uče onome što nam je zaista potrebno. Samo zahvaljujući njima mogu da radim u struci i imam konkretno znanje što se tiče pisanja novinarskih žanrova i razumijevanja istih.“; одлична опремљеност факултета; свеобухватност наставног плана и програма, тј. интердисциплинаран приступ: „Gotovo sveobuhvatan uvod u srodne nauke i esencijalna znanja koja doprinose studentima u mnogim sferama, ne samo u užoj stručnoj oblasti.“.

Овим истраживањима претходило је испитивање ставова свршених студената које је реализовано током 2019. године на нивоу Факултета политичких наука. Концепт и начин његове реализације детаљно је појашњен у претходном дијелу Извјештаја. Као најважнији могу се издвојити резултати о нивоу запослености студента Факултета политичких наука и Студијског програма новинарства и комуникологије, врста радног ангажмана, у смислу рада у струци или друге врсте ангажмана, њихов статус у смислу сталног или привременог запослења, као и њихови ставови о недостацима студијског програма у односу на ефективну примјену знања и вјештина у свом професионалном ангажману која су стекли током академског образовања на Студијском програму новинарства и комуникологије.

Резултати истраживања показали су да преко 70% испитаних студената који су дипломирали на Факултету политичких наука има неку врсту радног ангажмана, од тога 47,5% су запослени на неодређено вријеме, 215 на одређено вријеме, а само 2,5% испитаника имају флексибилне радне ангажмане (привремени, повремени послови и сл.).

Највећи проценат запослености на неодређено вријеме, узимајући у обзир сва четири студијска програма, забиљежен је међу дипломираним студентима Студијског програма новинарства и комунологије. Када је у питању Студијски програм новинарства и комунологије, процентуални однос запослених (на неодређено или одређено вријеме) и незапослених дипломираних студената је следећи:

- запослених на неодређено вријеме је 55,9%,
- запослених на одређено вријеме је 17,11%,
- повремене и привремене послове обавља 3,6%,
- незапослених је 17,2%.

Студијски програм новинарства и комунологије биљежи и висок степен запошљавања у струци, тј. укупно 57,2% дипломираних студената Студијског програма новинарства и комунологије ради у струци новинарства или у сродним областима. Највише њих је запослено у приватним предузећима (50,9%), док у државним или јавним предузећима ради 22,5%.

Нешто више од трећине узорка дипломираних новинара (34,7%) кажу да су на посао чекали највише годину дана након дипломирања, 24,3% почело је радити одмах након дипломирања, док њих 20,3% каже да су радили прије него што су завршили факултет.

Нарочито индикативан у контексту оправданости модификовања актуелног наставног плана и програма јесте податак да су дипломирани студенти Студијског програма новинарства и комунологије као најчешћи проблем приликом запошљавања уочили недовољан акценат на практичним

знањима током студирања, с образложењем да им теоријска знања нису довољна да се запосле (25% испитаника).

Представљени резултати истраживања показују да су дипломирани студенти Студијског програма новинарства и комуникологије препознати на тржишту рада, али и да је у циљу подизања њихове конкурентности и смањењу процента незапослених једна од примарних обавеза академске заједнице, универзитета, факултета и конкретно студијског програма измјена концепта постојећег наставног плана и програма и његовог прилагођавања новим трендовима и стандардима у сваременим информационо-комуникационом системима. Резултати истраживања знатно су утицали на процес и правац модификовања постојећег наставног плана и програма и његовог прилагођавања потребама тржишта рада.

У контексту сарадње са заинтересованим странама, свака самоевалуација и свако модификовање Студијског програма новинарства и комуникологије подразумијева укључивање заинтересованих страна. У сврху израде овог Извјештаја, а с циљем вредновања постојећег и новог Наставног плана и програма и њихове компаративне анализе из перспективе професионалних комуникатора са дугогодишњим искуством, Наставне планове и програме доставили смо главној и одговорној уредници «Независних новина» Сандри Гојковић-Арбутина. У наставку су представљени најзначајнији сегменти анализе и мишљење главне и одговорне уреднице у погледу квалитета Студијског програма новинарства и комуникологије и мишљење о новом Студијском програму на основу његове компарације са програмом који му је претходио:

У Независним новинама студенти новинарства су увијек имали простора за праксу, бројни су и остали да раде, а неки од њих су након дугогодишњег рада у Независним новинама прешли у јавну управу, па простим прегледом установа и институција Републике Српске јасно се види да су то кадрови поникли у овој редакцији.

Обуци младих свршених студената, али и студената других одсјека смо посвећивали велику пажњу, па смо одавно познати као 'расадник' кадрова и за јавну управу и друге редакције које махом лобирају наше новинаре.

Темељи новинарства стечени у принту у којем се о професија учи вишеслојно, све до стилског креирања текста, далеко лакше се надограђују на било којој другој платформи – порталу, телевизији, радију... обрнути процес је далеко тежи.

У дугогодишњем раду са студентима уочили смо неколико проблема, (не можемо говорити о правилу, више о честој појави) и то нам у њиховој обуци представља највећи проблем – изузетно низак ниво информисаности о локалним, друштвено – политичким и другим процесима.

Зашто то наглашавам као изузетно важно?

Уз све квалификације, вољу и рад, недовољна информисаност и различитим процесима успориће напредак новинара, односно заробиће га на такозваним 'лајт' темама које и јесу за почетну фазу рада – пијачни барометар, комунални проблеми и слично.

Не могу довољно да нагласим колико је важно да студенти читају портале/новине, гледају (бар повремено) информативне и дијалошке емисије, познају структуру и систем државе у којој живе (Ово посљедње ће бити покривено кроз предмет Политички систем БиХ и РС)

Увидом у нови наставни план и програм јасно је да се одустало од оптерећујућих предмета из старог програма (Увод у економију, Увод у психологију), да су предмети врло прецизни (Медијске регулативе, Медијска писменост, Маркетинг у медијима) што ће им олакшати улазак у овај свијет.

С друге стране, неки предмети који су нама као медију и уредништву важни су стављени као Изборни, па би требало студенте ипак више подстицати да на то обрате пажњу, а све у сврху достизања циља који нам је заједнички интерес – будући новинар што спремнији за турбулентну професију која га очекује.

Мој приједлог је да се обрати пажња на изузетно важно питање као што је Дигитална култура (у великом смо проблему тренутно) као и Литерарна нарација у новим медијима, као и на Савремене приступе и технике у новинарству јер тиме се сад сви медији .

Кроз обавезне или изборне предмете мора се посветити велика пажња 'новим медијима' а то су друштвене мреже и не можемо негирати њихово постојање и релевантност, ако имамо у виду њихову улогу, досег и кориштење у, рецимо, изборним процесима.

Друштвене мреже су у експанзији и свака институција/установа/редакција/компанија има посебне одјеле који се тиме баве и за то су задужени најiskusнији људи који објавама досежу до енормног броја људи.

Нови наставни план и програм је далеко конкретнији, сажетији, садржајнији од претходног, усмјерен јасно и најбоља одлука је раздвојити усмјерења на трећој години јер односи с јавношћу морају имати другачији приступ јавном мјењу, информацији, причама, саговорницима итд. (Сандра Гојковић-Арбутина, новембар, 2021. година).

У Републици Српској принцип годишњег оптерећења студента од 60 ECTS бодова у оквиру 40-часовне радне седмице законска је одредба (члан 38. Закона о високом образовању Републике Српске) и подударна је са европским прописима у овој области. Рачунање и додјелјивање ЕЦТС кредита/бодова појединим предметима врши се на основу Упутства за израду и побољшање студијских програма ECTS guide. Полазећи од академских календара Универзитета у Бањој Луци (годишње оптерећење сведено на академску годину студија), може се узети да у току академске године студенти имају 45 радних седмица (по 15 у два семестра и 15 за припреме и испите) и оптерећење од 40 сати седмично. У том случају добије се укупно 1800 радних сати рада студента током једне академске године. С обзиром на то да једна школска година носи 60 бодова, произлази да један бод одговара приближно 30 радних сати. На тај начин може се поставити пропорција: $X : 60 \text{ бодова} = Y : 1800 \text{ сати}$. Примјер за 1 бод: $Y = 1800 \text{ сати у школској години} \times 1 \text{ бод} / 60 \text{ бодова у години} = 30 \text{ радних сати}$. Тако предмет који носи 5 ECTS бодова подразумијева 150 сати рада заједно са наставом. Претпоставимо да је фонд сати наставе на том предмету $2П + 2В = 4 \text{ сата}$. То би на 15 седмица, колико траје настава у семестру, студенту одузело 60 сати. За самостални рад и спремање испита остало би му на располагању 90 сати или нешто преко двије седмице. Ту се убраја и вријеме које је студент провео у раду на том предмету у периоду трајања наставе. Ако просјечан студент може да савлада такав предмет за 90 сати рада (укључујући и учење у току наставе), онда је број бодова добро додијељен (линк: <http://www.unibl.org/sr/univerzitet/propisi/pravila>).

У већини случајева постоји усклађеност броја стечених бодова и оптерећења. Додјела кредита заснива се на тежини предмета у смислу оптерећења који студент мора уложити да постигне планиране исходе учења у формалном облику. Укупан број бодова додијељених квалификацији распоређен је на поједине предмете пропорционално њиховом учешћу у укупном оптерећењу потребном да се постигну планирани исходи учења. Неусклађеност која постоји је присутна прије свега кроз обавезну и допунску литературу која се изучава на предметима (у смислу броја страница). Иако

постоје формална ограничења, не може се тврдити да се у пракси у потпуности поштују. Одговорни наставници углавном се воде својом процјеном потребног броја страница или јединица литературе која може да обезбиједи задовољавајуће исходе учења.

Процес одобравања израде и вредновања завршног рада на првом циклусу дефинисан је Правилима студирања првог и другог циклуса, члан 58-62 и Законом о високом образовању Републике Српске и одвија се на следећи начин. Студент се самостално опредјељује за научну област из које жели да ради дипломски рад и у сарадњи са потенцијалним ментором из те области дефинише тему завршног рада. Тему разматра и усваја Вијеће студијског програма и формира комисију за одбрану рада. Студент завршни рад ради блиско сарађујући са ментором. Када ментор процијени да је рад урађен у складу са методолошким, научним и стручним приступима, уз испуњавање и осталих услова, приступа се одбрани завршног рад пред комисијом која вреднује рад и одбрану рада. Ова процедура односи се на студенте који су уписали Студијски програм прије измјена 2010. године, јер програм из 2010. године не предвиђа израду завршног рада на првом циклусу студија.

4. СТУДЕНТИ

4.1. Учење, подучавање и оцјењивање студената

Студиј новинарства и комуникологије организован је као редован студиј, а **начин извођења наставе** (који је објашњен и јавно доступан у оквиру Елабората на веб страници Факултета) је образовање у сједишту. Студиј траје четири године, а сваку годину чине по два семестра (зимски и љетни). Заокружену цјелину по моделу 4+1+3 чини и трогодишњи докторски студиј, тј. трећи циклус студија.

Предвиђени облици наставе су: редовна предавања, вјежбе, са четири или пет обавезних и једним изборним предметом по семестру, индивидуални рад са студентима (консултације), семинарски радови и студентска пракса. Након завршеног првог циклуса студија, студенти се опредјељују за два смјера у другом циклусу: Новинарске студије и Комуниколошке студије. Распоред предавања, термини консултација, испитни рокови јавно су оглашени на веб страници Факултета, односно, студенти им приступају преко свог налога на студентском сервису Универзитета е-студенти.

Студенти Студијског програма новинарства и комуникологије обавезни су да активно учествују на предавањима и вјежбама уз писање есеја, семинарских радова, самосталних радова, истраживачких пројеката као и презентација и других видова активности, прикупљајући бодове предвиђене за те активности. На почетку семестра предметни наставник упознаје студенте са темама и питањима, начином и облицима рада, бројем бодова који се остварују кроз предиспитне активности. Успјех студената на испиту означава се и изражава оцјенама од 10 до 5, према следећим критеријумима: 10 = 91 до 100 бодова; 9 = 81 до 90 бодова; 8 = 71 до 80 бодова; 7 = 61 до 70 бодова; 6 = 51 до 60 бодова; 5 = испод 51 бода.

Програми наставних предмета на Студијском програму новинарства и комуникологије за сваки предмет сачињени су на основу предвиђеног обрасца силабуса. Програм садржи опште податке о предмету: назив предмета, вријеме (семестар и годину) извођења предмета, статус предмета (обавезни изборни),

број часова предавања, број часова вјежби, број ECTS бодова, име одговорног наставника и сарадника, њихов контакт и условљеност слушања предмета. Поред општих података, програм садржи:

1. Кратак опис предмета (кратке изјаве о циљевима и улози предмета, везу са другим предметима, општи садржај предмета).

2. Исоходе учења предмета који садрже кратак опис о томе шта се очекује од студента да зна, разумије и буде способан да ради по завршетку слушања и полагања предмета.

3. Садржај предмета у облику петнаест главних тема у наставним јединицама у току једне школске године наговјештава подручја проучавања на предмету.

4. Начин извођења наставе који дефинише адекватне наставне методе које осигуравају да ће се постављени исходи остварити. То су: предавања, вјежбе, практичан рад, групни рад, презентације, студије случаја, семинари итд.

5. Испитивање и оцјењивање - силабус сваког предмета описује и дефинише процес оцјењивања студента, као и структуру оцјене.

6. Литература (обавезна и допунска) информише студенте са изворима из које ће учити садржај предмета и припремати за испит.

Сви студенти информишу се о садржају силабуса (који је доступан студентима) на уводном часу сваког предмета који слушају томом семестра, а сви силабуси предмета оглашени су и јавно доступни на веб страници Факултета.

Студени у току студирања имају прилике за **активну партиципацију у току наставног процеса**, као и могућности да предложи концепт наставног часа. Студентима се, у оквиру неких предмета, пружа могућност и да одаберу теме за слушање у оквиру садржаја предмета. Посебно је оваква интеракција и партиципација дозвољена у оквиру предмета Новинарство у штампи, Увод у комуникологију и информисање, Литерарно новинарство, Истраживачко новинарство 1. У оквиру свих стручних предмета студенти припремају самостална излагања на тему и осмишљавају један дио наставног часа.

Наставни програми се прилагођавају студентској групи. На неким предметима студенти имају прилику и да бирају садржај учења, али и да предлажу дијелове наставних цјелина, са разумним и адекватним образложењем приједлога за учење. Овакав вид извођења наставе развија се на предмету Литерарно новинарство.

Такође, студенти уз менторство наставника, организују самостално округле столове и изложбе са едукативним карактером. Све ове активности битно утичу на формирање оцјене студената. Степен и квалитет индивидуалне активности студената, као и њихове способности за прилагођавање групном раду, битно утичу на оцјењивање студената, а нарочито кроз додјелу бодова у категорији „активност студента“.

На Студијском програму годинама се примјењује **пракса укључивања студената у различите видове наставног процеса**. Облици ове примјене односе се на обављање студенске праксе у трајању од једне до три седмице. Студенска пракса обавља се у дивергентним медијским институцијама; од медијских кућа штампаних медија, радио медија, ТВ медијским кућама до онлајн медија. Сви облици студенске праксе одвијају се у складу с уговорима о сарадњи, потписаним од стране декана Факултета политичких наука с једне и директора медијских кућа, с друге стране. Студенти у току обављања студенске праксе имају ментора из медија који својим потписом и печатом медијске куће потврђује да је студент провео одређено потребно вријеме на новинарској пракси, те да је оспособљен за одређену врсту медијске и новинарске активности и вјештину. Студенска пракса обавезна је за све студенте у оквиру предмета Новинарство у штампи, Радио новинарство, Телевизијско новинарство, Агенцијско новинарство, Интернет новинарство.

Поред тога, студентима се нуди и могућност волонтирања у медијима у Републици Српској. Наши студенти, неријетко, раде волонтерски у трајању од два до шест мјесеци, а многи студенти раде у медијима под категоријом „уговор о дјелу“. Према нашим процјенама, сваки трећи студент током студија имао је ову врсту радног ангажмана у нашим медијима.

Различите способности и интересовања студената валоризују се и у току процеса извођења наставе на различите начине, као што су: писмени радови, есејистичке форме у којим студенти имају могућности да представе своја интересовања и планове у вези са студијем, потом различите врсте провјера знања путем писмених и усмених испита, али и на основу педагошког и наставног рада са студентима у групама, у којима се заправо мјери степен елоквенције, квалитет дискурса, степен самопоуздања и самосвјесности који су од изузетне важности за профилисање ове групе студената и њихових будућих компетенција у професији. **Студентске различитости у начину стицања знања и вјештина** на посебан начин одређују се и у току индивидуалног рада са студентима у терминима за консултације у оквиру сваког наставног предмета. У великој мјери о начину усвајања знања и способности студента увид се стиче и на основу квалитета обављене праксе у медијима на основу повратних информација из медија о квалитету рада сваког студента и његовим професионалним квалитетима и постигнућима.

Основни документ којим се успостављају **процедуре за оцјењивање студенара** су Правила студирања на првом и другом циклусу. Правила је усвојио Сенат Универзитета 2015. године и са њима се ближе уређују организација и трајање студија, услови уписа студената, структура студијског програма, организација наставе, упис и обнова године, евалуација наставног процеса, статус и размјена студената, вредновање рада студената, евалуација рада и знања студената, јавност одржавања испита, испитни рокови, завршни испит, завршни рад, мастер рад, као и друга релевантна питања од значаја за извођење I и II циклуса студија на Универзитету у Бањој Луци (члан 1 Правила). Примјена правила редовно се анализира и по потреби се мијењају, тако да важећа правила имају измјену крајем 2015. године. Чланови од 44 до 54 Правила дефинишу оцјењивање студената.

Валоризација достигнутих резултата учења на Студијском програму одвија се у етапама и континуирано током трајања наставног процеса у оквиру сваког појединачног предмета. Ова процјена се обавља на више дивергентних начина; тестирањем (обавезна два колоквијма током семестра у седмој и

петнаестој недјељи), учествовањем у групним разговорима и панел дискусијама, писањем семинарских радова, писање новинарских жанрова, снимање и монтирање видео и аудио прилога, умијеће постављања електронског садржаја на интернет за различите форме онлајн комуникације – од писања чланака за „Википедију“ до уноса медијског садржаја на различитим техничким платформама за унос садржаја. На крају, процјена и оцјена достигнутог знања студената врши се и путем завршног, усменог испита у редовним испитним терминима који су дефинисани у оквиру Академског календара који усваја Сенат Универзитета за сваку академску годину.

Наставник је дужан да саопшти студентима резултате усменог завршног испита, практичног завршног испита, одмах по одржаном испиту. Резултати писменог завршног испита и коначне оцјене објављују се у року не дужем од 7 (седам) дана од дана завршног испита, истицањем на огласној табли факултета или на други прикладан начин (члан 50 Правила). Наставник је дужан да студента на његов захтјев упозна са недостацима његовог рада. Ако студент сматра да је оштећен у поступку спровођења и оцјењивања испита или у осталим облицима провјере знања, односно ако сматра да испит није обављен у складу са Законом, Статутом Универзитета и Правилима, може поднијети образложени приговор декану факултета на добијену оцјену у року од два дана од дана јавне објаве оцјене.

Декан факултета је обавезан да у року од три дана од дана пријема приговора размотри приговор и донесе рјешење по приговору. Уколико оцијени да је приговор студента основан, у року од 48 сати доноси рјешење о понављању испита и формирању трочлане испитне комисије, са којим треба упознати предметног наставника и студента. У рјешењу утврђује и термин понављањеног испита, с тим да се полагање испита пред испитном комисијом обавља најкасније у року од седам дана од пријема рјешења о понављању испита. У току протеклих осам година, тј. од времена посљедње акредитације Студијског програма, на Студијском програму било је неколико случајева жалби студената на добијену оцјену, тј. биле су три жалбе по том основу. У тим

случајевима формиране су комисије за испитивање студената и студенти су потом успјешно положили испит.

4.1.1. Испитни рокови

Вријеме полагање испита дефинисано је у члану 55 Правила. Полагање испита организује се у следећим испитним роковима: јануарско - фебруарском, априлском, јунско - јулском, септембарском и октобарском испитном року. Испитни рок садржи два испитна термина, с правом студента да користи оба испитна термина, осим априлског и октобарског испитног рока. При одређивању испитних рокова потребно је обезбиједити да разлика између два термина истог предмета буде најмање 10 дана. Октобарски испитни рок одржава се у првој седмици октобра. Апсолвентски рокови на I и II циклусу студија могу се организовати сваког календарског мјесеца, са по једним термином, изузев јула и августа. Распоред и термини испитних рокова на факултету дефинишу се на почетку текуће године у зимском семестру и објављује на веб страници факултета тако да студенти могу на вријеме и планирано распоређивати и усклађивати своје обавезе и припрему испита.

4.1.2. Учешће студената у креирању наставног процеса

На Универзитету у Бањој Луци се од 2008. године изводи редовна годишња евалуација наставног процеса и рада наставног особља путем анкетирања студената. Између осталог, та евалуација садржи многе показатеље квалитета самог студијског програма. Преласком 2017. године на јединствени факултетски информациони систем (ФИС), евалуација се изводи електронски, тако што студенти преко свог налога електронски оцјењују рад сваког наставника и сарадника појединачно (у више категорија) након одслушаног предмета (завршеног семестра), а резултати анкете доступни су након испитног рока. Многи наставници и сарадници, поред редовне валоризације

рада наставника и квалитета наставног процеса врше и самосталну валоризацију свог рада анкетирањем студената о свом раду за властите потребе и у сврху унапређења наставног процеса. Студенти на Студијском програму, путем свог представника групе па до категорије представника Студијског програма активно и континуирано процјењују наставни план и програм наставног процеса. Студентима је омогућено да искажу мишљење о обиму градива, одабирају литературе, али и о укупном квалитету садржаја предмета, нарочито у односу на властита очекивања и интересовања из одређених области учења. Овакав приступ и дозвољена интеракција у поменутом смислу нарочито су присутни у оквиру ужих стручних предмета и предмета вјештина.

Студенти имају могућност да процијене квалитет наставног процеса кроз **редовни процес евалуације** која се врши на крају сваког семестра. То се посебно огледа у оцјени квалитета наставног процеса с обзиром на обим примијењеног градива, једног од важних евалуационих питања у оквиру овог академског поступка. Студенти овог Студијског програма су у више различитих периода сасвим експлицитно упознати са значајем познавања студенских права и обавеза. Први свеобухватни приступ упознавања студената с њиховим академским правима и обавезама обавља се на првом академском часу од стране руководства Факултета, руководиоца Студијског програма и других професора и асистената који присуствују том часу и чланова административне службе Факултета. Том приликом, студентима се презентује садржај документа Правила студирања првог и другог циклуса студирања на Универзитету у Бањој Луци и упућује на значај овог садржаја за студенски статус, а сва правила и прописи који су потребни студентима током студирања јавно су доступна на веб страници Факултета и Универзитета.

4.2. Упис и напредовање студената, признавање и сертификација

Универзитет гарантује приступ студијама на сва три циклуса, на основу равноправности и јавног конкурса, у складу са Статутом, чланови 74-79., ESG стандардом 1.4. којима је регулисан пријем студената, њихово напредовање кроз студије, признавање и сертификација, као и другим општим актима Универзитета, односно Факултета. Основни услов за упис на први циклус студија је завршено четворогодишње средњошколско образовање у Републици Српској и Босни и Херцеговини, или еквивалентно образовање у иностранству. Кандидат се уписује на одређени студијски програм на конкурентској основи, а у складу са резултатима постигнутим у претходном образовању (средња школа, диплома првог, односно другог циклуса) и на квалификационом испиту, према јединственим општим критеријумима и критеријумима ФПН БЛ и поступку утврђеним правилником који усваја Сенат, уз претходно прибављено мишљење ННВ Факултета. Конкурс за упис на студијске програме расписује Универзитет, а на приједлог ННВ Факултета. Број студената за упис, на основу мишљења ННВ Факултета, предлаже Сенат, а утврђује Влада. Конкурс за упис на студијске програме објављује се у јавном гласилу и на веб страници Факултета и Универзитета. Студенти на ФПН БЛ могу имати статус редовног и ванредног студента, те могу бити студенти који студирају на терет јавних средстава (буџета), односно, суфинансирањем властитим средствима. Од 1998. године, када је уписана прва генерација студената новинарства, тада на студијском програму Журналистика на Филозофском факултету до академске године 2019/2020. уписано је 1483 студената. Када се тај податак упореди са бројем дипломираних у истом периоду, а то је 711, евидентно је да је дипломирало мање од половине уписаних студената. Такође, велике разлике уочљиве су и када се говори о броју уписаних по годинама, који је у континуираном паду па су прве генерације углавном бројале између 90 и 117 студената, док је је последњих година тај број углавном између 30 и 40.

Табела 4.1: Број уписаних студената од 1998. до 2020. године

<i>Академска година</i>	<i>Број уписаних студената</i>	<i>Академска година</i>	<i>Број уписаних студената</i>
1998/1999	90	2009/2010	64
1999/2000	99	2010/2011	48
2000/2001	91	2011/2012	57
2001/2002	99	2012/2013	45
2002/2003	98	2013/2014	47
2003/2004	117	2014/2015	49
2004/2005	101	2015/2016	46
2005/2006	90	2016/2017	42
2006/2007	88	2017/2018	37
2007/2008	63	2018/2019	33
2008/2009	46	2019/2020	33

Табела 4.2: Број дипломираних студената од 2002. до 2020. године

Година дипломирања	Број дипломираних	Година дипломирања	Број дипломираних
2002	1	2012	52
2003	30	2013	37
2004	19	2014	35
2005	34	2015	29
2006	48	2016	26
2007	48	2017	29
2008	52	2018	34
2009	68	2019	16
2010	49	2020	35
2011	69		

Из података о броју дипломираних студената, евидентно је да је највиши број дипломираних био у периоду између 2008. и 2012. године када, између 40 и 50 дипломираних, некада и више, док је прије и након тога углавном дипломирало око 30 студената годишње, изузев 2019. године када је дипломирало укупно 16 студената.

4.2.1. Анализа структуре студената за двије академске године

У академској **2018/2019.** години од 33 студената који су први пут уписали прву годину студија, 21 је женског, а 12 мушког пола. У овој академској години четири студента су обнављала прву годину студија, двије студенткиње женског и два студента мушког пола. Другу годину студија први пут је слушало 38 студената, а обновило ју је осам студената. Од 38 студената друге године студија, девет је мушког, а 29 женског пола. Трећу годину студија први пут уписало је 27 студената, 19 женског и осам мушког пола, а обновило ју је 10 студената, седам женског, три мушког пола. Четврту годину студија слушало је 27 студената, 17 женског и 10 мушког пола. Апсолвентски стаж први пут је уписало 15 студента, пет мушког пола, 10 женског пола. Број студента који су обнављали апсолвентску годину био је 24, седам мушког, 17 женског пола. У овој академској 2018/19. години по свим основама (под тим бројем подразумијевају се студенти који први пут слушају одређену годину студија, студенти који обнављају годину студија, апсловенти, као и они који су обновили апсолвентски стаж) укупан број студената је 186.

У академској **2019/2020.** години од студената који су први пут уписали прву годину студија, 22 је женског, а 11 мушког пола. У овој академској години четири студента су обнављала прву годину студија, четири студенткиње женског пола. Другу годину студија први пут је слушало 24 студената, а обновило ју је девет студената. Од 24 студената друге године студија, шест је мушког, а 18 женског пола. Другу годину је обнављало девет студената, три студента мушког, а шест женског пола. Трећу годину студија први пут уписало је 29 студената, 23 женског и шест мушког пола, а обновило ју је 9 студената, седам женског, два мушког пола. Четврту годину студија слушало је 25 студената, 19 женског и шест мушког пола. Апсолвентски стаж први пут је уписало 19 студената, седам мушког пола, 12 женског пола. Број студента који су обнављали апсолвентску годину био је 21, осам мушког, 13 женског пола. У овој академској 2019/20. години по свим основама (под тим бројем подразумијевају се студенти који први пут слушају одређену годину студија,

студенти који обнављају годину студија, апсолвенти, као и они који су обновили апсолвентски стаж) укупан број студента је 173.

Табела 4.3: *Полна структура студената по годинама студија за двије академске године*

АКАДЕМСКА ГОДИНА	2018/2019.		2019/2020.	
ПОЛ	М	Ж	М	Ж
I ГОДИНА	14	23	11	26
II ГОДИНА	11	35	9	24
III ГОДИНА	11	26	8	30
IV ГОДИНА	10	17	6	19
АПСОЛВЕНТИ	12	27	15	25
УКУПНО	58	128	49	124

У академској 2018/2019. години, на првом циклусу студија, Студијски програм новинарства и комунологије имао је укупно 186 студената (укључујући и апсолвенте). Њих 140 први пут уписало је годину студија на којој се налази или апсолвентску годину, док је њих 46 обновило годину студија или апсолвентску годину. Из буџета се финансирало 33 студената, на суфинансирању било је 148 студената, док је пет студената било у статусу самофинансирање. Са другог студијског програма/факултета преписало се двоје студената.

У академској 2019/2020. години, на првом циклусу студија, Студијски програм новинарства и комунологије имао је укупно 173 студента (укључујући и апсолвенте). Њих 130 први пут уписало је годину студија на којој се налази или апсолвентску годину, док је њих 43 обновило годину студија или апсолвентску годину. Из буџета се финансирало 37 студената, на суфинансирању било је 134 студената, док су два студената била у статусу самофинансирање. У овој академској години није било студената преписаних са другог студијског програма/факултета.

Табела 4.4: *Анализа начина финансирања студија и броја студената од 2018. до 2020. године*

АКАДЕМСКА ГОДИНА/БРОЈ СТУДЕНАТА	2018/2019.	2019/2020.
Финансирање из буџета	33	37
Суфинансирање	148	134
Самофинансирање	5	2
Укупно	186	173

Табела 4.5: *Структура студената у односу на обнављање године студија*

АКАДЕМСКА ГОДИНА/БРОЈ СТУДЕНАТА	2018/2019.	2019/2020.
Студенти који су први пут уписали годину студија /апсолвентску годину	140	130
Студенти који обнављају годину студија/апсолвентску годину	46	43
Укупан број студената и апсолвената	186	173

Број исписаних студента у континуираном је паду у односу на академске 2015/2016 (исписано 29 студената), 2016/17. (исписано 18 студената) и 2017/18. (исписано 16 студената). У академској 2018/19. години број исписаних студената је 11, док је за 2019/20. уочен благи раст, када је исписано 12 студената. Биљежи се пад броја уписаних студената, што је случај на цијелом Универзитету, јер је, једноставно, статистички мање дјеце која уписују и завршавају средње школе, а разлози се могу тражити и у одласку студената у иностранство, на приватне факултете, али за поуздане тврдње требало би урадити детаљну анализу. Ипак, на Студијском програму новинарства и

комуникологије није забиљежен велики пад броја уписаних студената, али и сама чињеница о континуирано нижем броју уписаних, указује на то да треба учинити додатне напоре како би се студијски програм приближио потенцијалним студентима и што боље представио у јавности.

Табела 4.6: Подаци о броју редовних и ванредних студената на Студијском програму новинарства и комуникологије од 2018. до 2020. године

Све претходне анализе броја и структуре студената односиле су се само на Студијски програм новинарства и комуникологије

Академска година /Број студената	Академска 2018/2019. година	Академска 2019/2020. година
Број редовних студената првог циклуса	181	171
Број ванредних студената првог циклуса	5	2
Број студената на даљуну	-	-
Укупан број студената првог циклуса	186	173

Табела 4.7 : Подаци о броју студената на првом циклусу студија Факултета политичких наука

Академска година /Број студената	АКАДЕМСКА ГОДИНА 2018/2019.	АКАДЕМСКА ГОДИНА 2019/2020.
Број редовних студената првог циклуса	772	670
Број студената на даљину	-	-
Укупан број студената првог циклуса	772	670

У академској 2018/19. години од укупног броја студената на Факултету политичких наука, готово једну четвртину чине студенти Студијског програма новинарства и комуникологије, тј. 24,9%. Овај проценат је већи за академску 2019/20. годину у којој Студијски програм новинарства и комуникологије чини више од једне четвртине, тј. број студената у односу на укупан број студената Факултета политичких наука чини 25,82%.

Признавање квалификација стечених у другим установама и образовним системима, с циљем наставка школовања на Факултету политичких наука, промовишући на тај начин мобилност студената, дефинисано је процедуром за стицање и признавање квалификација. Приликом ове процедуре, користи се Правилник о поступку еквиваленције раније стечених звања, поступку вредновања високошколских исправа и за потребе наставка школовања на Универзитету у Бањој Луци.

Када је у питању **други циклус студија** на Студијском програму новинарства и комуникологије на усмјерењима Комуниколошке студије и Новинарске студије у академској 2018/19. години на Новинарске студије није уписана генерација постдипломаца, док је на Комуниколошке студије уписано седам кандидата. У академској 2019/20. години на Новинарске студије уписана је једна студенткиња, а на Комуниколошке студије уписане су три студенткиње. Представљени подаци указују на неопходност измјена на другом циклусу студија увођењем нових усмјерења, побољшањем постојећих и већом промоцијом студија другог циклуса, нарочито у погледу Новинарских студија.

Табела 4.8: Број уписаних студената по академским годинама, Комуниколошке студије

Редни број	Уписна година	Број редовних студената	Број ванредних студената	Укупно
1.	2011/2012.	12	31	43
2.	2013/2014.	6	9	15
3.	2014/2015.	10	7	17
4.	2015/2016.	0	0	0
5.	2016/2017.	0	0	0
6.	2017/2018.	0	0	0
7.	2018/2019.	7	-	7
8.	2019/2020.	3	-	3
		38	47	85
Укупно				

Број студената који су завршили други циклус студија знатно је нижи од броја уписаних студената. Новинарске студије још увијек није завршио нико од уписаних кандидата. Комуниколошке студије током академске 2018/19. године завршио је један студент, а у академској 2019/20. години нико није одбранио мастер рад. Одобрених тема за израду завршних радова током академске 2018/19. године није било. У академској 2019/20. години на Комуниколошким студијама одобрене су три теме за израду завршног рада, тако да се ускоро може очекивати још завршених мастер теза.

Табела 4.9: Број студената који су завршили други циклус студија и број студената којима су одобрене пријаве тема за израду завршних радова на Комуниколошким студијама до академске 2020/21.

Број студената који су завршили други циклус студија	Број студената којима су одобрене пријаве тема за израду завршних радова
13	15
28	
Укупно	

Пријављене теме за израду завршних радова на Комуниколошким студијама увијек су актуелне и занимљиве. Тему, на приједлог потенцијалног ментора разматра и одобрава Вијеће Студијског програма, Колегијум Факултета (којег чине декан, продекани, шефови и секретари студијских програма) па затим Наставно-научно вијеће Факултета.

Табела 4.10: Пријављене теме за израду завршног рада и одбрањене теме на другом циклусу студија до академске 2020/21. године, Комуниколошке студије

Пријављене теме за израду завршног рада	Одбрањене теме
„Комуникацијски аспекти тржишта рада у Републици Српској“	„Фатализам у свакодневном дискурсу савремене културе у БиХ“
„Култура комуникације у савременом банкарском пословању“	„Здравствено комуницирање у Републици Српској: Разговор између љекара и пацијента“

„Анализа образовног комуницирања у школама у Републици Српској“	„Радио у функцији владајућих елита на примјерима Радија РС и Нес радија Бањалука“
„Управљање односима с јавношћу у непрофитним организацијама – примјер синдиката“	„Манипулисање фотографијом у масовним медијима“
„Нови медији у односима с јавношћу у Босни и Херцеговини“	„Медијска конструкција идентитета у постмодерном друштву: Примјер РС“
„Нови медији и партиципација демократија – проблеми и перспективе“	„Статус односа са јавношћу као професије у јавним институцијама РС“
„Утицај друштвених мрежа на масовне медије у Републици Српској“	„Културално ометање као облик антиконзументистичког активизма“
„Комуникација с јавношћу у институцијама културе с посебним освртом на позоришта у Републици Српској“	„Технолошке промјене и њихов утицај на тржишно комуницирање“
„Политичка комуникација вехабијског покрета у БиХ“	„Комуниколошка анализа медијског дискурса у Републици Српској“
„Стратешко комуницирање с медијима у кризним ситуацијама-примјер ЈП “Путеви РС“	„Значај и улога локалних медија у информисању грађана-примјер Радио Градишка“
„Медијатизација друштва: феномен (un) reality show-a“	„Комуникативност нових медија у БиХ у свјетлу употребе хипертекста“
„Невербална комуникација у политичком дискурсу у Републици Српској“	„Анализа дискурса кризне комуникације организација и медија у Републици Српској“
„Односи с јавношћу на друштвеним мрежама Facebook, Instagram i Twitter у бањалучким предузећима“	„Манипулисање фотографијом у масовним медијима“
„Анализа употребе друштвених мрежа на основу културолошких димензија Гирта Хифстида“	
„Радио – телевизија Републике Српске и БН телевизија Масовни медији који	

информишу јавност или обликују стварност у Републици Српској?”	
„Визуелна симболика медијасфере у информационом добу: Y2K естетика као дух времена“	
„Усменост у друштвеном комуницирању у културном простору Босне и Херцеговине“	

На усмјерењу Новинарске студије, други циклус студија, уписане су до академске 2020/21. године само двије генерације студената. Управо због ове чињенице на Студијском програму новинарства и комуникологије интензивно се ради на редизајнирању овог усмјерења како би се прилагодио новим медијским технологијама и правцима развоја савременог новинарства и на тај начин постао атрактиван потенцијалним студентима.

Табела 4.11: Број уписаних студената по академским годинама, Новинарске студије

Редни број	Уписна година	Број редовних студената	Број ванредних студената	Укупно
1.	2011/2012.	0	0	0
2.	2013/2014.	5	2	7
3.	2014/2015.	0	0	0
4.	2015/2016.	0	0	0
5.	2016/2017.	0	0	0
6.	2017/2018.	0	0	0
7.	2018/2019.	0	0	0
8.	2019/2020.	1	0	1
		6	2	8
Укупно				

Табела 4.12: Број студената који су завршили други циклус студија и број студената којима су одобрене пријаве тема за израду завршних радова на Новинарским студијама

Број студената који су завршили други циклус студија	Број студената којима су одобрене пријаве тема за израду завршних радова
0	1
1	
Укупно	

Табела 4.13: Пријављене теме за израду завршног рада и одбрањене теме на другом циклусу студија, Новинарске студије

Пријављене теме за израду завршног рада	Одбрањене теме
„Информациона и естетска компонента веб-уређености медија Православне цркве“	/

Када је у питању докторски студиј друштвених наука, трећи циклус студија, на Факултету политичких наука, прва генерација уписана је 2017/2018. академске године. Уписано је укупно 14 студената, пошто се ради о интегрисаном студију. Студије медија уписала су два кандидата. Број уписаних задовољио је очекивања, али и даље треба радити на промоцији и одржати континуитет и привући студенте у наредним уписним годинама.

Табела 4.14: Број уписаних кандидата на Докторски студиј друштвених наука Факултета политичких наука до академске 2020/2021. године

Редни број	Година уписа	Истраживачка област	Укупно
1.	2017/2018.	Политикологија	9
2.	2017/2018.	Социологија	3
3.	2017/2018.	Студије медија	2
4.	2017/2018.	Социјални рад и социјална политика	0
5.	2018/2019.	Није био расписан Конкурс за упис кандидата	0
6.	2019/2020.	За све истраживачке области	8
		22	
		Укупно	

4.2.2. Праћење успјеха студената

Праћење успјеха студената на Студијском програму новинарства и комунологије ради се појединачно на нивоу предмета. По завршетку испитног рока, већина наставника анализира излазност и пролазност

студената (број пријављених, број изашлих, број одусталих, пролазне оцјене, просјечан успјех) и о томе упозна продекана за наставу, декана и чланове Вијећа студијског програма. Прије почетка наставе у текућој академској години на сједници ННВ дијеле се подаци о оствареним резултатима и декан најчешће направи кратку процјену остварених резултата. Ове активности постоје на студијском програму, али нису дио системског процеса који се ради по дефинисаним процедурама и најчешће су производ субјективног односа сваког наставника. Вијеће студијског програма овим пословима приступа спорадично и у сврху израде самоевалуационог извјештаја, тако да су анализе пролазности студената на Студијском програму новинарства и комуникологије на испитним роковима урађене за све претходне испитне рокове академске 2019/2020. године и јавно су доступне на веб страници Факултета. У овим анализама нису уочене никакве неправилности нити неуобичајена одступања.

Када студенти заврше факултет, Унверзитет им пружа могућност да и даље остану у контакту са својим Факултетом и Универзитетом помоћу Алумни центра Универзитета у Бањој Луци. Алумни центар је добровољно удружење у које се учлањују сви који су дипломирали, магистрирали или докторирали на Универзитету у Бањој Луци. Сврха ове асоцијације је повезивање свих генерација студената Универзитета у Бањој Луци, ради остваривања њихове трајне сарадње. Мисија Алумни центра је стварање трајних веза између Факултета/Универзитета и његових студената након завршетка студија. Један од сегмената који је недостајао факултетима Универзитета у Бањој Луци је повезивање студената који су завршили студије у виду Алумни центра који доноси вишеструке користи као што је умрежавање свих студената у виду информационог система Алумнија, могућност напредовања у каријери и цјеложивотног учења. Поновно успостављање контаката као и размјена искустава и знања између дипломираних студената Факултета који се баве истом и сличном професијом, може у великој мјери допринијети унапређењу квалитета студијских програма.

Истраживање о дипломираним студентима Универзитета у Бањој Луци спроведено је електронски, путем on-line анкетног упитника, у периоду између

марта и јула 2013. године. Обухватило је све студенте који су дипломирали академске 2006/07. и академске 2011/12. године на свим факултетима Универзитета у Бањој Луци. Циљна група и њихови контактни подаци идентификовани су на основу административних података студентских служби факултета. Истраживање је обухватило укупно 2.876 студента, од којих је 966 дипломираних из академске 2006/07. а 1.910 дипломираних из академске 2011/12. године. Анкетом су били обухваћени дипломирани сва три циклуса студија.

Електронски упитник обухватао је 125 питања организованих у неколико тематских цјелина: општи социо-демографски подаци о дипломираном студенту, образовање прије уписивања нивоа студија на коме је студент дипломирао, искуства везана за универзитетско образовање (ток студија, услови студирања, стечене компетенције, искуства на тржишту рада везана за ситуацију непосредно након дипломирања, први посао, тренутни посао, стручну оријентацију и професионално задовољство) и коментари и препоруке. Дипломирани студенти су приступали упитнику уносећи јединствене приступне кодове (PIN) који су добијали путем електронске поште или поштанским путем на кућне адресе.

Сви дипломирани су контактирани путем позивног писма које је садржало јединствени приступни код, а након иницијалног контакта усљедила су још четири подсјетника за дипломиране који у међувремену нису попунили упитник. Укупна стопа одговора за генерацију 2006/07. износила је 41%, а за генерацију 2011/12. године била је 43%. За истраживање на Универзитету у Бањој Луци укупна стопа одговора била је 42%, што се може сматрати задовољавајућим резултатом јер су проценти слични онима постигнутим у истраживањима дипломираних студената у Европи и региону.

Прво истраживање о дипломираним студентима Универзитета у Бањој Луци је релизовано у оквиру међународног CONGRAD пројекта (Conducting graduate surveys and improving alumni services for enhanced strategic management and quality improvement – CONGRAD-517153-TEMPUS-1-2011-1-

DE-TEMPUS-JPGR), који се финансирао средствима TEMPUS програма Европске Уније, у периоду 2012-2014. године.

Овај пројекат је окупао 14 високообразовних установа и једну независну истраживачку организацију из седам земаља: четири универзитета и три високе струковне школе из Србије, Универзитет Црне Горе, два универзитета из Босне и Херцеговине и четири универзитетска партнера из Европске уније и то из Њемачке, Чешке, Шпаније и Финске. Координатор пројекта био је Универзитет из Билефелда у Њемачкој, а институционални координатор пројекта био је проф. др Драшко Маринковић, проректор.

Студијски програм новинарства и комуникологије урадио је током јуна 2018. године истраживање и са активним и са свршеним студентима Студијског програма које се односило на њихово задовољство студирањем на Студијском програму новинарства и комуникологије Факултета политичких наука.

Своје мишљење о свим аспектима студирања на Студијском програму новинарства и комуникологије дали су активни студенти и дипломирани студенти. Наиме, кроз два одвојена анкетна упитника која су послата на имејл адресе око 160 студената и исто толико дипломаца, настојали смо сазнати шта је то што је добро и позитивно, те које аспекте треба мијењати и прилагођавати. Саме анкете реализоване су у јуну 2018 године, а обухватале су све тренутне студенте нашег студијског програма, те све оне који су дипломирали у посљедњих пет година. Одазив студената био је знатно бољи те смо од њих добили 60 одговора, док је анкету испунило тек 16 дипломаца.

Упитници су имали 18 односно, 24 питања, која су се односила на опште податке (пол, године), ставове анкетираних о опремљености зграде Факултета, о начину извођења наставе, предметима, професорима, испитима, могућностима примјене стечених знања у пракси и слично.

Потом је током 2019. године реализовано емпиријско истраживање чији су резултати представљени у извјештају под називом „Студирање, запошљавање и каријерни обрасци дипломираних студената Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци“ (август, 2019. година) аутора доц. др Александра Јанковића. Ово истраживање које је проведено на нивоу Факултета политичких

наука било је усмјерено искључиво на дипломиране студенте овог Факултета, а којим су били обухваћени и студенти који су завршили Студијски програм новинарства и комуникологије. У односу на претходно истраживање (2018) уочили смо већи проценат запослених у струци. Наиме, резултати истраживања проведеног 2018. године показали су да 37% дипломаца ради у струци, док су резултати овог истраживања (2019) показали су да укупно 57,2% дипломираних студената Студијског програма новинарства и комуникологије ради у струци новинарства или у сродним областима. Такође, у највећем проценту дипломирани студенти овог Студијског програма запослени су на неодређено вријеме (55,9), док је незапослених 17,2%. Преостали проценат дипломираних студената је запослен на одређено вријеме (17,11%), док 3,6% обавља повремене и привремене послове. Највише њих је запослено у приватним предузећима (50,9%), док у државним или јавним предузећима ради 22,5%.

Такође, с циљем праћења успјеха студената, а у сврху израде предходног самоевалуационог извјештаја послали смо упит свим медијима у Републици Српској, министарствима, јавним институцијама и установама у којима знамо да су запослени наши свршени студенти, да нам пошаљу тачан број ангажованих активних студената или дипломираних са Студијског програма новинарства и комуникологије Факултета политичких наука и тај број нас је веома обрадовао. Наши дипломирани студенти најчешће су запослени као стручњаци за односе с јавношћу и новинари у различитим медијским организацијама. Према нама доступним информацијама, у тренутку израде Самоевалуационог извјештаја (2018), свршени студенти Студијског програма новинарства и комуникологије, запослени су као стручњаци за односе с јавношћу у сљедећим установама¹: Влада Републике Српске: Министарство за породицу, омладину и спорт (двоје), Министарство унутрашњих послова (једно); Фонд здравственог осигурања Републике Српске (једно), Инспекторат Републике Српске (једно), Завод за запошљавање Републике Српске (двоје),

¹ Имена дипломираних новинара који су запослени у јавном и приватном сектору, позната су ауторима Самоевалуационог извјештаја, али их не наводимо због заштите личних података и права на приватност.

Привредна комора Републике Српске, Полицијска управа Добој (једно). На основу података које су нам доставили поједини медији о броју ангажованих активних и дипломираних студената са Студијског програма новинарства и комуникологије и мониторинга наставника и сарадника ангажованих на овом студијском програму у погледу ангажмана активних и дипломираних студената у медијским организацијама на простору Републике Српске (РС) и Босне и Херцеговине (БиХ), евидентирано је 110 студената који су запослени у различитим медијима. Мониторингом и упитима обухваћене су следеће медијске организације: Радио телевизија Републике Српске, Алтернативна телевизија, БН телевизија, Елта телевизија, Телевизија КЗ, новинска агенција РС „Срна“, Центар за истраживачко новинарство (ЦИН), портал „eTrafika“, портал „Banjaluka.news“, портал „Banjalucanke.com“, портал „Mondo.ba“, портал „CAPITAL.ba“, портал „BUKA“, дневне новине „Глас Српске“ и „Независне новине“. Анализом доступних податка такође је утврђено да су активни и свршени студенти Студијског програма новинарства и комуникологије Факултета политичких наука у медијским организацијама у највећем проценту запослени као новинари, затим као уредници, док су у најмањем проценту запослени као менаџери и у сектору маркетинга.

4.2.3. Размјена студената

Универзитет у Бањој Луци има развијене начине двосмјерне размјене наставника и студената као и дефинисан начин признавања стечених знања током размјене. Ове активности регулисане су интерним актима Универзитета. Документи који третирају ова питања су Правила студирања на 1 и 2 циклусу студија, Правила студирања на III циклусу студија, Статут УНИБЛ, Закон о високом образовању Републике Српске, ECTS guide. Координатори за међународну сарадњу и академски координатори за међународну размјену студената и особља објављују релевантне информације на веб сајтовима факултета, огласним таблама факултета и путем мејлинг листа и студентских група.

На Факултету политичких наука координатор за међународну размјену академског особља и студената је доц. др Андреа Пухалић. У академској 2017/2018. години на Факултету политичких наука, у оквиру процеса међународне размјене студената, боравила су три студента (Дурнева Дарина Сергеевна, Гафуров Денис Виталијевич и Репеи Артем Олегович) са Друштвено-технолошког факултета НИУ „БелГУ“ од 25.02.2018. до 27.03.2018. године. Похађали су наставу из предмета Српски језик, који је био обавезан и још неколико предмета које су самостално изабрали. Предмет Српски језик и Увод у комуникологију и информисање слушали су на Студијском програму новинарства и комуникологије.

5. ЉУДСКИ РЕСУРСИ

5.1. Наставно особље

Наставно академско особље на Факултету политичких наука чине стално запослени наставници и сарадници, наставници и сарадници у допунском радном односу и наставници и сарадници са других организационих јединица Универзитета у Бањој Луци, као и гостујући наставници са универзитета у окружењу. Одговорни наставници и сарадници одређују се усвајањем Листе одговорних наставника и сарадника за све циклусе студија у академској години, на сједници Наставно-научног вијећа прије почетка сваке академске године, коју потврђује Сенат Универзитета. Сваки ангажовани наставник и сарадник мора да има избор у звање у складу са Законом о високом образовању РС, Статутом Универзитета и Правилником о поступку и условима избора академског особља Универзитета у Бањој Луци.

5.1.2. Структура запослених на Факултету политичких наука и Студијском програму новинарства и комунологије

На Факултету је запослено: 8 (осам) редовних професора, 7 (седам) ванредних професора, 13 (тринаест) доцената, 8 (осам) виших асистената и један асистент. Поред запосленог академског особља, у извођењу наставе, као што је већ наведено, учествују и наставници и сарадници са Универзитета у Бањој Луци и наставници са других универзитета из окружења (табела 5.1).

Табела 5.1: Структура ангажованих наставника и сарадника на Факултету политичких наука

Број избора у звање	Академска 2015/2016. година	Академска 2016/2017. Година	Академска 2017/2018. година	Академска 2019/20.
Редовни професор	7	7	8	8
Ванредни професор	6	8	7	13
Доцент	16	14	13	9
Виши асистент	13	9	8	4
Асистент	0	0	1	2
Број наставника са Универзитета у Бањој Луци	24	17	22	22
Број сарадника са Универзитета у Бањој Луци	16	17	8	8
Број наставника са других универзитета из окружења	5	6	9	9
УКУПАН БРОЈ НАСТАВНИКА	80	83	70	73

У табели 5.2. наведени су сви наставници и сарадници, њихова звања и уже научне области у пуном радном односу на ФПН БЛ. На Факултету је запослено укупно 36 наставника и сарадника. У табели, уз име и презиме сваког наставника и сарадника, налазе се основи подаци о студијском програму на којем је дати наставник/сарадник ангажован, затим научна област којом се бави, те година заснивања радног односа на ФПН.

Табела 5.2: *Листа наставника и сарадника Факултета политичких наука у пуном радном односу закључно са академском 2019/2020. годином*

Ред. бр.	Наставник/сарадник	Звање	Ужа/е научна/е област/и	Запослен/а
1.	Др Здравко Злокапа	редовни професор	Политички систем	1989.
2.	Др Александар Богданић	редовни професор	Комуникологија	1996.
3.	Др Пејо Ђурашиновић	редовни професор	Посебне социологије	2004.
4.	Др Иван Шијаковић	редовни професор	Теоријска социологија	1977.
5.	Др Татјана Дуроњић	редовни професор	Информационе науке - социјални аспект	2002.
6.	Др Весна Ђурић	редовни професор	Новинарство	2009.
7.	Др Милош Шолаја	редовни професор	Међународни односи и безбједност	2011.
8.	Др Ђорђе Вуковић	ванредни професор	Политичка теорија	2004.
9.	Др Мира Ћук	ванредни професор	Социјална политика	2013.
10.	Др Јагода Петровић	ванредни професор	Теорија и методологија социјалног рада	2011.
11.	Др Александар Савановић	ванредни професор	Политичка теорија	2008.
12.	Др Матеј Савић	ванредни професор	Међународно право	2011.
13.	Др Владе Симовић	ванредни професор	Политичка теорија	2008.
14.	Др Весна Шућур Јањетовић	ванредни професор	Теорија и методологија социјалног рада	2006.
15.	Др Љубо Лепир	ванредни професор	Социјална политика	2015.
16.	Др Драгана Шћеповић	ванредни професор	Подручја социјалног рада	2014.
17.	Др Немања Ђукић	ванредни професор	Теоријска социологија	2009.
18.	Др Небојша Мацановић	ванредни професор	Општа педагогија	2010.
19.	Др Душко Трнинић	ванредни	Посебне социологије	2004.

		професор		
20.	Др Ранка Перић Ромић	ванредни професор	Посебне социологије	2007.
21.	Др Александар Врањеш	доцент	Политичко комуницирање	2009.
22.	Др Невенко Врањеш	доцент	Политички систем	2016.
23.	Др Мања Ђурић Џакић	доцент	Политички систем	2009.
24.	Др Драгана Трнинић	доцент	Комуникологија	2008.
25.	Др Анђела Купрешанин Вукелић	доцент	Новинарство	2008.
26.	Др Драшко Гајић	доцент	Социјална политика	2005.
27.	Др Андреа Пухалић	доцент	Теорија и методологија социјалног рада	2006.
28.	Др Далибор Савић	доцент	Методологија социјалних истраживања	2009.
29.	Др Жељко Будимир	доцент	Међународни односи и безбједност	2012.
30.	Мр Борислав Вукојевић	виши асистент	Комуникологија	2015.
31.	Мр Оливера Грбић	виши асистент	Теорија и методологија социјалног рада	2006.
32.	Бојана Вукојевић, МА	виши асистент	Посебне социологије	2015.
33.	Мр Андреа Ракановић Радоњић	виши асистент	Подручја социјалног рада	2015.
34.	Душанка Слијепчевић	асистент	Теоријска социологија	2017.
35.	Мирјана Дамјенић	асистент	Методологија социјалних истраживања	2020.

Сљедећа табела (табела 5.3) односи се на наставнике и сараднике запослене на Студијском програму новинарства и комуникологије, гдје су у академској 2019/20. години стално запослено пет наставника и један сарадник. Гостујући наставници на првом циклусу студија нису ангажовани. На другом циклусу студија од ове академске године такође нема гостујућих наставника. На трећем циклусу Студија медија ангажована су три гостујућа наставника на

изборним предметима, али ти предмети се нису изводили у овој години. Ипак, наставници могу бити потенцијални ментори заинтересованим кандидатима.

Табела 5.3: Академско особље на Студијском програму новинарства и комунологије ФПН БЛ закључно са академском 2019/2020. годином

<i>Наставник/сарадник</i>	<i>Звање</i>	<i>Предмети на којима је ангажован/-а</i>	<i>Запослен/-а</i>
<i>Александар Богданић</i>	Редовни професор	Комуниколошке теорије, Увод у комунологију и информисање, Теорије медија, Теоријски приступи у студијама медија, Односи с јавношћу	1996.
<i>Татјана Дуроњић</i>	Редовни професор	Системи информисања, Увод у новинарство, Интернет новинарство, Медијски системи, Медијске регулативе, Литерарно новинарство	2002.
<i>Весна Ђурић</i>	Редовни професор	Методе новинарства, Новинарство у аудиовизелним медијима, Телевизијско новинарство, Истраживачко новинарство 2, Редакцијско новинарство, Агенцијско новинарство	2009.
<i>Драгана Трнинић</i>	Доцент	Медијска писменост, Вјештине комуницирања, Увод у комунологију и информисање, Истраживачко	2009.

		новинарство 1	
<i>Анђела Купрешанин Вукелић</i>	Доцент	Новинарски жанрови, Управљање и уређивање у медијима, Радио новинарство, Новинарство у штампи	2008.
<i>Борислав Вукојевић</i>	Виши асистент	Увод у комуникологију и информисање, Увод у новинарство, Теорије медија, Јавно мњење, Односи с јавношћу, Медијске регулативе, Интернет новинарство	2015.

5.2. Избор у звање и напредовање наставног особља

Наставници и сарадници запошљавају се на Универзитет у Бањој Луци, а самим тим и на ФПН БЛ, према утврђеним правилима, којима се обезбјеђују јасни и транспарентни критеријуми усаглашени са законским захтјевима за запошљавање наставника и сарадника (*Закон о високом образовању*, члан 77, „Службени гласник Републике Српске“ број: 73/10, 104/11, 84/12 и 108/13). Критеријуме који наглашавају значај научних, стручних и образовних компетенција наставника и сарадника, а који се запошљавају у наставничка или сарадничка звања, за процес подучавања и организовање наставних активности на Универзитету у Бањој Луци, односно Факултету, прописује *Правилник о поступку и условима избора наставника и сарадника на Универзитету у Бањој Луци* (број: 02/04-3.1537-106/13 од 28.05.2013. године). Процедуре за запошљавање наставника и сарадника примјењују се на правичан и транспарентан начин. Конкурсна процедура подразумијева сљедеће фазе:

1. Одлука о утврђивању приједлога за расписивање конкурса;

2. Конкурс;
3. Одлука о именовању комисије за избор у звање наставника;
4. Одлука о утврђивању приједлога за избор у звање наставника и Извјештај о пријављеним кандидатима за избор наставника и сарадника у звање;
5. Одлука Сената о избору у звање.

Универзитет и Факултет, преко својих мрежних страница (званичне интернет странице Универзитета и Факултета) објављују Извјештај (документацију) о избору и напредовању у виша наставничка и сарадничка звања који доказује испуњавање услова и поштовање критеријума који су прописани *Законом* и *Правилником*, као што су:

1. Научни и стручни радови наставника који упућују на научну област за коју се бира и предмете за које је наставник одговоран;
2. Извјештај Комисије која је проводила процес избора у којем се препознаје научна област и компетенције чланова Комисије;
3. Одлука надлежног органа установе о избору наставника која одговара извјештају и приједлогу Комисије;
4. Биографија наставника у којој се препознају компетенције у подручју подучавања.

У табели 5.4. дат је преглед објављених избора у научна звања запослених на Факултету, а у табели 5.5. на Студијском програму новинарства и комуникологије.

Табела 5.4: Број објављених избора у научна звања на Факултету политичких наука

Број избора у звање	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Редовни професор	1	1	-	1	-	-	1	1	1	-	1
Ванредни професор	-	1	3	-	1	1	4	1	3	2	2
Доцент	1	6	1	2	2	3	2	2	-	3	3
Виши асистент	2	7	1	-	1	4	1	1	1	-	2
Асистент	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Укупан број објављених избора	4	15	5	3	4	8	8	4	5	5	9

Табела 5.5: Број објављених избора у научна звања на Студијском програму новинарства и комунологије

Број избора у звање	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Редовни професор	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1
Ванредни професор	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Доцент	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Виши асистент	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	1
Асистент	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Укупан број објављених избора	1	1	3	-	1	1	1	1	1	1	2
-------------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

5.3. Усавршавање наставног особља и управљање људским потенцијалима

Узимајући у обзир значај наставничких (предавачких) активности у високом образовању, као приоритет се намеће јасно утврђивање политике запошљавања. Усавршавање наставног особља и управљање људским ресурсима (запошљавање, дефинисање задужења и одговорности, именовање, промовисање) те на који начин се врши евалуација, односно, праћење рада кадра и анализа оптерећености наставног академског кадра, дијелом је дефинисано кроз *Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста на Универзитету у Бањој Луци*. Неопходно је од стране Универзитета усвајање Стратегије о развоју, као и доношење годишњег Плана о развоју од стране Факултета, којима би се јасно указало на потребе и дефинисале активности на побољшавању организације и рада високошколских установа, а које се тичу развоја људских ресурса и запошљавања новог наставничког и сарадничког кадра. За сада на Универзитету у Бањој Луци постоји Стратегија УНИБЛ 2017-2025 (у фази приједлога на консултацијама по организационим јединицама) која садржи дио посвећен управљању људским ресурсима. Након што се Стратегија усагласи у оквиру организационих јединица, биће много јасније дефинисан план управљања људским ресурсима.

ФПН БЛ пажљиво прати рад и усавршавање свога наставног и сарадничког особља и периодично организује тематске сједнице Колегијума Факултета, гдје се кроз извјештаје руководиоца студијских програма доносе смјернице којима се прати напредавање академског особља и планирају нова запошљавања. Такође, Факултет континуирано прати рад сарадника и усмјерава их у научном напредовању за оне научне области за које постоји потреба у наставном процесу. На основу тих извјештаја и смјерница доносе се

одлуке Вијећа студијских програма, које се преко ННВ упућују Сенату Универзитета, за покретање процедуре за напредовање академског особља, као и за нова запошљавања најбољих студената (студената генерације) у сарадничка звања. Факултет настоји да кроз финансијску подршку помогне својим запосленима (наставницима и сарадницима) приликом одлазака на научне и стручне конференције у окружењу и иностранству, а свим запосленим сарадницима (асистентима и вишим асистентима) омогућава финансијску подршку за наставак школовања (плаћене магистарске/мастер и докторске студије).

Сви наставници и сарадници Факултета дужни су да своју научну и стручну дјелатност (објављене уџбенике и монографије, научне и стручне радове, учешће у научноистраживачким пројектима и др.), редовно уписују у своју библиографију на универзитетском сајту преко Информационог система Универзитета у Бањој Луци ФИС и сајту Факултета политичких наука, што је један од предуслова за избор у виша звања. Универзитет и Факултет би требало више и јаче стимулирати научне активности наставника и сарадника, као што су објављивање радова у часописима индексираним у релевантним свјетским базама, учешће на међународним научним конференцијама и реализација међународних научноистраживачких пројеката.

ФПН БЛ је кроз Институт за друштвена истраживања је обезбјеђивао једногодишњу праксу и усавршавање за најбоље студенте и студенткиње сва четири студијска програма. Кроз овакав вид праксе и усавршавања до сада је прошло 10 (десет) најбољих студената Факултета. Наставници и сарадници Факултета дио својих научноистраживачких активности су реализовали преко Института, док су у истраживачким тимовима, поред академског особља, укључени били и студенти, чиме се активно радило на увезивању образовања и научноистраживачких активности.

На Универзитету у Бањој Луци први пут је уведен програм приправничког стажирања у трајању од годину дана за најбоље студенте генерације нашег Универзитета. Од јануара 2017. године до 2019. године, на

ФПН БЛ били су запослени као приправници Душан Кондић, Тамара Дакић, Душанка Слијепчевић и Мирјана Дамјенић.

5.4. Административно-техничко особље Факултета политичких наука

Факултет политичких наука у Бањој Луци запошљава довољан број административно-техничког особља како би обезбиједио редовно провођење дјелатности. Укупно је запослено 25 административно-техничког особља. Административно особље распоређено је у сљедеће службе:

1. Секретар факултета;
2. Студентска служба;
3. Студентска служба за други и трећи циклус студија;
4. Служба за опште послове;
5. Технички секретар;
6. Библиотека.

5.5. Квалитет физичких ресурса

5.5.1. Ресурси за учење и подршка студентима

ФПН БЛ посједује простор намјенски грађен за потребе високог образовања. Нето корисни простор објекта износи 4.481 m², са сљедећим распоредом: амфитеатар са 250 (двije стотине педесет) мјеста; 13 (тринаест) учионица капацитета од 40 (четрдесет) до 120 (сто двадесет) мјеста; рачунарска сала; свечана сала; сала за састанке у деканату; 37 (тридесет седам) кабинета за наставнике и сараднике; канцеларија за студентску организацију; библиотека; читаоница; скриптарница; просторије за администрацију (8 /осам/

канцеларија и студентска служба) и простор студентског бифеа (табеле 5.6. и 5.7).

Табела 5.6. Ресурси и инфраструктура

Укупна површина корисног простора 4.685,45m²
(m²)

Површина ученичког простора (m ²)	1.313,40 m ²
Површина библиотекачког простора (m ²)	198,60 m ²
Број афитеатара	1
Број учионица	13
Број сједећих мјеста за наставу за студенте	930
Број рачунарских учионица	1
Број рачунара у рачунарским учионицама	30
Укупан број рачунара	108
Укупан број пројектора	15
Укупан број библиотечких јединица	4.061
Укупан број књига у библиотеци	7.991
Број сала за различите активности	2
Површина простора за заједнички боравак	255 m ²
Површина простора за рад и организовање студената	30 m ²

Број просторија за наставнике и сараднике	39
Број особа запослених у библиотеци	2
Укупан број административног особља	25
Укупан број особља у студентским службама	4

Табела 5.7: Ресурси и инфраструктура по академским годинама

Школска година	Академска година (2015/2016)	Академска година (2016/2017)	Академска година (2017/2018)	Академска година (2019/2020)
Укупна површина корисног простора (m ²)	4.685,45 m ²	4.685,45 m ²	4.685,45 m ²	4.685,45 m ²
Површина ученичког простора (m ²)	1.313,40 m ²	1.313,40 m ²	1.313,40 m ²	1.313,40 m ²
Површина библиотечног простора (m ²)	198,60 m ²	198,60 m ²	198,60 m ²	198,60 m ²
Број амфитеатара	1	1	1	1
Број учионица	13	13	13	13
Број сједећих мјеста за наставу за студенте	930	930	930	930
Број рачунарских учионица	1	1	1	1
Број рачунара у рачунарским учионицама	30	30	30	30

Укупан број рачунара	100	105	108	110
Укупан број пројектора	15	15	15	15
Укупан број библиотекачких јединица	5.620	5.900	6.650	7.991
Укупан број књига у библиотеци	5.300	5.721	5.957	4.061
Број сала за различите активности	2	2	2	2
Површина простора за заједнички боравак	255 m ²	255 m ²	255 m ²	255 m ²
Површина простора за рад и организовање студената	30 m ²	30 m ²	30 m ²	30 m ²
Број просторија за наставнике и сараднике	39	39	39	39
Број особа запослених у библиотеци	2	2	2	2
Укупан број административног особља	25	25	25	25
Укупан број особља у студентским службама	4	4	4	4

ФПН БЛ посједује 110 (сто десет) рачунара за потребе администрације и академског особља, у које се убраја и 30 (тридесет) рачунара у рачунарској сали који су стално доступни студентима. Све учионице су опремљене

пројекторима и аутоматским платнима за пројекторе. Обезбијеђена је стална интернетска повезаност.

Студијски програм новинарства и комуникологије користи три учионице са 160 мјеста и амфитеатар, као и 6 (шест) наставничких и сарадничких кабинета. Студентима Факултета доступна је библиотека са готово 8.000 књига и часописа, класичних и најновијих, домаћих и иностраних, публикација и периодике. Читаоница има 72 (седамдесет два) мјеста, а рачунарска сала 30 (тридесет) мјеста.

Зграда Факултета потпуно је прилагођена особама са инвалидитетом, односно, уклоњене су све архитектонске баријере, што омогућава једнаке и квалитетне начине боравка и студирања за све студенте. Студентима је доступан *Дебатни клуб Факултета политичких наука*, кроз који, уз рад са менторима и инструкторима, могу савладати основне технике дебате и бесједништва, као и студентски портал Факултета *Студенти БЛ – Бањалучки студентски портал* преко којег могу, кроз стручно усмјеравање, савладати основе онлајн новинарства и новинарске професије. Цијели простор Факултета је климатизован. План јавних набавки Универзитета у Бањој Луци и Факултета за актуелну академску годину може се погледати на сајту Универзитета.

Студенти су информисани о ресурсима и услугама које су им на располагању преко званичне интернет странице Универзитета у Бањој Луци, званичне интернет странице Факултета политичких наука, званичне Facebook странице Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци, званичних Twitter и Instagram налога Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци.

6. ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМИ

Вођење евиденције у високошколским установама прописано је Правилником о садржају и начину вођење евиденција које води високошколска установа (Службени гласник РС 79/11, 48/14) и Правилником о садржају јавних исправа које издају високошколске установе (Службени гласник РС 78/11, 46/14, 54/14). Прикупљање података на ФПН БЛ и Студијском програму новинарства и комунологије одвија се на више начина:

1. Евиденција о настави и присуству студената настави и вјежбама обезбјеђује се у оквиру сваког предмета на обрасцима јединствено конципираним за ову намену. Овај облик података користи се у праћењу активности студената, предиспитном оцјењивању и верификацији присуства у циљу добијања потписа и овјере семестра. На основу ових података оцјењује се активност и укљученост студената у процес наставе.
2. Прикупљање података о упису студената на факултет обухвата следеће податке и активности: регистрацију приликом пријављивања за упис на обрасцу Факултета, унос података у базу, прављење листа пријављених и ранг листа резултата пријемног испита. Приликом уписа, студенти електронски попуњавају анкетни листић чиме постају корисници интернетске мреже путем које се остварује комуникација између наставног особља и студената. У бази се ажурирају подаци и обезбјеђују информације о успјеху кандидата. Ова евиденција омогућава извјештаје о врстама претходно стеченог образовања, мјесту живљења и завршетка школе.
3. Прикупљање података о студентима обухвата податке који се прикупљају на прописан начин и на основу установљене евиденције Републичког завода за статистику (уписни лист, пријавни семестрални лист, пријавни лист, семестрални лист), формирање досијеа студента, упис у регистар студената, упис у матичну књигу и попуњавања студентске књижице (индекса). Сви подаци се електронски уносе и обрађују. Ова евиденција омогућава добијање извјештаја о броју уписаних студената, статусу студента, социјалном и економском стању, родној припадности, здравственом стању и инвалидитету, дужини студирања, а даље се користи за праћење рада студента.

4. Подаци о одржаним испитима се прикупљају на почетку академске године за цијелу текућу академску годину на обрасцу дефинисаном у бази података. Студент путем свог налога преко интернета пријављује/одјављује испите, а приликом завршног испита прилаже пријаву на прописаном обрасцу коју попуњава предметни наставник. Пријава служи као доказ о положеном испиту. Подаци се уносе у матичну књигу и све се чува у досијеима студената. Поред пријаве, одговорни наставник на испиту за сваки испитни рок доставља записник на прописаном обрасцу факултета о одржаном испиту који садржи оцјене студената и предиспитне бодове. Наставник, путем свог налога е-запослени, приступа списку пријављених студената и одјељку формирања оцјене. Након што попуни све рубрике у оквиру записника (предиспитне бодове, бодове на испиту, укупан број бодова и формира коначну оцјену), закључа записник, одштампа, потпише и доставља у студентску службу. Записник се чува као трајан документ у архивским фолдерима факултета. Сваки дан се једном ажурирају подаци који се добијају на релацији студент-факултет.

4. Подаци о пролазности студената: за сваки испитни рок (за све термине) се врше анализе пролазности студената у екселу. Анализа садржи број студената који је слушао предмет текуће академске године, број студената који је пријавио испит, број студената који су изашли на испит, број студената који су положили, просјечна оцјена остварена на том испитном року и процентуална пролазност студената за сваки предмет и за сваки испитни рок.

5. Подаци о завршним испитима и комисијама: Тема завршног испита дефинише се на прописаном обрасцу који садржи опште податке о студенту, назив теме, предмет рада и сагласност потенцијалног ментора. Тему одобрава Вијеће студијског програма које формира и комисију за оцјену и одбрану рада. По завршеном раду, закузује се одбрана. На одбрани, комисија попуњава податке у прописаном обрасцу записника о оцјени и одбрани рада, пријаву о положеном завршном испиту са оцјеном и потписима чланова комисије. На основу те документације, ажурира се матична књига и закључује се процес студирања.

6. Евиденција о промјенама у студирању (нови уписи, промјена статуса студента, промјена студијских програма, испис студената, број дипломираних итд.) такође се води у бази података на дефинисаним обрасцима.

7. Подаци о напредовању и изборима у звање наставника воде се у информационом систему Универзитета у Бањој Луци у бази података е-запослени која садржи податке о научном и стручном раду наставника и сарадника.

Универзитет у Бањој Луци посједује Факултетски Информациони Систем (ФИС) који омогућава праћење, администрирање и организовање наставе и наставних процеса на Универзитету. Систем обухвата апликацију за студентску службу, веб портал за студенте и веб портал за запослене. ФПН БЛ прешао је у потпуности на кориштење овог система у децембру 2017. године.

Систем обухвата апликацију за студентску службу, веб портал за студенте и веб портал за запослене.

Основе функционалности ФИС-а су:

- подршка организовању и извођењу наставе на свим циклусима студија,
- праћење и евидентирање комплетног досијеа студената,
- планирање плаћања школарина,
- подршка организовању испитних рокова, условљавања пријаве испита уз могућност пријаве испита преко интернета и електронског плаћања испита,
- студентска анкета,
- штампање диплома, додатака дипломи као и осталих увјерења и извјештаја за студенте,
- штампање и израда статистика уписа, успјеха студената, пролазности на испитима као и осталих статистика.

Веб портали за студенте и запослене омогућавају студентима и запосленима приступ информационом систему факултета. Главна намјена портала је прелазак у интернет окружење свих административних послова које студенти и запослени иначе обављају преко шалтера у студентској служби и

рачуноводству. Студентски сервис омогућава извршавање најчешћих административних обавеза студената као што су: пријава испита и других наставних активности, преглед оцјена, избор предмета, попуњавање обавезних анкета. Студентима су на располагању и преглед распореда часова, термина испита, претраживање факултетске библиотеке, преузимање датотека итд.

Сви подаци су смјештени у јединствене скупове и структуре података, односно, јединствену базу података, што омогућава ефикасно одржавање и поједностављује прављење копија података за архивирање ради сигурности (бекап). Јединствена база података омогућава и генерисање извјештаја који обједињују различите податке из различитих служби. Ова погодност је од великог значаја за генерисање статистичких извјештаја.

У бази података за запослене, сви запослени наставници и сарадници на факултету уносе своје податке о свом научном раду, развоју каријере и напредавању, тако да је омогућено праћење стања и утврђивање испуњености услова приликом избора као и генерисање извјештаја који обједињују различите податке из различитих служби. Систем поседује висок степен заштите података, омогућава рад са великим бројем корисника истовремено, високу параметризацију система као и могућност проширења. Такође, у бази података за студенте, налазе се подаци о студентима: општи подаци (датум и мјесто рођења, матични број, имејл адреса), датум уписа посљедњег семестра, број положених испита и оцјене, предмети које студент слуша, испите које није положио и просјечна оцјена положених испита. Ови подаци омогућавају наставнику и сараднику бољу комуникацију са студентом и бољи увид у резултате и праћење студента. Такође, у систему се налазе и испитни рокови за цијелу академску годину и путем система наставник може да прати број пријављених студената за одређени испитни рок. У систему су и спискови студената за сваки појединачни предмет, тако да наставник сам формира евиденције студената за сваки предмет на почетку семестра, одштампа их и на крају сваког мјесеца, преда их у студенстску службу. Студенти, помоћу својих налога на е-студенти, које добију по завршеној уписној процедури, када им се доставља корисничко име и привремена лозинка за приступ веб систему, имају

увид у сва оптерећења по предметима и семестрима за одабрани студијски програм. Путем свог налога, у могућности су да пријаве полагање испита, да одјаве пријаву испита, као и да одаберу изборни предмет који желе слушати у текућој академској години. По завршеном испиту, студент има увид у своје оцјене као и у укупан број ECTS бодова које је зарадио како присуством и активношћу у току наставног дијела, тако и по завршеној испитној процедури.

Професори у свом модулу имају опцију да виде оптерећење по катедри која им је додјељена, као и број студената који су пријавили испит. Секретари студијских програма су у могућности да раде измјене распореда предавања као и да виде оптерећења по предметима за студијски програм. Администраторски модул има приступ објавама резултата испита на свим програмима како првог тако и другог циклуса студија. Систем је у свакодневной употреби увелико олакшао посао вођења студентских досијеа како наставницима и сарадницима тако и административном особљу студентске службе факултета.

Пратећи токове модерног развоја високошколских установа у земљи и свијету, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци је током школске 2010. године, прије постојања ФИС-а, увео систем Електронског вођења података студентске службе којим је увелико унапријеђен ниво пружања услуге како студентима тако и особљу факултета.

Основни садржај овог система би је:

- Клијент-Сервер апликација
- Веб приступ
- Синхронизација података у реалном времену
- Бекап (израда резервних копија) система.

Кориштење овог система напуштено је у децембру 2017. године када је Факултет прешао на кориштење ФИС-а.

6.1. Информисање јавности и комуникација са студентима

Све важне информације о раду високошколске установе јавност може добити преко званичне интернет странице Универзитета у Бањој Луци, званичне интернет странице Факултета политичких наука, званична Facebook страница Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци, званичних Twitter, Linked In и Instagram налога Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци. У табелама од 6.1. до 6.6. дат је преглед података о корисницима званичних интернет страница Факултета.

Табела 6.1: Број посјета званичне интернет странице Факултета (<http://fpn.unibl.org/>)

Мјесец	Јединствених посјетилаца	Број појсета	Страница	Пгодака	Проток
Јан. 2018.	6,969	13,751	38,628	683,246	38,64 GB
Феб. 2018.	7,831	17,165	129,800	724,370	40,39 GB
Март 2018.	18,151	36,756	376,345	607,848	30,19 GB
Април 2018.	20,245	40,456	508,540	702,345	42,20 GB
Мај 2018.	34,454	50,432	606,543	756,689	50,54 GB
Јуни 2018.	48,650	60,365	700,541	800,592	54,40 GB
Укупно:	136,300	218,925	2,360,397	4,275,090	256,36GB

Табела 6.2: Активности на званичној интернет страници (<http://fpn.unibl.org/>)

Дан	Страница	Пгодака	Проток
Понедељак	2,444	11,576	628.52 MB
Уторак	1,479	7,535	363.58 MB

Сриједа	1,779	8,486	498.74 MB
Четвртак	2,433	9,078	554.89 MB
Петак	35,518	41,054	699.67 MB
Субота	446	3,772	203.56 MB
Недјеља	302	5,304	245.14 MB

Табела 6.3: Активности на званичној Facebook страници (www.facebook.com/FPNBL)

Пратиоци	Домет	Активност пратилаца	Демографски подаци	Динамика објављивања
2310	Највећи домет појединачних објава је 2500 (органски домет)	Најактивнији четвртком, најмање понедјељком	62% пратилаца је женског, 38% мушког пола; 1943 пратилаца је из БиХ, 1092 из Бања Луке; 18-24 године укупно 26% 25-34 године укупно 26% 35-44 године укупно 6% Најактивнија група: 18-24 године, 41%	У просјеку три објаве дневно (856+ досад).

Табела 6.4: Активности на званичном Twitter налогу (https://twitter.com/FPN_BanjaLuka)

Пратиоци	Домет	Активност пратилаца	Демографски подаци	Динамика објављивања
----------	-------	---------------------	--------------------	----------------------

118	Просјечно 13000 150 људи импресија прегледа током објаве на деведесет страници. дана.	73% пратилаца је мушког, а 27% женског пола; 61% из БиХ, 30% из Србије. Најчешће интересовање је пословање и информисање.	У просјеку три објаве дневно (укупно 70 досад).
-----	---	---	---

Табела 6.5: Активности на званичном Instagram налогу
(https://www.instagram.com/fpn_bl/)

Пратиоци Демографски Динамика
подаци објављивања

1850	43% мушког, 57% женског пола; 35% из Бањалуке, 3% из Београда; 13-17 година укупно 3% 18-24 године укупно 38% 25-34 године укупно 43% 35-44 године укупно 11%	Укупно 450 досад
------	---	------------------

Табела 6.6: Активности на званичном Linked In налогу
(<https://www.linkedin.com/school/faculty-of-political-sciences-banja-luka/>)

Број пратилаца Број објава

139

150

На интернет страници Факултета могу се добити информације о активностима на Факултету, информације о студијским програмима, наставни планови и програми за све циклусе студија, *syllabusi* за наставне предмете, информације и биографије свих запослених и ангажованих на Факултету, подаци о организацији и руководству, Студентској организацији Факултета, Институту за друштвена истраживања, Водич за будуће студенте и студенткиње, материјали за припрему пријемних испита за упис на мастер студије, извјештаји о урађеним мастер, магистарским и докторским тезама, извјештаји о пријављеним кандидатима за изборе у виша звања или нова запошљавања, резултати студентских евалуација студијских програма, информације о стипендијама и усавршавању у земљи и иностранству, научни часопис *Политеиа*, фото галерија. У електронском систему Студентске службе (е-Студентска служба) размјењују се информације о предавањима, консултацијама, испитима, предиспитним обавезама.

ФПН БЛ сваке године објављивао је у штампаном издању *Иформатор за упис студената у нову академску годину*, док је од 2018. године *Информатор* доступан у електронском облику на веб страници Факултета и може се бесплатно преузети. Такође, на интернет страници доступан је и *Водич за бруцоше*, као и *Материјали за припрему пријемног испита* за упис на други циклус студија. Информације објављене на званичној интернет страници Факултета доступне су на српском (ћирилична и латинична верзија) језику.

Ради повећања видљивости и присутности Универзитета у Бањој Луци на интернету, донесен је *Правилник о мјерама за повећање видљивости и присутности Универзитета у Бањој Луци и његових организационих јединица*.

Иако стратегија комуницирања са јавноћу на Факултету политичких наука још нема свој формално-правни облик и није дефинисана појединачним документом, наше активности су усмјерене ка препознатљивости и

транспарентности нашег Студијског програма, а самим тим и Факултета политичких наука и Универзитета у Бањој Луци чији смо саставни дио. Поред већ наведеног активног информисања јавности путем званичних интернет страница те налога на друштвеним мрежа реализујемо још низ активности у сврху креирања имиџа, а посебно добијања повратних информација. Специфичност тих активности јесте труд да у такве пројекте укључимо и студенте. Један такав реализован пројекат је и покретање портала СтудентБЛ (Студентски портал Бања Лука). Портал је основан 21.03.2018. године Одлуком Научно-наставног вијећа ФПН-а, а оснивачи су Студентска организација Факултета политичких наука и Факултет политичких наука. Циљ овог пројекта је да се свим студентима Универзитета на једном мјесту понуде информације које су им значајне и занимљиве, као што су извјештаји са семинара, конкурси за стипендије и студентске послове, информације о музичким, спортским и културним дешавањима. Такође, веома значајен аспект јесте и отворен позив свим студентима, али и наставницима и сарадницима Универзитета у Бањој Луци да се и сами укључе у креирање садржаја, како би као резултат добили респектабилан студентски медиј. Истовремено, кроз учествовање у креирању садржаја портала студентима нашег Студијског програма пружена је могућност континуиране практичне примјене стечених знања. Од 2018. године потенцијалним студентима на располагању је и посебна страница посвећена упису на Факултет политичких наука, на којој је могуће преузети већ поменути Информатор али и добити све остале информације о важним датумима и потребним документима за упис. Линк ове странице налази се на видљивом мјесту званичног сајта Факултета. Опширније информације о студијским програмима, налазе се у Информатору, у којем су и примјери тестова са пријемних испита протеклих година.

6.2. Међународна сарадња Универзитета, Факултета и Студијског програма

Универзитет у Бањој Луци има врло широку мрежу различитих активности у области међународне сарадње. Канцеларија проректора за међународну и међууниверзитетску сарадњу Универзитета у Бањој Луци, за период 2008-2015. године, сачинила је анализе постојећег стања, успоставила основне процедуре, одредило стратешке циљеве и развила мрежу међууниверзитетских, међудржавних и међународних контаката, који представљају основ будућег интернационалног развоја Универзитета. Преглед активности за наведени период само је сажетак неких од најважнијих реализованих планова. Канцеларија за међународну и међууниверзитетску сарадњу израдила је и Преглед реализованих активности за 2017. годину, као и Програм рада за 2018. годину.

Важећи закони из области високог образовања дају високошколским установама (универзитетима) аутономију у успостављању сарадње са високошколским институцијама из других држава. Тиме се признаје међународни уговорни капацитет Универзитета у Бањој Луци, што је од велике важности за његов статус у држави и у иностранству. Процес трансформације високог образовања и укључивање у европски простор високог образовања, као и јединствени европски научни простор, намеће потребу сарадње са другим универзитетима у иностранству, у циљу обезбјеђења услова за размјену особља и студената, те узајамно признавање периода и степена образовања и повећање квалитета рада. Зато је у протеклом периоду посебна пажња посвећена уговорним односима са другим високошколским установама. На Вебометрикс листи (Webometrics Ranking of World Universities) у јулу 2018. године, Универзитет у Бањој Луци заузео је друго мјесто на листи универзитета из Босне и Херцеговине. Према извјештају за јули 2018. године, Универзитет у Бањој Луци налазио се на 3.393 позицији у свијету. У извјештају објављеном у јануару 2020. године Универзитет у Бањој

Луци налази се на 3021. позицији у свијету, док се према извјештају из јула 2019. налазио на 3234. мјесту на свјетском нивоу.

Од интеграције Универзитета 2008. године, склопљено је више од 200 уговора о сарадњи са иностраним факултетима, универзитетима, институтима и другим установама из области високог образовања. Поред уговора о сарадњи, чланство у међународним асоцијацијама представља једну од значајних референци о спремности на сарадњу са иностраним партнерима, али доприноси и угледу и препознавању Универзитета на међународном нивоу. Наш Универзитет је члан Европске асоцијације универзитета (EUA) и потписник Велике повеље Универзитета (*Magna Charta Universitatum*). Члан је и Међународне универзитетске мреже академске и истраживачке сарадње, у окриљу Научног парка Универзитета *La Sapienza* из Рима (Италија), Генералне скупштине Интеруниверзитетског центра за научни рад и сарадњу са Источном и Југоисточном Европом (CIRCEOS), са сједиштем на Универзитету у Барију (Италија), као и *UniAdrion* "Мреже универзитета" основане с циљем да створи трајну везу између универзитета и истраживачких центара из Јадранско-јонског региона.

У оквиру међународне сарадње Универзитет у Бањој Луци значајну пажњу посвећује размјени студената и особља, као дијела активности уговора о сарадњи, кроз међународне програме размјене, студијске посјете, љетне школе, радионице и праксу. Универзитет је израдио и *Водич за размјену студената и особља Универзитета у Бањој Луци*, гдје се сви заинтересовани могу упознати са свим детаљима и могућностима студентске размјене и размјене академског особља. Наш Универзитет је од академске 2008/2009. године постао дио тзв. CEEPUS (*Central European Exchange Programme for University Studies*) мреже, а од академске 2011/2012. године учествује у програму размјене ERASMUS MUNDUS. Због обавезе признавања периода студија проведених у иностранству од 2011. године формирана је мрежа академских координатора за међународну размјену на факултетима/Академији умјетности. Од 2014. године Универзитет учествује у новом програму Европске комисије *Erasmus+*. *Erasmus+ програм* има за циљ да подржи активности у области образовања,

обуке, омладине и спорта за период од 2014. до 2020. године. *Erasmus+* компонента Кредитна размјена промовише активности транснационалне размјене студената и особља.

Особље и студенти Универзитета у Бањој Луци користе и друге могућности стипендирања различитих програма влада страних земаља и међународних организација и фондација. Посјете нашем Универзитету група студената из иностранства и еминентних предавача из различитих области су пракса која се његује. *HUAWEI Technologies d.o.o.* Бања Лука додјељује сваке године *NOVUM* награде, стипендије за пет извршних студената Универзитета у Бањој Луци. Ове награде додјељују се од академске 2010/11. године, у трајању од осам академских година. Учешће у међународним пројектима и другим заједничким активностима са иностраним партнерима изузетно је значајно за област међународне сарадње, па Универзитет у Бањој Луци велику пажњу посвећује успостављању нових контаката. Највећи број реализованих међународних образовних пројеката на нашем Универзитету су *TEMPUS* пројекти. Од 1996. године, Универзитет у Бањој Луци учествовао је у 89 *TEMPUS* пројеката, које је финансирала Европска комисија. У том контексту, остварена је сарадња са свим универзитетима из Босне и Херцеговине, те бројним универзитетима из Европе.

И у наредном периоду наставиће се и интензивирати сарадња са међународним организацијама које дјелују у Босни и Херцеговини у оквиру програма сарадње који се реализују у Босни и Херцеговини, а посебно са: Европском комисијом, Савјетом Европе, Делегацијом ЕУ у БиХ, *Erasmus+* (раније *Tempus*) канцеларијом у Босни и Херцеговини, Канцеларијом резидентног координатора програма ОУН у БиХ, *UNESCO* (Организација УН-а за образовање, науку и културу), *UNDP* БиХ (Агенција Уједињених нација за развој), *OSCE* (Организација за европску безбједност и сарадњу), ЕУ инфо центром, амбасадама Босне и Херцеговине у иностранству и иностраним амбасадама у БиХ, *EUA* (Европска асоцијација универзитета).

ФПН БЛ успоставио је директну сарадњу са свим факултетима политичких наука у окружењу (Београд, Сарајево, Загреб, Љубљана, Подгорица), као и Филозофским факултетом у Новом Саду и Филозофским факултетом у Источном Сарајеву, а од факултета из других европских високошколских центара то су:

1. Институт за политичке студије у Тулузу, Француска;
2. Белгородски државни национални истраживачки универзитет, Русија;
3. Универзитет Редбаунд, Нијемеган, Холандија (Radboud University, Nijmegen, Netherlands).

Студенти Студијског програма новинарства и комунологије ФПН БЛ преко представничког тјела Студентске рганизације Факултета, у циљу промоције знања, размјене искустава и продуктивнијег рада су развијали сарадњу са студентским организацијама у региону.

1. Асоцијација студената Факултета политичких наука (Универзитет у Сарајеву) ;
2. Хрватски Студентски Политолошки Форум (Свеучилиште у Мостару);
3. Унија Студената Социјалног Рада (Универзитет у Београду);
4. Подгорица - нема званичну студентску организацију (Универзитет Црне Горе);
5. Загреб - нема званичну студентску организацију (Свеучилиште у Загребу);
6. Љубљана - нема званичну студентску организацију (Универзитет у Љубљани);
7. Асоцијација на студенти по социјална работа (Универзитет Св. Кирил и Методије).

Студенти и наставно особље на Универзитету у Бањој Луци имају право да у оквиру програма међународне размјене проведу одређено вријеме (семестар или студијску годину) на другом универзитету у земљи или у

иностранству, посредством међународних програма за размјену студената, или на бази билатералних уговора између универзитета (Статут Универзитета, члан 120). Програм међународне размјене организован је путем координатора за међународну размјену на нивоу Универзитета, те координатора за међународну сарадњу и академских координатора за међународну размјену студената и особља на нивоу организационих јединица. Информације о понуђеним програмима размјене студенти и наставно особље могу пронаћи на званичној интернет страници Универзитета, у дијелу посвећеном међународној сарадњи и међународним образовним пројектима, претрагом Универзитетске веб странице, те на званичној интернет страници Факултета. Међународна размјена одвија се у координацији координатора универзитета и факултета. Чланом 120. Статута Универзитета у Бањој Луци, студентима се гарантује мобилност и признавање остварених бодова у току дотадашњег образовања на другом универзитету у складу са Законом о високом образовању РС и правилима Европског система преноса и акумулације бодова (ECTS). Мобилност студената регулисана је и Статутом ФПН БЛ и Правилима студирања на првом и другом циклусу студија, члан 41-43. У складу са уговором који студент закључује са Универзитетом, признаје му се еквивалентни остварени број бодова, а према Правилима студирања на I и II циклусу студија, члан 41. Студенти који желе да бораве у програму размјене један или два семестра, треба да уз сагласност координатора за међународну размјену потпишу Уговор о учењу. Студенти Студијског програма новинарства и комунологије нису до сада користили могућности међународне размјене студената правдајући то годином одсуства и немогућношћу вредновања тог одсуства.

Када је у питању међународна размјена наставног кадра Студијског програма новинарства и комунологије, проф. др Александар Богданић био је на студијском боравку у САД у љетном семестру академске 2017/2018. године. Тамо је радио као гостујући истраживач и наставник на Одјеку за студије комунологије и медија на Универзитету Фордхам (Department of Communication and Media Studies, Fordham University, New York City, NY).

Поред рада на Фордхаму, проф. Богданић је одржао и предавање на Универзитету у Висконсину у Медисону (University of Wisconsin, Madison), а учествовао је и као коментатор на постдипломском семинару за студенте у Медијској лабораторији на Масачусетском институту за технологију у Кембриџу (The Media Lab, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Massachusetts), на којем су учествовали студенти магистарских и докторских студија са МИТ-а и Харварда.

Што се тиче **помоћног и административног особља Факултета политичких наука**, оно има прилику да развија своје компетенције континуирано и по потреби. Не постоји план усавршавања наставног нити административног особља. Доступни су понекад европски програми размјене административног особља који се користе несистематски. Административно особље студентске службе за први, други и трећи циклус студија прошло је обуку за рад у новом Факултетском информационом систему (ФИС) почетком 2018. године. Обука је спроведена у оквиру Универзитетског рачунарског центра. Такође, шеф библиотеке Факултета политичких наука Нина Кујача 13.06.2014. године положила је стручни испит за стицање звања библиотекара и похађала је обуке *Употреба програмске опреме COBISS 3/Преузимање записа и фонд* (од 08.06. до 10.06.2016. године, Народна библиотека Србије) и *Употреба програмске опреме COBISS 3/Каталогизација* (од 07.11. до 11.11.2016. године, Народна и универзитетска библиотека РС, Бања Лука). Ипак, потребно је додатно унаприједити могућности напредовања административног особља осмишљавањем конкретног плана напредовања и реализацијом различитих активности које уносе новине у рад.

7. SWOT анализа Студијског програма новинарства и комуникологије

Послије обимне, свеобухватне и одговорне анализе у самоевалуационом процесу било је могуће урадити и SWOT анализу у којој су идентификоване снаге и слабости Студијског програма и ФПНБЛ које су у директној вези са Студијским програмом, као и прилике и пријетње за Студијски програм новинарства и комуникологије и Факултет политичких наука у Бањој Луци.

Табела 7.1: SWOT анализа Студијског програма новинарства и комуникологије

Снаге	Слабости
1. Лиценцирана сва три циклуса студијског програма 2. Перманентан развој студијског програма и постигнати ниво квалитета 3. Развој властитог особља 4. Усмјереност ка пракси и повезаност са праксом 5. Број студената и могућност селекције 6. Повезаност са студијским програмима у региону 7. Изузетно добри услови рада, опремљеност и приступачност 8. Могућност интернет комуникације наставника и студената и информациона приступачност свим најважнијим догађајима и резултатима 9. Добра комуникација између наставника, сарадника и студената 10. Студентска служба приступачна и отворена за студенте и запослене	1. Недостатак наставног кадра и оптерећеност особља 2. Недовољна пројектна активност 3. Недостатак финансијске подршке за научноистраживачки и пројектни рад 4. Неадекватан систем за награђивање и унапрјеђивање наставног особља 5. Недовољно учешће студената у активностима Студијског програма 6. Неразвијене и недефинисане стратегије за праћење квалитета 7. Недостатак практичне наставе у оквиру постојећих предмета 8. Недостатак новинарске опреме и услова за практични рад на Факултету (студио, монтажа, камере, микрофони, диктафони и сл.) 9. Недовољна међународна размјена наставног кадра и студената

Могућности	Пријетње
1. Развој Студијског програма у правцу иновирања наставног плана на првом и другом циклусу 2. Перманентна потреба за новинарским кадром 3. Препознатост значаја стручњака за односе с јавношћу 4. Могућност самозапошљавања (покретање сопственог интернетског портала или неке друге платформе) 5. Могућности запошљавања уопште и у другим системима (образовање, јавне институције, цивилни сектор) 6. Изазовност и узбудљивост професије	1. Негативни демографски трендови (смањење броја дјеце и младих у школама) 2. Тренд пада интереса кандидата за студијски програм 3. Квалитет уписаних студената 4. Смањено јавно финансирање 5. Положај друштвених наука на Универзитету у Бањој Луци 6. Аутономност високог образовања 7. Лош положај у друштву новинарске професије 8. Ниске плате дипломираних новинара и неадекватно вредновање њиховог рада

8. ЗАКЉУЧЦИ

Самоевалуација Студијског програма новинарства и комунологије Факултета политичких наука у сталном је процесу, а формално је самоевалуација трајала од маја до децембра 2021. године и окончана је овим извјештајем који свеобухватно и реално оцјењује Студијски програм, али и неке елементе ФПН БЛ и Универзитета у Бањој Луци. Овај процес указао је на добре стране и постигнућа у развоју Студијског програма, али је установио и недостатке у дефинисању и спровођењу одређених процедура и обавеза. Тим за самоевалуацију се одлучио за објективну оцјену, без посебних истицања добрих страна, односно, без занемаривања и негирања страна које упућују на простор за развој. Тиме се и руководио у изради овог извјештаја. Сматрамо да ћемо на тај начин створити претпоставке за дефинисање мјера које ће

омогућити даљи позитиван развој Студијског програма, његову одрживост у промјенљивом окружењу које је неповољно за развој знања и високо образовање, посебно у друштвеним наукама и да ћемо искористити прилике које нису велике, али постоје, како би смо наставили са развојем и постизањем добрих резултата у образовању новинара и комуниколога.

1. Универзитет, ФПН БЛ и Студијски програм новинарства и комунологије имају развијене процедуре које регулишу процес доношења и усавршавања студијских програма које се у раду у потпуности примјењују. Универзитет је развио и процедуре система квалитета. Њихова примјена у раду на сва три нивоа није на задовољавајућем нивоу. У процесу самоевалуације, формирао се закључак да институционална структура за систем квалитета недовољно дјелује и да сам систем квалитета није промовисан на факултетима и студијским програмима. За даљу посвећеност овом систему и остваривање његове потврде кроз процес акредитације неопходно је дефинисати мјере, урадити већ установљена потребна побољшања кроз процес акредитације Универзитета и обезбиједити систем праћења са евалуацијом као перманентним процесом. Факултет политичких наука требало би да изради сопствени систем за праћење квалитета и да се студијски програми развијају у складу са мјерама које произађу као резултат система за праћење квалитета.

2. Стратешко планирање требало би да буде системска пракса на Универзитету у Бањој Луци и његовим организационим јединицама, што би допринијело превазилажењу проблема у праћењу и оцјени рада и омогућило предвиђање будућности, што је веома значајно за опстанак и одрживост студијских програма и факултета на Универзитету у Бањој Луци.

3. ФПН БЛ је млад Факултет, али је током свога постојања као самостална организациона јединица успио је да привуче пажњу великог броја младих људи за школовање на овом факултету. У овом времену, ФПН БЛ успио је да успостави сва три циклуса образовања на свим студијским програмима, да створи одличне просторне и материјалне услове за рад, да формира библиотеку коју перманентно развија, да оснује часопис, појави се као издавач вриједних издања својих наставника и сарадника, да организује више стручних

и научних догађаја, да обезбиједи гостовање истакнутих научних радника, јавних личности из области политике, новинарства, социјалног рада и социологије, те познатих практичара из цијелог свијета и да се у друштвеној јавности Републике Српске препозна као агитатор за аутономност научне мисли и академског образовања, научне истине, квалитета и општег развоја. Као Факултет који је један од најмлађих на Универзитету у Бањој Луци и са недовољно искуства мора да учини додатне кораке како би побољшао образовни процес, квалитет знања и способности студената и наставног особља и научноистраживачки рад. Мора проширити своју дјелатност на ширем академском и међународном простору и стално пратити промјене у друштвеном контексту како би својим програмима одговарао на потребе друштвене стварности. Факултет треба побољшати стратешко планирање, праћење и оцјену квалитета студијских програма и редовно анализирати и оцјењивати постигнуте резултате. Факултет је започео одржавање научног скупа са међународним учешћем који планира одржавати сваке године у континуитету, чиме ће се повећати његова афирмисаност у научном раду. Такође, сви студијски програми једном годишње обиљежавају значајне датуме за њихову професију или научну област, па тако Студијски програм новинарства и комунологије обиљежава Међународни дан слободе медија и на тај начин промовише новинарску професију, улогу и значај новинара у друштву и доприноси побољшању перцепције новинара у јавности, јер кандидује теме које су веома значајне за новинарске слободе.

4. Учесће студената у планирању, организацији и извођењу студијских програма дефинисано је у више процедура и документа које садрже више могућности за њихово учешће. Међутим, студенти нису задовољни и нису мотивисани за повећање свог учешћа, што у складу са стандардима система квалитета треба бити унапријеђено кроз повећање интегрисаности студената на факултету и студијским програмима. Студијски програм новинарства и комунологије до сада је у све важне активности укључивао студенте: измјене наставног плана и програма, начин извођења праксе, организовање Међународног дана слободе медија, онлајн кампања за промовисање

Факултета, изложбе и израда паноа, креирање садржаја студентског портала СтудентБЛ. Наравно, то не значи да нема још простора за укључивање студената, поготово када је у питању израда новог наставног плана и програма, као процеса у који су студенти непосредно и посредством неколико истраживања били укључени.

5. Студијски програм новинарства и комунологије успио је да се развије и афирмише на просторима Републике Српске и шире у складу са Унесковом документу Model Curricula for Journalism Education који је развијен 2007. године и служи као модел за образовање новинара у више од 60 држава и 70 институција за образовање новинара. Наставни планови и програми на сва три циклуса омогућавају квалитетно високо образовање за новинарску и комуниколошку професију и развој стручних и академских каријера и компетенција. У претходном самоевалуационом извјештају (2018), уважавајући резултате истраживања која су у том периоду проведена, посебно је апострофирана потреба за модификовањем Наставног плана и програма. С обзиром на динамичност новинарске професије, уочено је да су неопходне измјене у оквиру наставног плана и програма на првом и другом циклусу студија, у складу са развојем и промјенама у информационо-комуникационом систему, начину извјештавања, протока информација и уопште промјенама у медијској сфери. Његово иновирање постављено је као један од императива за Студијски програм у наредном периоду, јер, како је наведено у Извјештају, Студијски програм, поред општег образовања, мора да понуди студентима иновативне и креативне садржаје који кореспондирају са актуелним промјенама у сфери медија на глобалном нивоу. Уважавајући ове сугестије, са којима су се усагласили сви наставници и сарадници на Студијском програму, извршена је потпуна трансформација и иновирање Студијског програма новинарства и комунологије. Овај процес започет је током 2019. године, а успјешно завршен 2020. године.

6. Настанак и развој Студијског програма новинарства и комунологије заснован је на потребама за квалитетним, образованим кадром новинара и комуниколога и све промјене у наставном плану и програму (било их је 6

(шест) за 23 године постојања) рађене су са циљем повећања знања и компетенција за остваривање основних циљева новинарске професије и образовања новинара и комуниколога. Измјене које су реализоване у оквиру наставног плана и програма, укључују повећање студентске праксе на Факултету кроз одговарајуће стручне предмете. Уговори са медијским организацијама постоје и студенти одлазе на праксу. Постоји веома квалитетна и дугогодишња сарадња са различитим новинарским удружењима и организацијама у оквиру којих студенти, кроз различите радионице, семинаре и тренинге, стичу практична искуства. Такође, постоји сарадња са Академијом умјетности у Бањој Луци гдје студенти изводе вјежбе из предмета електронских медија, постоји студентски портал гдје студенти објављују своје текстове, студенти су били укључени и у пројекат Универзитета Приче за примјер, гдје су креирали различите новинарске садржаје који су се објављивали на веб страници Универзитета. Уз то, требало би студентима обезбиједити и праксу на Факултету у оквиру вјежби стручних предмета, гдје би се симулирао рад у новинарским редакцијама, са повременим ангажовањем професионалних новинара, као и додатну опрему како би студенти на Факултету могли да се упознају са основном новинарском опремом и како би могли стећи искуство снимања, монтирања аудио и видео прилога. Док се то не деси, тај недостатак компензује се праксом на Академији умјетности која посједује сву неопходну опрему за практичан рад у оквиру предмета електронских медија.

7. Образовање за научноистраживачки рад је такође један од циљева високог образовања новинара и комуниколога и у наставном плану укључени су инструменти за његово остварење. За новинаре је посебно важан истраживачки рад па смо једини студијски програм у региону у оквиру којег се истраживачко новинарство изучава два семестра. Сматрамо да је истраживачко новинарство веома важно и комплексно и да њему треба посветити посебну пажњу. Такође, за новинаре су веома важне комуникационе вјештине које настојимо да развијемо код студената. Важна је вјештина говора, јавни наступ, успостављање комуникације, брзина мишљења и дјеловања, креативно писање и изражавање,

тако да нам је циљ да студенте научимо, прије свега, најважнијој вјештини 21. вијека, а то је вјештина комуницирања. То је захтијевало додатне измјене наставног програма и начина рада у оквиру комуниколошких предмета.

8. Студијски програм новинарства и комунологије перманентно ради на развоју властитог кадра. Када је основан, све наставно особље из области новинарства и комунологије било је са других факултета. Студијски програм из научног поља новинарства и комунологије има 5 (пет) наставника и 2 (два) сарадника запослена на Универзитету у ФПН БЛ који се перманентно развијају и усавршавају. Међутим, то је недовољно због квалитета извођења наставе и потреба студената, тако да је, такође, један од циљева запошљавање младог кадра који ће допринијети квалитетнијем раду на Студијском програму.

9. Новинарска професија има лош положај у друштву и перцепција новинара у јавности није у складу са важности новинарске дјелатности, тако да нам је циљ да промовишемо важност новинарске професије, значај образовања новинара и да новинарима вратимо углед и статус у друштву какав заслужују. То је могуће само континуираним образовањем и квалитетним радом.

10. Као најважнији закључак који се заснива на резултатима истраживања која су проведена након израде претходног Извјештаја о самоевалуацији Студијског програма новинарства и комунологије (2018), истакли бисмо то да је уочен изражен позитиван тренд у смислу задовољства студената реализацијом наставног процеса, нарочито у погледу њиховог задовољства ангажманом и трудом наставника и сарадника да им пренесу знање и вјештине које су неопходне за њихов будући професионални ангажман. Наиме, студенти су у највећем проценту, а у том контексту, као похвале навели следеће: наставни кадар као највећу предност факултета, одличан начин организовања наставе, одличан однос између професора и студента у смислу доступности, комуникације, сусретљивости и флексибилности, квалификовање наставног кадра као енергичних и пожртвованих предавача који умију да пренесу знање, интердисциплинаран приступ, афирмативна атмосфера и сл. Такође, као веома значајан закључак може се издвојити и процентуално највећа

запосленост студената који су дипломирали на Студијском програму новинарства и комуникологије и њихов најзаступљенији професионални ангажман у струци и на неодређено вријеме. У погледу модификованог и иновираниог Наставног плана и програма изузетно нам је значајно и мишљење једне од заинтересованих страна, које се заснива на дугогодишњем и професионално одговорном искуству, а упућује на потпуну оправданост његовог концепта и садржаја: *Нови наставни план и програм је далеко конкретнији, сажетији, садржајнији од претходног, усмјерен јасно и најбоља одлука је раздвојити усмјерења на трећој години јер односи с јавношћу морају имати другачији приступ јавном мјењу, информацији, причама, саговорницима итд.* (Сандра Гојковић-Арбутина, новембар, 2021. година). Наведени ставови и мишљења за нас представљају значајан подстицај у смислу даљег унапређења Студијског програма новинарства и комуникологије у свим аспектима (подизање квалитета наставног процеса, континуирано иновирање наставног плана и програма, организовање различитих догађаја и обука које значајно доприносе усавршавању компетенција студената стечених током наставног процеса, афирмисање и ангажман студената кроз различите пројектне активности и кроз још динамичнију и усјешнију сарадњу са релевантним институцијама и организацијама).

9. ПРИЛОЗИ

1. Наставни планови и програми првог циклуса Студијског програма новинарства и комунологије (1998,2007, 2010, 2017);
2. Одлуке о дозволама за рад и лиценцирање програма;
3. Евалуацијски извјештаји;
4. Докази о сарадњи са заинтересованим странама;
5. Докази о научноистраживачкој дјелатности;
6. Примјер примјене процедуре о избору у звање;
7. Плански документи;
8. Документи праћења и унапрјеђивања.